

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL İÇ MEKÂN KAVRAMININ İRDELEMESİ:
GALATAPORT ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık NASER

Mimarlık Ana Bilim Dalı
Mimarlık Programı

EKİM, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL İÇ MEKÂN KAVRAMININ İRDELEMESİ:
GALATAPORT ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık NASER
(Y1913.050021)

Mimarlık Ana Bilim Dalı
Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Gökçen Firdevs YÜCEL CAYMAZ

EKİM, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kentsel İç Mekân Kavramının İrdelemesi: Galataport Örneği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’ da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (22/10/2021)

Tarık NASER

ÖNSÖZ

Tez çalışma sürecim boyunca engin bilgi ve tecrübesiyle bana ışık tutan, desteğini ve yardımını esirgemeyen, kıymetli tez danışmanım Doç.Dr. Gökçen Firdevs Yücel Caymaz 'a çok teşekkür ederim.

Tüm öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi destekleri ile yanımda olan, bana güvenen, babam Ziad Naser, annem Fadia Khsiam, kardeşlerim Mohammed Naser ve Riham Naser, ortağım Eşref Hamvi ve son olarak yüksek lisans sürecinde yanımda olan sevgili eşim Dania Hammami'e teşekkür ederim.

Ekim, 2023

Tarık NASER

KENTSEL İÇ MEKÂN KAVRAMININ İRDELEMESİ: GALATAPORT ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı başarılı bir kentsel iç mekân tasarımı için gerekli parametrelerinin irdelenmesidir. Bu amaçla öncelikle Kamusal Mekân Kavramı ve İç Mekân Ontolojisi konuları araştırılmıştır. Kavram tanımlamasının daha da anlaşılabilir olması için kamusal iç mekân kavramının tarihi incelenmiş, bu konuda çalışmaları olan üç önemli kuramcı Kevin Lynch (1964), Rove Krier (1979) ve Bill Hillier (1989) çalışmaları değerlendirilmiştir. Uluslararası tanımları da içeren kamusal iç mekân kavramının tanımlarının araştırılmasının ardından Kentsel İç Mekân tipolojileri ve kentsel iç mekân özellikleri irdelenmiş; Ortak duyuşsal algılar aracılığıyla kentsel iç mekânın tanımlanması; Nesneler ve Kullanıcılar Arasındaki 'Diyalog Modeli' Olarak İç Mekân Tasarımı; Kentsel bir ortamda iç mekânsallığın mekânsal konfigürasyonları konuları detaylandırılmaya çalışılmıştır. Literatür çalışmasının son kısmında ise Başarılı Bir Kamusal İç Mekânın Tasarım Bileşenleri neler olabileceğini konusu günümüzde pek çok farklı ülkede açık mekânların başarısına dair çalışmalar yapan Project for Public Places in belirlediği sosyallik, kullanımlar ve etkinlikler, erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj başlıkları altında araştırma alanı olarak belirlenen Galaport mekânında irdelenmiştir. PPS nin belirlediği kriterler alanda ratgele seçilen 100 kişiye sorularak değerlendirilmiştir. Çalışmada anketlerin dışında yerinde tespit ve gözlem yöntemleride kullanılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda kentsel iç mekanların insanların bina ve kent arakesitinde yer alan, farklı ölçeklerde ve tiplerde kullanıcılarına hizmet veren mekanlar olduğu görülmüştür. Başarılı bir örnek olacağı öngörülerek çalışma alanı olarak seçilen Galaport kentsel iç mekânının erişilebilirlik konusunda oldukça başarılı olduğu; konfor ve imaj, sosyallik, kullanım ve etkinlikler konularında çok bazı eksikliklerin bulunduğu belirlenmiştir. Tespit edilen bu eksikliklerin giderilmesi ile alan kullanıcıların fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve

sosyal gereksinimlerin daha iyi düzeyde karşılanması sağlanacak, alanın kullanım kalitesinin artırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İç mekânsallık, Kamusal iç mekân, Kentsel yaşam odası, Çevresel algılama, Yer oluşturma.

A REVIEW OF THE CONCEPT OF URBAN INTERIOR: GALATAPORT EXAMPLE

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the necessary parameters for a successful urban interior design. For this purpose, first of all, the concept of Public Space and the Ontology of Interior Space were investigated. In order to make the definition of the concept more comprehensible, the history of the concept of public interiors was examined and the works of three important theorists Kevin Lynch (1964), Rove Krier (1979) and Bill Hillier (1989) were evaluated. After researching the definitions of the concept of public interior space, including international definitions, typologies of Urban Interiors and characteristics of urban interiors are examined; defining urban interiors through common sensory perceptions; Interior Design as a 'Dialogue Model' between Objects and Users; spatial configurations of interior spatiality in an urban environment are elaborated. In the last part of the literature study, the issue of what the Design Components of a Successful Public Interior Space can be was examined in the Galaport space determined as the research area under the titles of sociability, uses and activities, access and connections, comfort and image determined by the Project for Public Places, which conducts studies on the success of open spaces in many different countries today. The criteria determined by PPS were evaluated by asking 100 randomly selected people in the area. In addition to questionnaires, on-site survey and observation methods were also used in the study.

As a result of the study, it was seen that urban interiors are spaces located at the intersection of people, buildings and the city, serving their users in different scales and types. Galaport urban interior space, which was selected as a successful example, was found to be very successful in terms of accessibility; however, it was determined that there were some deficiencies in terms of comfort and image, sociability, use and capabilities. With the elimination of these deficiencies, the physical, physiological, psychological and social needs of the

users will be met at a better level and the quality of use of the area will be improved.

Keywords: Interior spatiality, Public interior space, Urban living room, Environmental perception, Place making

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
I. GİRİŞ	1
A. Tezin amacı.....	1
B. Tezin Yöntemi	4
II. LİTERATÜR TARAMASI.....	5
A. Kamusal Mekân Kavramı	5
B. Bir İç Mekân Ontolojisi	11
C. Kentsel İç Mekân Kavramının Tarihi	21
D. Kentsel İç Mekân Kuramı.....	32
E. Kentsel İç Mekân Kavramı.....	41
F. Kamusal İç Mekân tipolojileri	66
G. Kentsel iç mekân özellikleri	71
H. Kentsel İç Mekânın Algılanması	80
İ. Başarılı Bir Kentsel İç Mekânın Tasarım Bileşenleri.....	84

1. Sosyallik.....	95
2. Kullanımlar ve etkinlikler	99
3. Erişim ve bağlantılar	100
4. Konfor ve imaj	101
III. YÖNTEM.....	105
A. Örneklem Alan Özellikleri.....	105
B. Alan Çalışmasının Yöntemi.....	110
IV. ALAN ÇALIŞMASI BULGULARI.....	113
A. Sosyo-Demografik Özellikler	113
B. Kriterlerin Değerlendirilmesi.....	113
V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	127
VI. KAYNAKÇA	135
ÖZGEÇMİŞ.....	153

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ATM	:Automated Teller Machine
IBM	:International Business Machines
MASP	:Museum Of Art Of São Paulo
MVRDV	:The Name Is An Acronym For The Founding Members: Winy Maas. Jacob Van Rijs, And Nathalie De Vries.
ODAK	:Coding & Marking Solutions
OOO	:Object-Oriented Ontology
POPS	:Privately Owned Public Space
PPS	:Project For Public Spaces
SESC	:Serviços Social Do Comércio or Social Services Of Commerce
SUR	:Shared University Research
TSE	:Türk Standartları Enstitüsü
UN	:United Nations
URL	:Uniform Resource Locator

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	Kentsel iç mekânların tasarım elemanları ile etkileşimi (Grobler, 2007)48	
Çizelge 2.	Galataport genel özellikleri (İBB, 2023; Morgan, 2021; Sijakovic, 2010)	109
Çizelge 3.	Ankete katılanların cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek dağılımları	113
Çizelge 4.	Galataport alanının // sosyallik // kriterlerine göre değerlendirilmesi	114
Çizelge 5.	Galataport alanının // kullanımlar ve aktiviteler // kriterlerine göre değerlendirilmesi	115
Çizelge 6.	Galataport alanının // erişim // kriterlerine göre değerlendirilmesi	120
Çizelge 7.	Galataport alanının // konfor ve imaj // analizleri.....	122
Çizelge 8.	Galataport alanı genel değerlendirme ve öneriler.....	133

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.	Mimari/İç Mekân/Peyzaj (Stace, 2013).....	2
Şekil 2.	Kentsel iç mekan örnekleri (Özkul, 2019).....	3
Şekil 3.	Çim alan, ahşap teras ve manzara, Marco Polo, Hafen City, Hamburg, Almanya (Benedetta Tagliabue -EMBT- 2023)	7
Şekil 4.	Merdivenler, Kriterion Rotterdam, Hollanda (MVRDV, 2023).....	8
Şekil 5.	Kamusal, yarı kamusal, yarı özel ve özel alanları gösteren şema (Newman,1996).	9
Şekil 6.	Kamusal, yarı kamusal, yarı özel mekân şemaları (Northern Architecture, 2023).....	9
Şekil 7.	Özel mülkiyete ait kamusal alan, IBM binası oturma alanı, New York, ABD (Kayden, 2000).....	10
Şekil 8.	LocHal kütüphanesi, Tilburg, Hollanda (Eski bir lokomotif salonunun içinde yeni bir halk kütüphanesi) (Çerçeve, 2019).....	12
Şekil 9.	Canal Swimmer's Club, Bruges, Belçika 2015, Tasarım: Atelier Bow-Wow (Mairs, 2015)	13
Şekil 10.	Lapin Kulta Solar Kitchen Restaurant, Helsinki 2011 (Guixé, Melasniemi, 2015).....	15
Şekil 11.	V-A-C Vakfı Modern Kültür Merkezi (Eski GES-2 enerji santralinin dönüşümü), Moskova, Rusya, Tasarım: Renzo Piano (Archipanic, 2021)	16
Şekil 12.	Açık Sinema projesi, Guimarães, Portekiz.	17
Şekil 13.	SUR at MoMA PS1, New York, ABD (Tasarım: Hernan Diaz Alonzo) (Architect, 2014).....	20

Şekil 14. Vauxhall Bahçeleri, Londra, İngiltere, Üst: 1751'de müzik dinleyen ziyaretçilerle birlikte orkestra ve org binaları, alt sol: Lambeth Rüzgar Orkestrası. 2014, alt sağ: Havai fişekler, 2013 (Design Factor, 2005).....	21
Şekil 15. Üst: Sokağı oda olarak tanımlayan Louis Kahn'ın çizimi (Kahn, 1971), alt: Grand Central Terminali, 1910, Yaya yolları ve kamu kullanımı (Hartevelt, 2014).....	22
Şekil 16. Edmund Bacon (1967) tarafından tanımlandığı şekliyle dış ve iç (Hartwert, 2014)	22
Şekil 17. Piazza del duomo, Milan, İtalya, 1946, Fotoğraf: Werner Bischof (Monovisions, 2023).....	23
Şekil 18. MASP kamusal alanı ve ana galerisi, Sao Paulo, Brezilya (Architecture Today, 2023).....	24
Şekil 19. Teatro Oficina, São Paulo, Brezilya (1984) (Nelsoncon, 2023).....	25
Şekil 20. SESC–Fabrica Pompeia, São Paulo, Brezilya (1978-86) (Arkitektüel, 2023).....	26
Şekil 21. Pompidou Kültür Merkezi, Paris, Fransa (Tasarım: Renzo Piano ve Richard Rogers, 1977) (Archdaily, 2023)	27
Şekil 22. Genk şehrinin halk kütüphanesi, Belçika (librarybuildings, 2023)	28
Şekil 23. Nolli'nin çizdiği Roma haritası (1748).....	30
Şekil 24. Cineroleum, Assemble, Londra, İngiltere (Assemble, 2023)	31
Şekil 25. Stadshal: Market Hall and Central Squares, Ghent, Belçika	32
Şekil 26. İki yolun kesişimi olarak meydan, sabit yönlendirme noktası, buluşma yeridir (Krier, Rowe, 1979)	35
Şekil 27. Açılı, bölünmüş, eklenmiş ve üst üste bindirilmiş boşluk örnekleri (Krier, Rowe, 1979).....	36
Şekil 28. Royal Mint Square, Londra, 1974, Rob Krier; Urban Project Plessis Robinson (İmpressum, 2023).....	36
Şekil 29. Üst: Mekân ve hareket arasındaki ilişki, Alt: Eksenel çizgi, dışbükey mekân ve izovist mekân (Hillier, Hanson, 1984)	38

Şekil 30. Mekân sentaksında kullanılan temel mekânsal birimler (Yamu vd. 2021).	38
Şekil 31. Üstü örtülü market projesi, Rotterdam, Hollanda (Arkitera, 2023)	40
Şekil 32. İçerinin içi ve dışarının içerisi (Cai, 2014).	41
Şekil 33. Collectif Parenthese'in kentsel iç mekân çalışmaları (Collectifparenthese, 2023).....	43
Şekil 34. Beekman POPS Plaza, Mannethen, ABD (urbanNext, 2023).....	44
Şekil 35. Requalification of the Banks of the Rhone, Lyon, Fransa, 2008 (Montanari, 2014).....	44
Şekil 36. Kulturhuset, Sergels Torg, Stockholm, İsveç, Fotoğraflar: Christoph Grafe, 2012 (Tasarım: Peter Celsing, 1977) (Grafe, 2012)	45
Şekil 37. Akropolis Müzesi'ndeki kazı çalışmaları. Fotoğraf: Wikimedia Commons (GTP editing team, 2012).....	46
Şekil 38. Oslo Opera Binası, Norveç (Snohetta, 2023)	47
Şekil 39. . Granery Meydanı, çeşmeler çevresi kentsel yaşama odası iç mekânı bileşenleri (Warakanyaka, 2021).	49
Şekil 40. Green Acre Park, New York, ABD (Fotoğraf: Alez Soojung-Kim Pang) (wikimapia, 2023).....	50
Şekil 41. Kentsel yaşama odası, 2012 (Studio ID Eddy, 2023).....	51
Şekil 42. Kitap pazarı, Waterloo Köprüsü, Southbank Merkezi, Londra (Warakanyaka, 2021).....	52
Şekil 43. Piazza Dergano (Öncesi ve sonrası), Milano, İtalya (Comune di Milan, 2023).....	53
Şekil 44. Kentsel İç Mekân Sistemi (Teston, 2020)	54
Şekil 45. San Marco Meydanı, Venedik, İtalya (Freeman, 2023)	55
Şekil 46. Boston Belediye Binası Meydanı'nın yenilenmesi önerisi, Boston City Hall, Massachusetts. A.B.D. (Baldwin, 2019; DeCosta-Klipa, 2018)	56
Şekil 47. Kırmızı gezegen, Zhabeı Qu, Çin (100architects, 2023).....	57
Şekil 48. Labirent entelasyonu, Genk, Belçika (Howart, 2015).....	58

Şekil 49. Clarendon Lane, Ottawa, Ontario, Kanada (Ontario Professional Planners Institute, 2016).....	59
Şekil 50. Palastin Plads Meydanı, Kopenhag, Danimarka,.....	61
Şekil 51. NeoCon Meydanı, Chicago, ABD. Halka açık olmakla birlikte, fuar süresince çeşitli özel etkinlikler için de kullanım alanı sağlamıştır (Sandow, 2023).....	62
Şekil 52. Uffizi Gallery, Floransa, İtalya (BFB, 2019).....	64
Şekil 53. Fresh Flower, Londra, İngiltere (Tasarım: Tonkin Liu) (Liu, 2021).....	65
Şekil 54. City Lounge, St Gallen, İsviçre, (Tasarım: Bat Yam, Palastin, Stadtlounge, Carlos Martinez Architekten ve Pipilotti Rist) Fotoğraflar: Thomas Mayer (DIVISARE, 2013)	66
Şekil 55. Kentsel iç mekân ve çevresi (Taylor Proctor, 2023)	67
Şekil 56. Superliken Parkı, Kopenhag, Danimarka (VisitCopenhagen, 2023; Bilgiç, 2016).....	69
Şekil 57. Future Towers, Pune, Hindistan (White, 1999: 70).....	72
Şekil 58. Mekânsal organizasyonun geometrik şemalarının beş kategorisi: kentsel iç konteynerler (Ching, 2023).....	73
Şekil 59. Galataport İstanbul, Türkiye'den L şeklinde kentsel iç mekan örneği (İstanbul Pulse, 2023)	74
Şekil 60. Piazza del Campidoglio, Roma, İtalya (Lown, 2023)	74
Şekil 61. Mikropark örneği, Hamilton Street Rest Garden, Hong Kong, Japonya (Perspective, 2023)	75
Şekil 62. Üst: Piazza Ducale, Vigevano, İtalya; alt: Piazza della Signoria, Floransa, İtalya (Mussio, 2023).....	76
Şekil 63. Metropole Parasol, Sevilla, İspanya (Tasarım: J. Mayer H. Mimarlık) (ITSLIQUID Group, 2013).....	78
Şekil 64. Claude Parent, Fransız Pavyonu, 1970 Venedik Bienali (Johnston, P., & Architectural Association, 1996).	79
Şekil 65. İstiklal Caddesi ve Tramvay sesi, Beyoğlu, İstanbul (Wikimedia.org, 2023)81	

Şekil 66. Crown Center Meydanı Çeşmesi, Crown Center, Kansas City, Missouri.	82
Şekil 67. Park Güell, Barselona, İspanya (Tasarım: Antony Gaudi) (Metropoli, 2023).....	83
Şekil 68. Kamusal mekan bileşenleri (Project for Public Spaces, 2018).....	84
Şekil 69. Project for Public Spaces tarafından placemaking dönüşümü gerçekleştirilen Win' in avlusundaki yeni oyun alanının tadını çıkaran çocuklar (Peinhardt, 2023)	97
Şekil 70. Halk kütüphanesi, NewYork (Yoneda, 2013)	99
Şekil 71. Üst sol: Kruvaziyer gemisi olmadığından kaldırılmamış liman kapısında yürüyen insanlar, üst sağ: Liman sahasına demirli kruvaziyer gemisi varken gezinti yerinin daralması, orta: Hidrolik yeraltı sistem detayı, fotoğraf: Dror; alt: Yolcu rampası Galataport İstanbul, 2023; Korkut, Nalbantoğlu, 2023; Studio Dror, 2023).	106
Şekil 72. Galataport sahasından görünüm (Morgan, 2021).....	107
Şekil 73. Çalışma alanında yer alan başlıca kentsel alan ve kentsel elemanları (Galataport İstanbul, 2023).....	108
Şekil 74. Tez yöntem akış şeması.....	112
Şekil 75. Galataport alanının aktivite ve kullanımlar (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir).....	116
Şekil 76. Galataport'ta kullanımlar ve aktivitelerin gözlemlenmesi- Alan 1 (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır.)	117
Şekil 77. Galataport'ta kullanımlar ve aktivitelerin gözlemlenmesi- Alan 2 (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır).....	118
Şekil 78. Galataport yoğun kullanım yerleri (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır).....	119
Şekil 79. Galataport alanının erişim planı (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır)	121
Şekil 80. Galataport oturma yerleri görünümü (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir).....	123
Şekil 81. Galataport alanının konfor ve imajı ile ilgili görünüm (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir).....	124

Şekil 82. Galataport alanında konfor ve imaja ait diğer görünümeler (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)	125
Şekil 83. Galataport çalışması değerlendirme sonucu önerileri (Fotoğraflar: Flex Studio, 2023; Trottenberg, 2022, İniguez, 2021; Civitas, 2023; Defore, 2014; Interboro, 2023)	131
Şekil 84. Galataport alanı rampa eklemesi önerileri	132

I. GİRİŞ

A. Tezin amacı

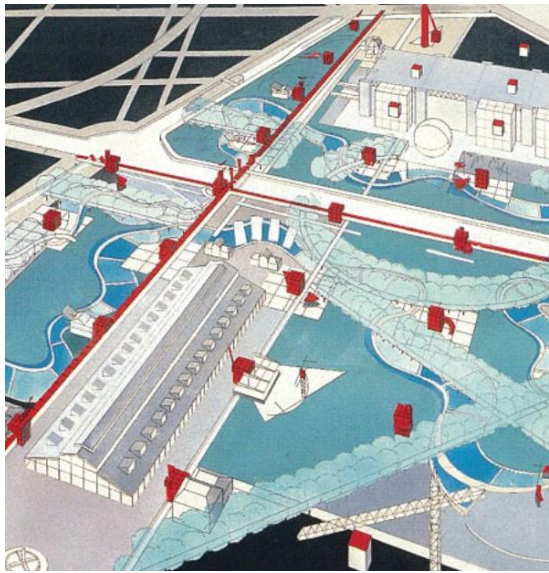
İnsanların hareketlerindeki önemli değişimler - fiziksel ve nüfus açısından - şehirleri ve kentsel çevreyi dönüştürmektedir (Attiwil, 2020). Tarihte ilk kez kentsel alanlarda yaşayan insan sayısı kırsal alanlarda yaşayanlardan daha fazladır. Günümüzde anonim şehir kavramı, paylaşım şehri kavramından daha üstün hale gelmiştir. Giderek daha da geniş alanlarda hareket edilmekte ve bölgeler genişlemekte; toplumsal yaşam, çoğu zaman yalnızca rastgele karşılaşmalar için olan kişisel olmayan yerlerde geçirilmektedir. Herkese tanıdık hissettiren bir “aidiyet birikimi” ile karakterize olan, geniş kabul gören mekânlar tasarlamak giderek daha da önemli hale gelmektedir: Şehir, kendine menkul olma riskinden kaçınarak bireysel hikâyelerin toplamında kolektif bir hayal gücünü temsil etmektedir.

Kentsel iç mekân, çeşitlilik ve sosyal değişimi destekleyen bir mimari etkileşim geliştirmeyi amaçlayan (Frusa, 2020); insanların ve onları oluşturan toplulukların, cansız objelerin ve mekânların bir araya gelmesinden oluşan çevresel bir mekanizmadır. Maes vd. (2010), Corbana vd. (2020) çalışmalarında; birçok şehirde yer alan açık alanların yetersizliğinden bahsetmektedir. Modern kentlerde şehir yaşantısının farklılaşması ve insanların zamanlarını daha çok kamusal alanlarda geçiriyor olması, dış mekânların yeniden ele alınmasının gerekliliğini getirmiştir. Kentsel çevrelerde açık alanların korunması ve sürdürülmesi, çevresel kalite hedeflerini gerçekleştirmenin ve 'yaşanabilir' bir şehir elde etmenin önemli bir yönüdür (Jim, 2004).

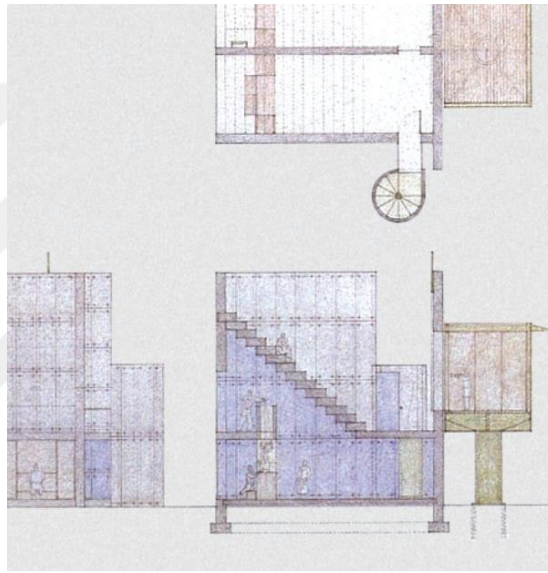
McCarthy (2005), sosyal, kültürel, fiziksel ve teknolojik niteliklere dayanan bir kamusal iç mekân algısının değişen nitelikleri olarak kontrol, sınır, dış mekânsallık, yerleşim, bedenler, zaman ve atmosferi tanımlamıştır. *Kentsel iç mekân*, alışlageldiği üzere özel alan olarak algılanan iç mekan ile kentsel alan ya

da genel olarak kamusal alan olarak kabul edilen alan arasındaki düalizmi ifade etmektedir (Hinkel, 2011).

Kentsel iç mekân, insanlar ve çevreleri arasındaki ilişkilere ait farklı fonksiyonlara hizmet eden süreli olan mekânlar olarak tanımlanmaktadır. İnsanların ihtiyaç, faaliyet ve taleplerine odaklanmak, iç mimarlık pratiğinin temelini oluşturur ve bir kişi veya toplum için her türlü insan odaklı deneyimi tasarlamak gerekir. Kentsel iç mekân, fikirleri dahil ederek ve kişiler arası ve kolektif ilişkileri kullanarak bir kompozisyon yaratma yolunda düşünmeye yönelir (Şekil 1).

Parc de la Villette (Mimari/Peyzaj) Parc de la Villette, bir dizi mimari müdahaleyi bir peyzaj ana planıyla birleştiriyor.

Berlin Masques - Public Theatre (Mimari/İç Mekân) Bir bütün olarak maskelemeler mimari müdahalelerin bir dizisi olarak görülür.

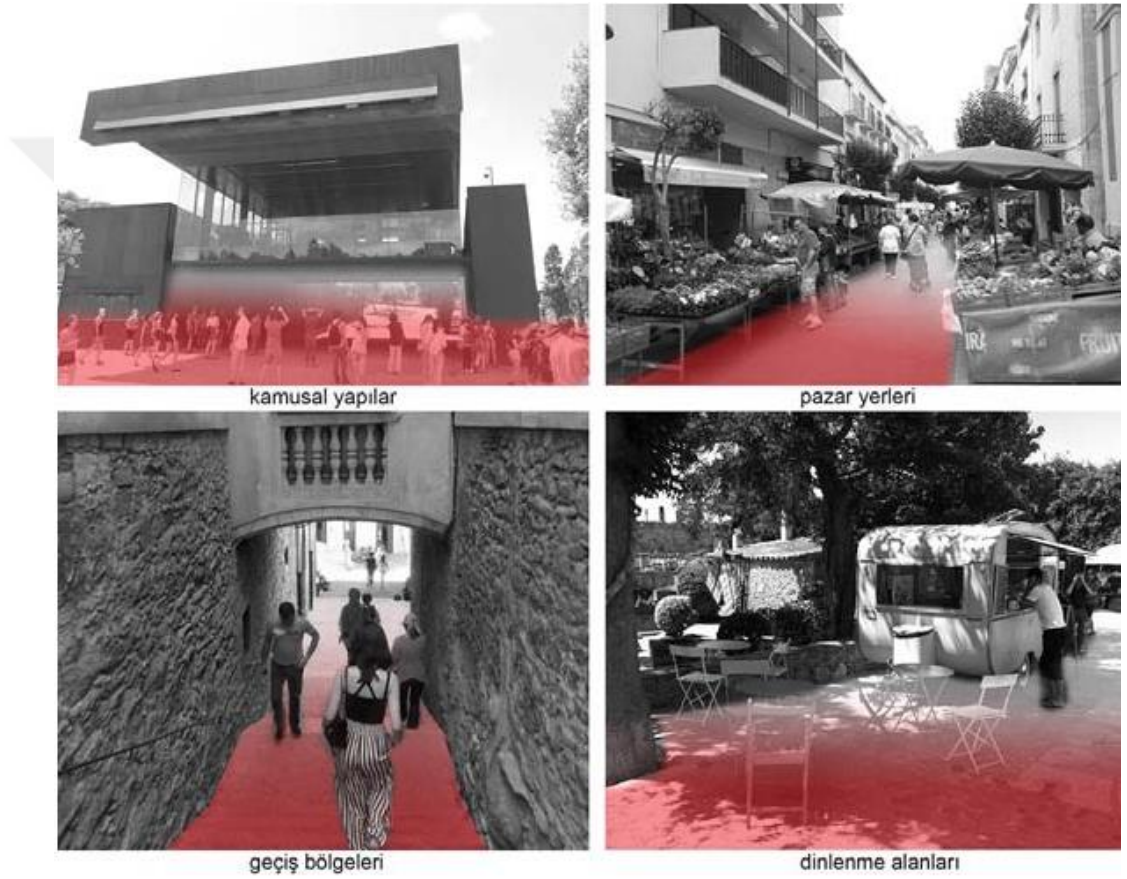
Paley Park (Peyzaj/İç Mekan)

Parkın çevrelenme ve mahremiyet düzeyi onun bir iç mekan olarak anlaşılmasına olanaklar sağlamaktadır.

Şekil 1. Mimari/İç Mekân/Peyzaj (Stace, 2013)

Kentsel iç mekân, kullanıcı etkileşimi yoluyla kalıcı olmayan mekânlar oluşturur ve nesne, alan ve kişilerden oluşan bir çevresel sistem üretir. Kentsel iç mekânlar, sosyal ilişkileri tanımlayan ve geçici etkinlik alanları tasarlayarak bir fiziksel çevre oluşturan mekânlardır (Şekil 2).

Kentsel iç mekân, “dalgalanan sınırlara, kimliklerin çoğulluğuna ve farklı aidiyet duygusu katmanlarına yanıt olarak değişen ve gelişen sosyal, ekonomik, kültürel veya politik bir yapı olarak kendini gösteren” değişken karakterdedir (Hadjiyanni, 2018:398).

Şekil 2. Kentsel iç mekan örnekleri (Özkul, 2019)

Bu tez , “kamusal iç mekân” terimini tanımlamanın yanı sıra, şehircilik, mimari, iç tasarım ve ilgili akademik alanlarda “kamusal iç mekan”ı analiz etmenin farklı yollarını keşfederek disiplinler arası bir tasarım yaklaşımının geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

B. Tezin Yöntemi

Bu tezde araştırma yöntemi literatür taraması, belgeler ve alan çalışmalarına dayanmaktadır. İlk aşama kuramsal araştırma ve araştırma konusu ile ilgili bilgi ve tanımların toplanmasından oluşmaktadır. Araştırma, kentsel iç mekân alanındaki mevcut kuramların bir analizi ile başlamaktadır. İkinci aşama ise kentsel iç mekânlar için tasarım kriterlerinin belirlenmesini temel almaktadır. Üçüncü aşama, İstanbul da yer alan Galataport' un fotoğraflama, yerinde tespit, gözlem yoluyla analiz edilmesini içermektedir.

II. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taraması sırasıyla; kamusal mekân kavramı, iç mekân ontolijisi, kentsel iç mekân, kentsel iç mekân kuramı, kentsel iç mekân kavramı, kentsel iç mekân tipolojileri, kentsel iç mekân özellikleri, kentsel iç mekânın algılaması, başarılı bir kentsel iç mekân tasarım bileşenleri konularını irdelemiştir.

A. Kamusal Mekân Kavramı

Kentsel mekân, mekânsal tasarım özellikleri ile insanları desteklemeli; sorumlu, demokratik ve anlamlı olmalıdır (Carr, 1992). Kent hakkı kavramı ilk kez Henri Lefebvre (1968) tarafından formüle edilmiştir. Lefebvre'ye göre kent hakkı, insanlar için tüketim hakkının ötesinde, yaratıcı faaliyetler, bilgi, sembolizm, hayal gücü ve boş zamanları da gerektiren anıtsal, estetik ve içgüdüsel boyutları içerir.

Mekânsal planlama; Leon Battista Alberti, Vitruvius ya da Reinhard Baumeister gibi düşünürlerin çalışma alanlarından biri olmuştur. Şehir planlama teorisi XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Avusturyalı şehir planlama teorisini Camillo Sitte'nin “Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen” (1889) adlı eserini yayınlamasıyla ortaya çıkmıştır. Sitte bu eserinde geniş, düz bulvarlara, öncelikle trafiğin rahatlığı için düzenlenmiş kamusal meydanlara yapılan vurguyu ve büyük kamusal veya dini simge yapıları, bu tür yapılara engel teşkil ettiği düşünülen bitişik küçük yapılardan arındırma çabalarını eleştirmiştir. Ayrıca şehir planlamasından kaynaklanan estetiğin yanı sıra şehrin ana meydanlarına bağlanan sokaklar gibi mekânsal unsurları da temel alan yeni bir tasarım yönteminden bahsetmiştir. Geç Orta Çağ ve Rönesans şehirlerinin ve Barok şehir planlamalarının analizlerine dayanarak, kamusal alan bileşenleri ile mobilyalı odaların elemanları arasındaki ortak özellikleri farketmiştir (Sitte, 1965).

Peyzaj mimarı Wolfgang Betz’e göre kamusal alanlar bir toplumun alanları, bir toplumun iletişim merkezidir. Toplumun gerçekleştiği yerdir. Aynı zamanda şehir anlayışını simgeler ve bir şehrin toplumla ilgilenme niyetini de gösterirler. Kamusal alanlardan bahsettiğimizde “algı” ve “olumlu atmosfer” konularından bahsetmemiz gerekir. Kavram 1950-1960’lı yıllar arasında ortak alan tanımı ile ortaya çıkmıştır. Kamusal alan kavramı üzerine tartışmalar ise ilk kez 1962 yılında, Habermas’ın Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü adlı eseri ile başlamıştır. Güncel kamusal alan kavramının çıkış noktası olarak kabul edilen “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” adlı kitabında (1991) Habermas, kamusal alanı “özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, tartıştıkları ve kamuoyu oluşturdıkları araç, süreç ve mekânların tanımladığı hayat alanı” şeklinde tanımlar.

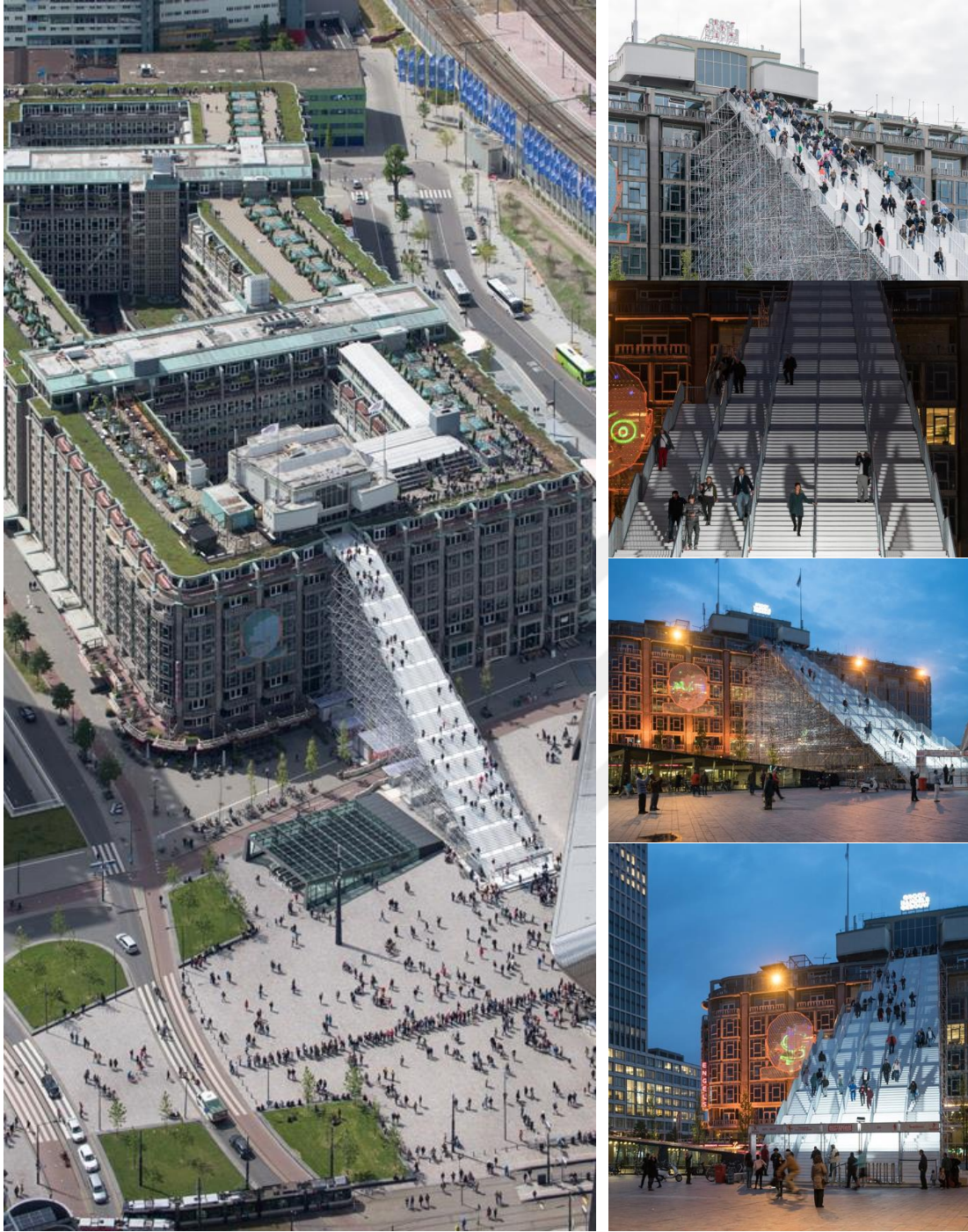
“Kamusal alan, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanıdır” diyen Habermas’ın tanımından anlaşıldığı gibi, kamusal alan fiziksel sınırları olan değil, işlevsel bir kavramdır. Kamusal alan, parklar, sokaklar, kaldırımlar ve yollar, rekreasyon alanları, pazar yerleri ve aynı zamanda kent yoksulları için genellikle önemli alanlar olan binalar veya yol kenarları arasındaki kenar boşlukları da dahil olmak üzere birçok mekansal biçimi içerir. Ravazzoli and Torricelli (2017) kamusal mekânları sadece aktivitelerin yer aldığı yerler olarak değil, aynı zamanda hareketlilik için, insanların geldiği, ayrıldığı ve geçtiği yerlerdir. Kamusal alan, çok kültürlü şehrin törensel şenlikleri, ticari şehir için ticaret, malların ve insanların hareketi, altyapının sağlanması veya kentli yoksulların toplumsal yaşamı ve geçim kaynakları gibi bir dizi faaliyet (örneğin sokak satıcıları veya atık toplayıcılar) için ortam oluşturur. Yeterli açık kamusal alana sahip olmak, şehir ve kasabaların verimli ve adil bir şekilde işlemesine olanak tanıyacağı öngörülür (UN-Habitat, 2018).

İyi bir kamusal alan, çeşitliliği yansıtan ve insanları bir arada yaşamaya teşvik eden, kalıcılık için gerekli koşulları yaratan ve insanları sokakta olmaya davet eden bir alandır. İnsanları çeken, mekânların canlılığıdır. Bu canlılığı sağlayan şey, kentsel alanlardan çeşitli şekillerde keyif alma imkânıdır (Şekil 3).

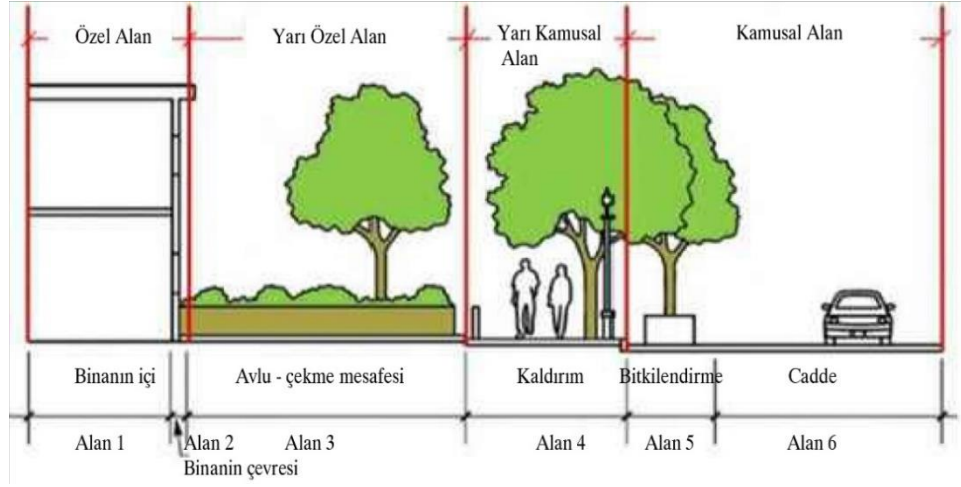
Şekil 3. Çim alan, ahşap teras ve manzara, Marco Polo, Hafen City, Hamburg, Almanya (Benedetta Tagliabue -EMBT- 2023)

Kamusal alanların herkes için kapsayıcı olmasını sağlamak çok önemlidir, çünkü herkes kamusal alanların sağladığı ücretsiz değerli kaynaklardan yararlanmak için eşit erişime sahip olmalıdır. Kentsel doluluk ve boşluklar arasındaki ilişki iyi kurgulanmış ve net olduğunda, mekânsal diyaloglar başarıyla oluşturulur ve bu şekilde parçalar bir çerçeve içinde birleştirilerek bölgenin karakterini oluşturur (Şekil 4).

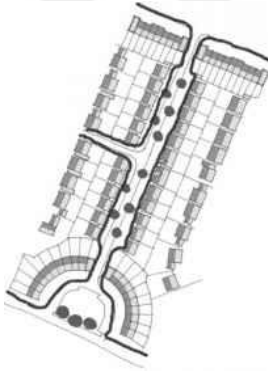

Şekil 4. Merdivenler, Kriterion Rotterdam, Hollanda (MVRDV, 2023)

Kentsel mekân yalnızca dış mekân ya da iç mekân olarak ayırt edilemez. Bunun yerine, kentsel tasarım perspektifinden bakıldığında, alana kimlerin erişebileceğini ve alanın nasıl algılanıp kullanılacağını yansıtan dört tür açık alan: kamusal, yarı kamusal, yarı özel ve özel alanları arasında ayırım yapmak daha doğrudur (Şekil 5, 6, 7).

Şekil 5. Kamusal, yarı kamusal, yarı özel ve özel alanları gösteren şema (Newman, 1996).

Kamusal mekânlar

Yarı kamusal mekânlar

Özel mekânlar

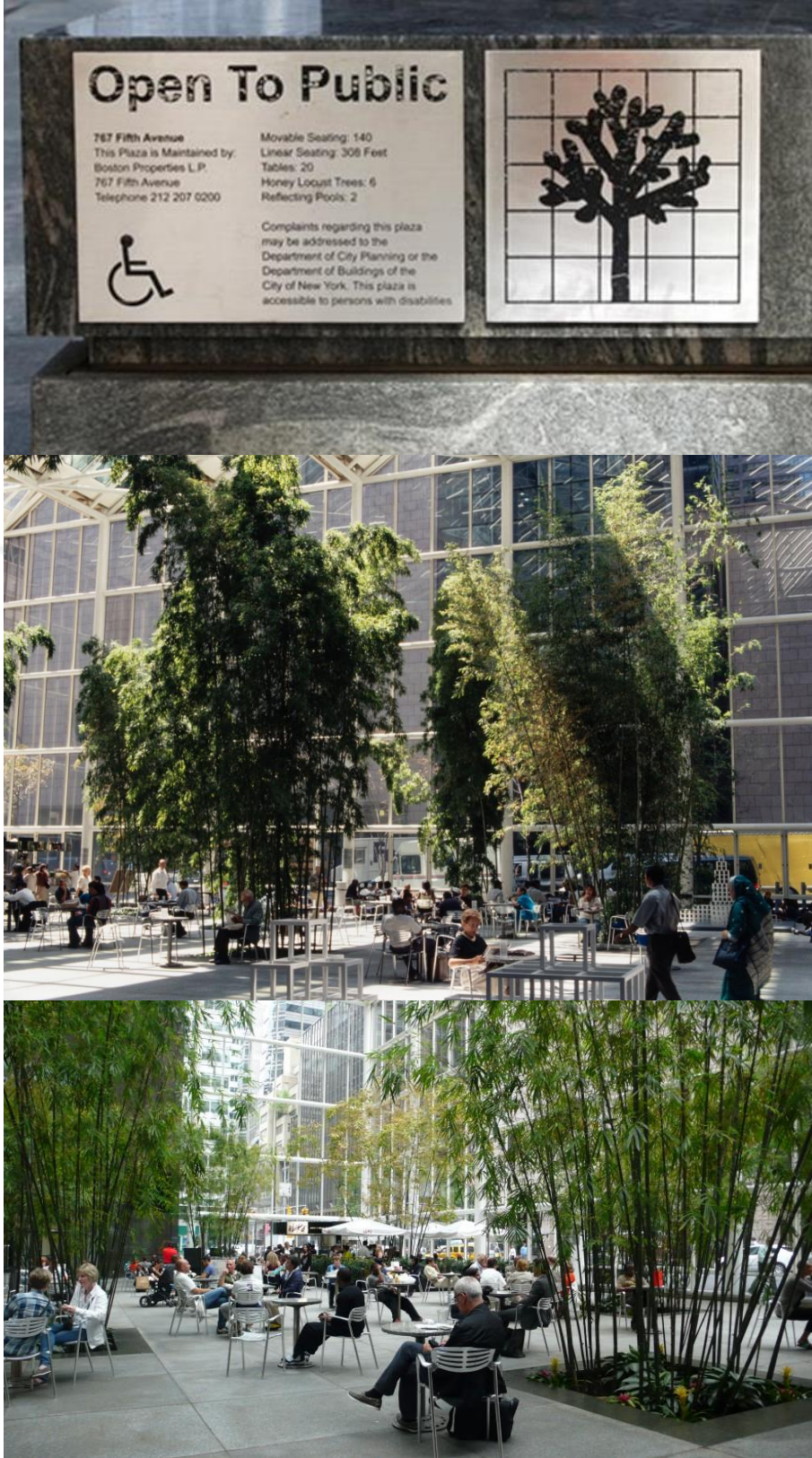

Yarı kamusal mekan

Yarı özel ön bahçeler

Şekil 6. Kamusal, yarı kamusal, yarı özel mekân şemaları (Northern Architecture, 2023)

Şekil 7. Özel mülkiyete ait kamusal alan, IBM binası oturma alanı, New York, ABD (Kayden, 2000)

B. Bir İç Mekân Ontolojisi

İç mekân tasarımı disiplini, kapsamını genişleterek şehirlerin iç mekânlarını uygulama alanı olarak görmeye başlamaya davet edilmektedir. İç mekân tasarımı uygulaması, çağdaş ihtiyaçlara güvenilir, bağımsız bir yanıt verebilir. Toplumumuzun paradigmalarına uygun yerleşim vizyonları geliştirebilir (Giunta, 2009).

İster küçük ölçekli bir oda, ister geniş bir atriyum, isterse düzensiz tanımlanmış bir hacim (şehir meydanı, plaza veya bahçe) olsun, bir iç mekân varlığımızla birçok düzeyde bağlantı kurar. İç mekânın yalnızca fiziksel bir etkileşim alanı değil, aynı zamanda psikolojik ve duygusal etkilere de sahip bir alan olarak kabul edilmesi gerekir. İç mekânın somut yönleri - bir sandalyenin şekli, bir odanın sıcaklığı, bir hacmin büyüklüğü kullanıcılarını fizyolojik düzeyde etkileyebilir (Şekil 8) (Caan, 2011).

Duyusal deneyimlerin karmaşıklığı ve çokluğu ve algısal deneyimler; onları keşfedilmesi zor ama aynı zamanda heyecan verici bir konu haline getirmektedir. Kentsel iç mekânlarda algılar, anlamların kademeli olarak eklenmesiyle şekillenir, tüm duyularımızla hissetmek için çevrede hareket ederken, deneyimler ve algısal bilgilerimiz inşa edilir. Algılar sadece mekânsal olduğu kadar zamansaldır da ve çevremiz hakkında hissettiklerimizi tanımlarlar. Bir mekânın bir yer haline gelip gelmediği, bir aidiyet duygusu hissedip hissetmediğimiz ile ilgili olacaktır (Mace, 2014) (Şekil 9).

Şekil 8. LocHal kütüphanesi, Tilburg, Hollanda (Eski bir lokomotif salonunun içinde yeni bir halk kütüphanesi) (Çerçeve, 2019)

Ağla çevrili bir rampa, sokak seviyesinden geri dönüştürülmüş iskele kalaslarıyla kaplı ve galvanizli çelik bir çerçeveye desteklenen platform.

Spinolarei-Potterierei ve Sint-Annarei kanallarının birleştiği noktada dubalar üzerinde yüzen geçici güverte, güneşlenmek ve yüzmek için alan.

Her yaz kolayca monte edilip sökülebilecek şekilde tasarlanmış ve genellikle Belçika ordusu tarafından kullanılan kiralık dubalar üzerinde yüzen yapı.

Şekil 9. Canal Swimmer's Club, Bruges, Belçika 2015, Tasarım: Atelier Bow-Wow (Mairs, 2015)

- Yapısalcılık

Yapısalcılık, biçimin işleve bağlı olmadığına, kurucu elemanların organizasyon yasası tarafından belirlendiğine inanır. Guyer'in (2011) Kant in Philosophy of Architecture'da öne sürdüğü gibi Kant'ın sanatta estetiğe yapısalcı yaklaşımı, mimarlık kuramcılarının yapılı çevreyi algılama biçimlerini değiştirmiştir. Kant'ın “Critique of the Power of Judgement /Yargı Gücünün Eleştirisi” kitabına uygun olarak mimarlar, çalışmalarını sadece güzel veya faydacı bir Vitruviyan egzersiz olmaktan ziyade fikirlerin soyutlanması ve iletilmesi için bir araç olarak görmeye başlamıştır. Yapısalcılıkta, nesne ve olaylar kapsayıcı bir sistem içinde var olur.

Kant ve estetik sanat felsefesi söz konusu olduğunda, bu sistem güzelliğin fayda üzerinde önceliğini içerir. Başka bir deyişle sanat, kavramların rasyonel anlatımıyla desteklenen güzelliği amaçlar (Guyer, 2011). İnsan algısı, bu yapısalcı fikirler ve güzellik sistemi içinde gerçekleşir. Yapısalcı mimarlık örneklerinin erken uygulamaları, diğerlerinin yanı sıra, Erich Mendelsohn'un Einstein Kulesi gibi Alman dışavurumcu çalışmalarını içermektedir. Alman filozof Arthur Schopenhauer'ın kuramları gibi daha sonraki tarihlerde çıkan yapısalcı teoriler, aynı şekilde, Mies van der Rohe veya Walter Gropius'un (Guyer, 2011) çalışmaları gibi güzelliği faydanın içinde gören kapsayıcı sistemlerle ilişkilendirilebilir. (Şekil 10).

Yapısalcı düşüncenin anahtarı, sistemik, hiyerarşik ve bunun yanı sıra somut biçimlerdedir. Diğer taraftan CF Munro'nun mimaride kültür ve dil analizi (1987) gibi başka yerlerde yayınlanmış olan sayısız yapısalcı semiyotik yaklaşım vardır. Simmel, Immanuel Kant'tan şu alıntıyı yapmıştır: “Tüm fikirler arasında, nesneler tarafından verilmeyen ve öznenin kendi kendine etkinliğinin bir eylemi olduğu için öznenin kendisi tarafından gerçekleştirilmesi gereken tek fikir bağlantıdır” (Simmel, 2007: 35). Yapısalcılık içinde, şeyler arasındaki daha büyük ilişkilere ilişkin anlayışımız, iç mekânsallık anlayışımızı şekillendirir.

Şekil 10. Lapin Kulta Solar Kitchen Restaurant, Helsinki 2011 (Guixé, Melasniemi, 2015)

- Fenomenoloji

İnsanların/mekânın iç içe geçmesi olgusu tipik olarak karmaşık, çok değerli ve dinamiktir; bir mekânın ve onun deneyimlerinin ve anlamlarının, mekâna bağlılık dâhil olmak üzere kaydığı veya aşağı yukarı aynı kaldığı üretken süreçleri içerir (Seamon, 2021) İnsanlar ve peyzaj arasındaki bağlantı, peyzajın duysal deneyimleri aracılığıyla dünyanın bir parçası olduğumuzu bildiğimizi savunan fenomenolojik filozoflar tarafından daha da vurgulanmaktadır (Merleau-Ponty 1962; Heidegger 1962). Problem çözme ve biçim verme disiplini olan tasarım (Koh 2013: 33), öncelikli olarak bu “gündelik” deneyimler için tasarım yapmakla ilgilidir. Dolayısıyla tasarım, kullanıcıların deneyimleriyle ilişkili olarak fiziksel formu ilişkilidir (Şekil 11).

Şekil 11. V-A-C Vakfı Modern Kültür Merkezi (Eski GES-2 enerji santralinin dönüşümü), Moskova, Rusya, Tasarım: Renzo Piano (Archipanic, 2021)

Heidegger ve Merleau-Ponty, insan varoluşunun doğasını ve niteliklerini gündelik tipiklikleri içinde vurgulamışlardır; yaklaşımları “varoluşsal fenomenoloji” olarak adlandırılmıştır.

Şekil 12. Açık Sinema projesi, Guimarães, Portekiz.

Largo Condessa do Juncal'ın kamusal meydanına inşa edilen geçici bir sinema binası yaratarak bu tarihi yeniden canlandırıyor. Sinema, tüm vatandaşlar ve ziyaretçiler için ücretsiz erişimi vurgulayarak açıklık ve cömertliği teşvik etmektedir (Frearson, 2012; [Lewandowska](#), 2023)

Genel olarak, bu fenomenoloji tarzı iç tasarım araştırmacıları için daha kullanışlıdır, çünkü temel ilgi alanı gerçek dünya ortamları, binalar ve iç mekânlar ile bunların içerikleri hakkındaki insan deneyimidir. Bu varoluşsal perspektifin bakış açısından fenomenoloji, insan deneyimcilerin yaşayabileceği herhangi bir deneyim, durum veya şeye atıfta bulunan fenomenlerin araştırılması, tanımlanması ve yorumlanması olarak tanımlanabilir. Bir insanın görebileceği, duyabileceği, dokunabileceği, tadabileceği, koklayabileceği, hissedebileceği, bilebileceği, sezebileceği, hakkında düşünebileceği, yaşayabileceği veya

karşılaşılabileceği herhangi bir olay, süreç, canlı veya nesne fenomenolojik çalışma için potansiyel bir odak noktasıdır. Işığın, rengin, giysinin, mimarinin, oturma ve oturma araçlarının, evin, yolculuğun, öğrenmenin, mahremiyetin, topluluğun, cinsiyetin, daha az engelli olmanın vs.bir fenomenolojisi olabilir.

Lefebvre, Nicholson-Smith (1991) ve De Certeau (1984) mekânın sosyal üretimini teorize etmiştir. Lefebvre iki tür güç ilişkisi arasında ayırım yapmıştır: (1) mekânın baskınlığı - kentsel planlama yoluyla mekânsal pratikleri etkiler; (2) mekânın sahiplenilmesi - mekânı baskınlıktan kaçarak ve belirli insanlar ve grupların günlük ihtiyaçlarını dikkate alarak tasarlamak. Lefebvre'ye göre, sahiplenme yoluyla mekân, planlanandan farklı bir kullanıma sahip olabilir ya da kullanıcılarının ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak şekilde değiştirilebilir. De Certeau, gündelik uygulamalar aracılığıyla kullanıcıların mekânlarını yeniden sahiplendiklerini de belirtir.

Dokunma genellikle deri ve malzemelerle doğrudan temasla ilgilidir. Bu malzemeler, insanların mekânlarla ilgili deneyimlerini etkileyen dokunsal bir deneyim yaratabilir. Koku duyusu da alanlar için hatırlanan bir deneyim yaratabilir. Her alanın insanlar, binalar, çevre, iklim ve kentsel alandaki diğer faktörlerden etkilenen kendine özgü bir kokusu vardır. “Deri; doku, ağırlık, yoğunluk ve maddeyi okur. Dokunma duyusu bizi zamana ve geleceğe bağlar” (Palasma, 2012).

Fenomenolojik bir bakış açısının yapıları çevreye titizlikle uygulanması, deneyimin önceliğinin gelişimin karmaşıklığı veya ölçeği; iletişim hataları; sermaye gelişiminin zorunlulukları veya kendi içinde bir amaç olarak geometrinin cazibesi karşısında kaybolmamasını sağlamak için tasarım sürecinin eleştirel bir analizini gerektirir. Özellikle fenomenoloji, yaşanan mekân ile geometrik mekân arasında, mekânın deneyimi ile etkili dönüşümünün bir aracı olan geometrik simülasyonlar arasında eleştirel bir ayırım yapılmasını gerektirir (Seamon, 2000)

Seamon, fenomenolojik olarak dikkat çeken ilgili üç konuyu vurgular: Mekân, çevresel düzenleme ve mimari destek. İç mekân tasarımına fenomenolojik bir yaklaşımın en önemli değeri, fiziksel ve mekânsal çevrelerle yaşadığımız ilişkinin daha fazla farkına varmamızı sağlama gücüdür. İç mekân

tasarımı için önemli bir fenomenolojik amaç, iç mekânların ve parçalarının yaşanan doğasını anlamak ve bu anlayışı daha iyi iç tasarım için kullanmaktır.

- Nesne Yönelimli Ontoloji

İnsan algımızda zaman yoktur. Aynı şekilde mekân da tam olarak algılanamaz. Nesneler, insanın hızına bağlı olarak farklı zamansallıklar doğurur. Chemaly, mekânsal atmosferin özne ve nesneyi bir bütün olarak kuşattığını belirtir. “Mekân kullanıcısı, aynı anda insan ve insan olmayan niteliklerden oluşan bir ekosistemdir”. Yazar, insan merkeziliği eleştirerek, mimari öz-görüş derinliğini yitirdiğinde, özne ile nesne arasındaki ayrılığın geçerliliğini yitirdiğini iddia etmektedir.

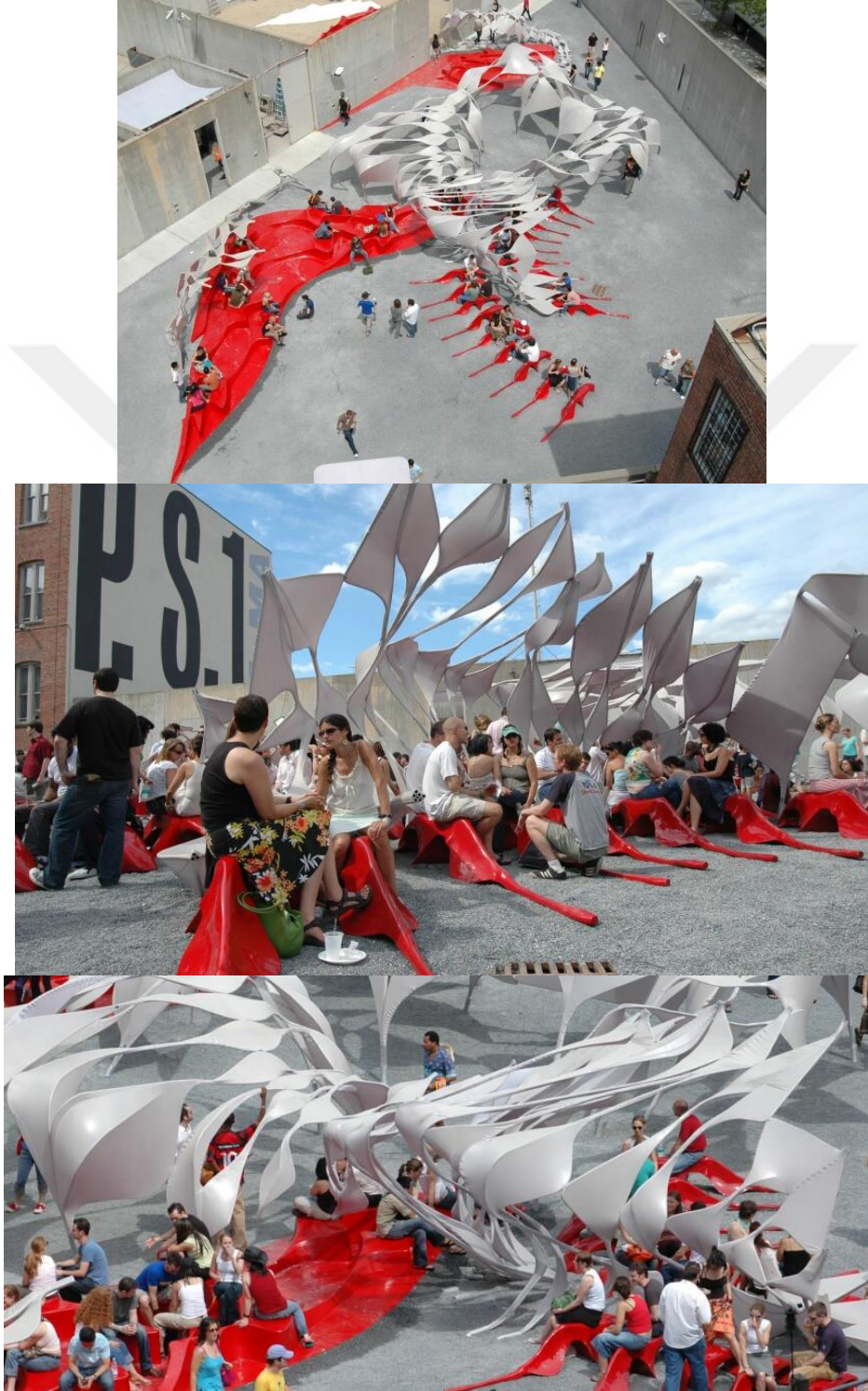
Chemaly (2018), nesne yönelimli bir ontoloji yaklaşımından bakarsak insan zihninin artık nesne üzerinde bir ayrıcalığa sahip olmadığını ve nesnenin davranışının artık hafife alınmadığını söylemeye çalışmaktadır. Tartışılan iki varlık (özne/hissedilen beden ve nesne/yakın çevre) arasındaki sınırların çözülmesini tarif eder ve nesneler öznelere eşitlendiğinde aralarındaki farkın büyük ölçüde azaldığını, neredeyse tamamen ortadan kalktığını savunur.

Nesne yönelimli ontolojide, çeşitli kamusal içsellikler farklı gruplara ayrılacaktır. Harman, nesne merkezli duyuşal nitelikler lehine insan deneyimine dayalı bilgiyi altüst ederek, şeylerin ve insan dışı nesne failliğinin ilişkisine odaklanır. Nesne yönelimli ontolojide gerçek bir nesne, insanların anlayamayacağı altta yatan ve saf bir öze sahip bir nesnedir.

Heidegger'in Varlık ve Zaman'daki (1962) meşhur araç analizi tarafından oluşturulan ve Harman'ın nesne yönelimli ontolojisi (2012) tarafından ilerletilen bu çerçevenin ardından: Bir dış ne zaman artık dış değildir? Bir dışın en ayırık, en sabit, en gerçek nitelikleri nelerdir? Bu soruların yanıtları mekâna, mekânın değişmez niteliklerini tanımlayan kişiye ya da soruların araştırıldığı günün saatine göre değişebilir.

İç mekânsallığın (gerçek ve duyuşal) niteliklerini avlu örneği üzerinde tartışılabilir. Öğleden sonra güneş ışınları ön bahçeye dağılır. Ön verandanın altında, taş basamakların kenarlarını izleyen bir gölge oluşur. Bu örnekte gölge o anda mevcuttur fiziksel bir formda mevcudiyetin sürekliliği yoktur. Duyuşal nitelikler, insanların gerçek nesneleri anlamaları için bir tür araç görevi görür.

Psikolojik, atmosferik ve programatik iç mekânsallıklar, kamusal iç mekânsallığın taksonomisi içinde duyuşal niteliklere sahip duyuşal nesnelerdir (Şekil 13). Biçime dayalı iç mekânsallıklar, hem duyuşal hem de gerçek niteliklere sahip gerçek nesnelerdir.

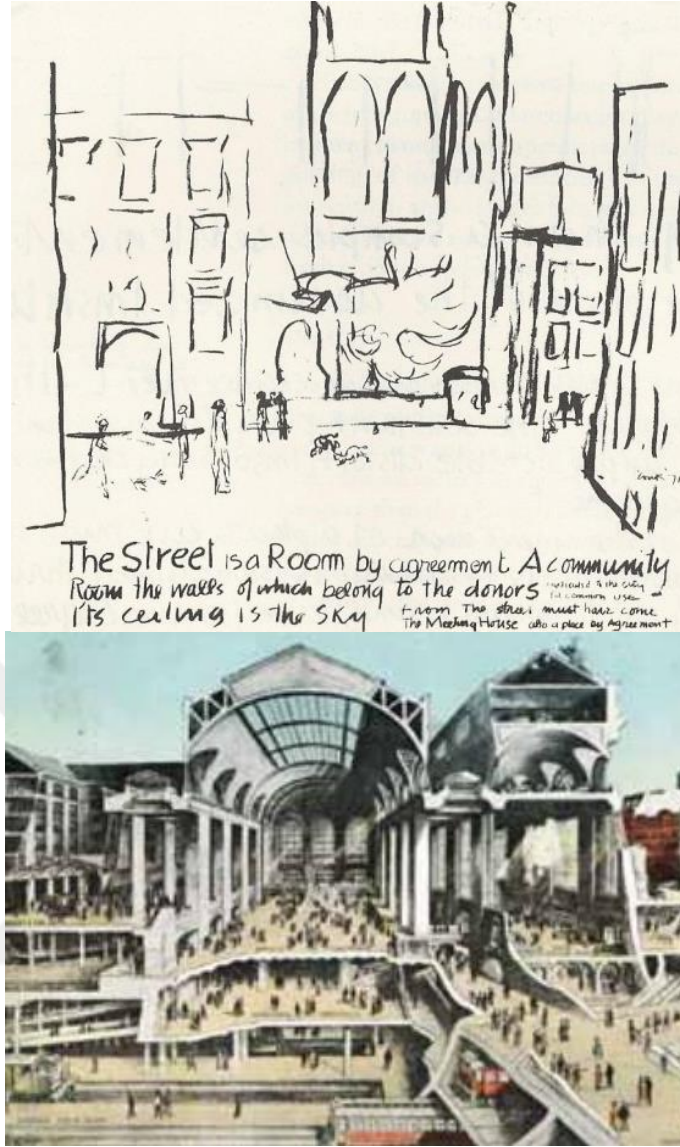
Şekil 13. SUR at MoMA PS1, New York, ABD (Tasarım: Hernan Diaz Alonzo)
(Architect, 2014)

C. Kentsel İç Mekân Kavramının Tarihi

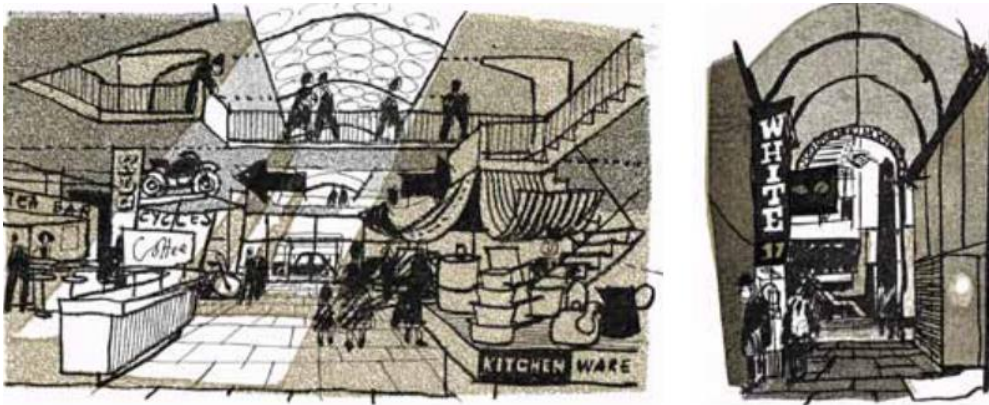
Kentsel iç mekân, iç ve dış mekânın kesiştiği üçüncü bir bölgeye karşılık gelmektedir. Üçüncü bölge denilen alan, iç ve dış mekânı içinde barındıran ve sürekli bu mekânlar ile ilişkili olan ve onları etkileyen bir oluşumdur. Kentsel iç mekânlar, kullanıcı etkileşimi aracılığıyla geçici mekânlar yaratır (Nalbant, Adıgüzel, 2019). Mimarlık tarihçisi Charles Rice, kentsel iç mekân'ın ortaya çıkışının 19. yüzyıla kadar uzandığından, iç mekânın, mekân ve imge arasındaki ilişki aracılığıyla üretildiğinden “modernitenin zamansal ve deneyimsel ayrılıklarıyla işaretlenen kavramsal bir aygıt” olduğundan bahseder (Rice 2009, s.132).

Şekil 14. Vauxhall Bahçeleri, Londra, İngiltere, Üst: 1751'de müzik dinleyen ziyaretçilerle birlikte orkestra ve org binaları, alt sol: Lambeth Rüzgar Orkestrası. 2014, alt sağ: Havai fişekler, 2013 (Design Factor, 2005)

Şekil 15. Üst: Sokağı oda olarak tanımlayan Louis Kahn'ın çizimi (Kahn, 1971), alt: Grand Central Terminali, 1910, Yaya yolları ve kamu kullanımı (Harteveld, 2014).

Şekil 16. Edmund Bacon (1967) tarafından tanımlandığı şekliyle dış ve iç (Hartwert, 2014)

Yüksek modernist mimarların ve kentsel tasarımcıların açıklığa ve sürekli mekâna ayrıcalık tanıma, kapalılığı tamamen ortadan kaldırma yönündeki en iyi çabalarına rağmen, çağdaş küresel şehir, bir dış durum olduğu kadar bir iç koşuldur. Kentsel iç mekân'ın ilk belirtileri, gökdelen mimarlarının dışarıdaki sokakları taklit eden ve onlarla rekabet eden ayrıntılı lobiler tasarladığı on dokuzuncu yüzyılın sonlarında Amerika'da ortaya çıkmıştır (Merwood-Salisbury, Coxhead, 2018).

Şekil 17. Piazza del duomo, Milan, İtalya, 1946, Fotoğraf: Werner Bischof (Monovisions, 2023)

Savaş sonrası dönemde yeni mimari teknolojilerin icadı, bu kamusal ölçekli iç mekânların şehir bloğunun sınırlarının ötesine geçmesine olanak sağlamış; klima, floresan aydınlatma, yürüyen merdiven ve uzun açıklıklı yapısal sistemler, alışveriş merkezi, ofis kompleksi ve havaalanı terminali gibi çağdaş kentsel peyzajımızın karakteristik geniş iç mekânlarını mümkün kılmıştır. On dokuzuncu yüzyılda kapitalist, seküler bir kent kültürünün yükselişi, kamusal alan algısında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kavram genişletilmiş ve kamusal yaşam bir 'performans' olarak algılanmıştır. Filozof Walter Benjamin ve mimar Johan Geist tarafından tanımlanan pasajlar, on dokuzuncu yüzyıl burjuva toplumunun maddi ifadesi olarak değerlendirilebilir: Dış ve iç özellikleri birleştiren cam çatılı alışveriş caddeleri kamusal teatral alan ve burjuva iç mekânın özel alanı; tek bir kentsel tipoloji bir araya getirir.

Mimarlık eleştirmeni Michael Sorkin, mimar Rem Koolhaas ve kültür filozofu Lieven De Cauter, “Disneyfication”, “Junkspace” ve “Capsularistion” gibi kavramlar aracılığıyla kamusal alanın giderek özelleşmesinden duydukları

memnuniyetsizliği dile getirmişlerdir. Diğerlerinin yanı sıra, çağdaş duruma yönelik bu eleştiriler, kamusal alanın özelleştirilmesi ve homojenleştirilmesinden yakınmaktadır. Özel mülkiyete ait kamusal iç mekânlar, öncelikle tüketim mekânları olarak ve geliştirici standartlarına tabi olarak görülmektedir. Bununla birlikte, bu çağdaş kamusal alanlar, günlük kentsel yaşamda önemli bir rol oynamaktadır.

Mimar Manuel de Solà-Morales, yarı kamusal alanların veya kendi deyimiyle “kolektif alanların” sosyal anlam ve değerinden olumlu bahsetmektedir. Çağdaş bir şehrin kentsel, mimari ve morfolojik zenginliği, tamamen kamusal veya özel olmayan, her ikisi de aynı anda olan kolektif alanlarda bulunur. Bunlar, özel faaliyetler için kullanılan kamusal alanlardır veya toplu kullanıma izin veren özel alanlardır. Lina Bo Bardi tarafından tasarlanan, sirklerden konserlere, gösterilerden sergilere kadar insan yaşamı ve eylemi için dev bir sığınak işlevi gören ve galerisi olan modern sanatlar müzesi Sao Paulo sanat eserleri ve izleyicileri arasındaki insan ilişkilerini yeniden düzenler (Şekil 18).

Şekil 18. MASP kamusal alanı ve ana galerisi, Sao Paulo, Brezilya (Architecture Today, 2023)

Teatro Oficina da bir koridor veya cadde, iskeleden yapılmış galeriler, bir kısmı eksik, etkili bir şekilde ağaçlarla dolu bir sera, bitişik (ve şu anda tehdit altında olan) bir parkın manzarası yer alır (Şekil 19).

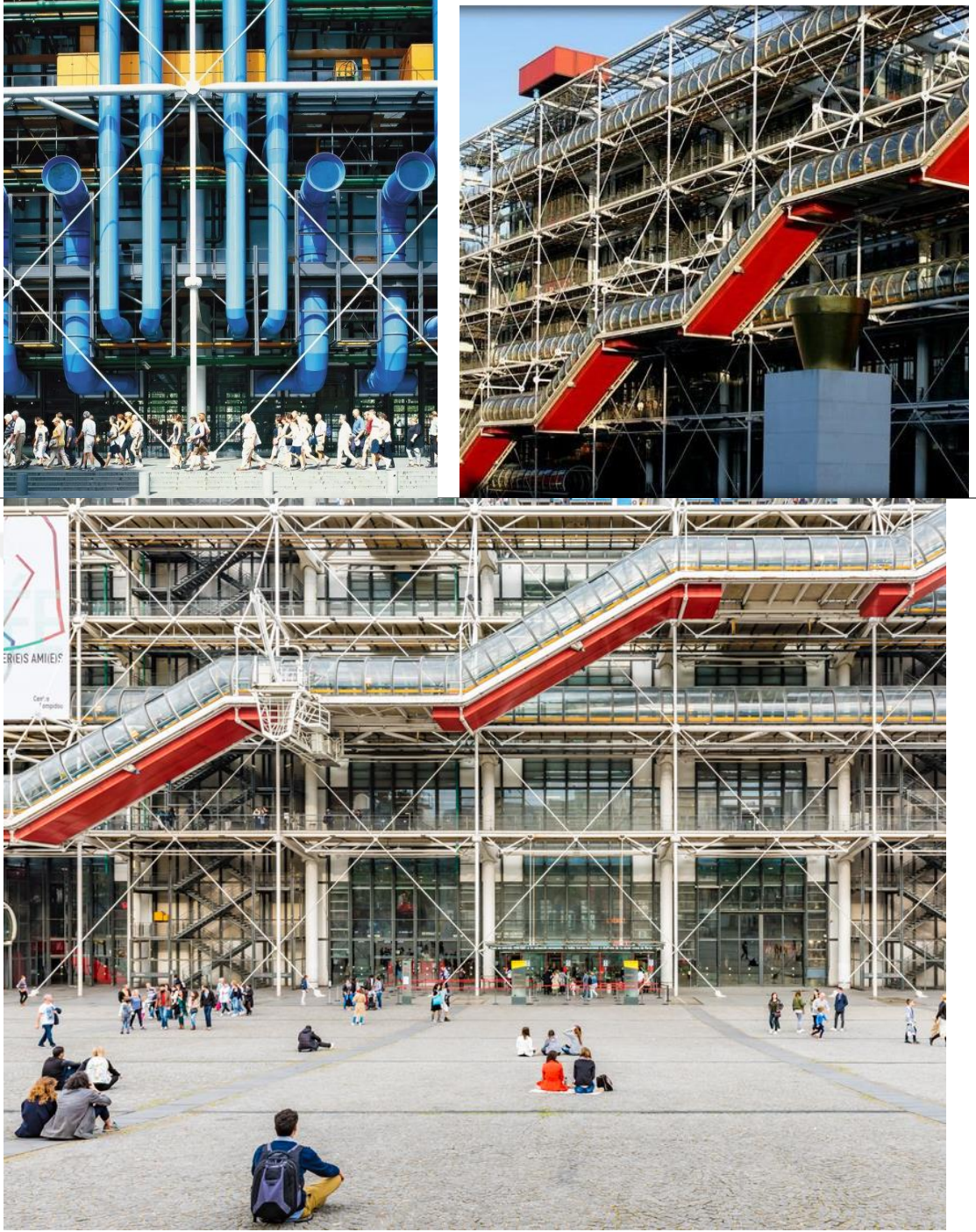
Şekil 19. Teatro Oficina, São Paulo, Brezilya (1984) (Nelsoncon, 2023)

SESC–Fabrica Pompeia da yerel halk iç mekânlarda, sokaklarda, yürüyüş yollarında, havuzlarda, kafelerde ve spor salonlarında; okumak, rahatlamak, buluşmak için dönüştürülmüş fabrika kompleksini kullanır (Şekil 20).

Şekil 20. SESC–Fabrica Pompeia, São Paulo, Brezilya (1978-86) (Arkitektüel, 2023)

Kent + iç mekan, sınırların geçirgen hale geldiği zamansal bir duruma göre 'informal bölgeler' üretebilir (Attiwill vd., 2015). Bir mekânın niteliği veya kamusal alanın önemli bir parçasını oluşturma kapasitesi, onun kamusal veya özel olarak belirtilmesiyle belirlenmez. Pompidou Kültür Merkezi; şehirle bağlantılı halka açık toplanmaya, öğrenmeye, yaşamaya ve kültür oluşturmaya açık bir dizi istiflenmiş alan olarak düzenlenmiştir (Şekil 21).

Şekil 21. Pompidou Kültür Merkezi, Paris, Fransa (Tasarım: Renzo Piano ve Richard Rogers, 1977) (Archdaily, 2023)

Genk şehrinin halk kütüphanesi, antropolog Ruth Soenen'in de gösterdiği gibi, göçmen nüfus için popüler bir buluşma yeri olarak da hizmet verdiğinden, kütüphane olarak birincil işlevinin ötesine geçmiştir. Genk şehrinin halk kütüphanesi (Şekil 22), aynı zamanda dışarıdan gelen nüfus için; talep edilen bir buluşma yeri olarak da hizmet verdiğinden, kütüphane olarak birincil işlevini

aşmıştır. Genellikle gözden kaçan kamusal iç mekânları tasarlama görevine ve bu yarı kamusal, kapalı alanlar arasında aranan ara bağlantılara göre tasarlanmıştır.

Şekil 22. Genk şehrinin halk kütüphanesi, Belçika (librarybuildings, 2023)

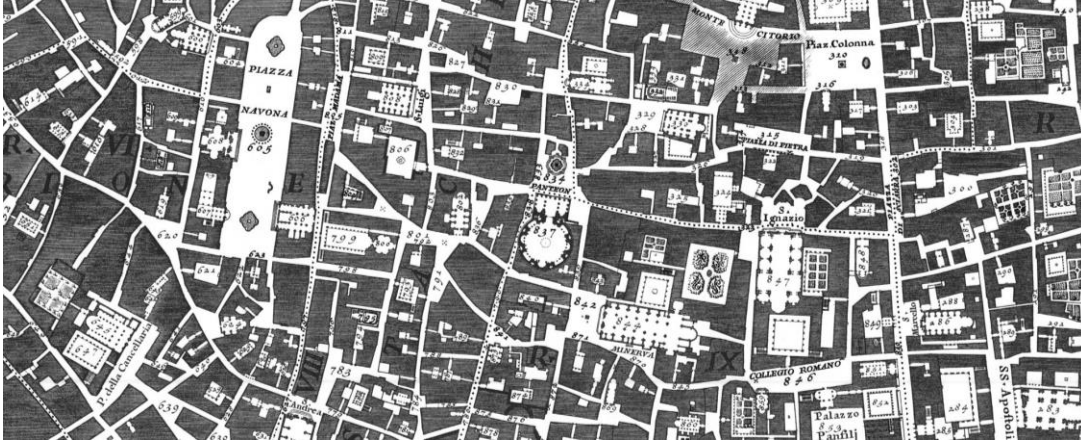
İç mekân tasarımı ve şehircilik pek olası olmayan bir bağlantı gibi görünse de, iç mekân tasarımı bir binanın içini ele almaktan farklı olarak dışarıyla ilgilenen bir pratik olarak konumlandırma fikri tarihsel ve teorik olarak bağlantılar bulur. Bu, iç mekân tasarımı disiplini, onu inşa edilmiş formun içinde gerçekleşen mekânsal bir disiplin olarak varsayan bir disiplinden farklı bir şekilde kavramayı gerektirir.

Yapılı çevredeki boş alanların kentsel odalar olarak işgal edilmesine ilişkin fikirler ilk akla gelen örnekler olsa da, özellikle iç mekân tasarımının üç boyutlu bir mekânda gerçekleştiğini düşünmekten uzaklaşan başka potansiyeller de vardır (Attiwill, 2011).

1969 yılında Reyner Banham'ın *The Architecture of the Well-tempered Environment* (İyi Huylu Çevrenin Mimarisi) adlı kitabında; iç mekân kavramı burjuva ev inzivası fikrinden, herhangi bir ölçek ya da tipolojik farklılaşmadan bağımsız olarak, iç atmosferi ile karakterize edilen yapay bir çevre kavramına dönüştürmüştür. Aslında bunun sonucu, metropol yaşamının çoğunun bu iç mekan koşullarında gerçekleştiğinin ve yeni bir dizi kentsel mekanın, kentsel yönetim ve planlamanın temelindeki klasik tipolojik kataloğa meydan okuduğunun farkına varılması olmuştur (Levarotto, 2019)

1980'lerin başında, tüm bu heterojen katkılar Milano'da kentsel iç mimari ve tasarım konusunda bir tür okulun doğuşunu belirledi; buna göre kentsel açık alanlar basit boşluklar olarak değil, iç disiplin geleneğine ait araç ve stratejilerden yararlanarak “inşa edilecek ve şekillendirilecek mimari alanlar” olarak görülmeliydi Kentsel iç mekân konusu; açık alanların şekli ve donanımıyla ilgili, örneğin kapalı sınırların kalitesi ve atmosferik koşullar veya mimari ile endüstriyel tasarım arasında bir bağlantı olarak kent mobilyalarına gösterilen ilgi gibi bazı önemli konular etrafında gelişmiştir (Ottolini, 2013).

Kamusal iç mekân olgusu yeni değildir; İtalyan mimar ve araştırmacı Giambattista Nolli tarafından 1784 yılında çizilen Roma ikonografik haritasında şehir planı içerisindeki düzensizliğe dikkat çekilmiştir (Şekil 23). Nolli, şehir planında halka açık olan yerleri beyaz, özel kullanımlı olan yerleri gölgeli bir şekilde göstermiştir. Geleneksel meydan ve sokakların yanı sıra önemli kamu binaları da beyaz renkle temsil edilmiştir. Bu durum, halka açık iç mekânların da kamusal alana ait olduğunu göstermektedir. Nolli'nin on sekizinci yüzyılda kamusal yaşam yorumu Roma'da, kamusal ve özel alanlar arasında belirsiz bir sınırı göstermektedir (Şekil 23).

Şekil 23. Nolli'nin çizdiği Roma haritası (1748)

Yüzyıllar boyunca insanlar, (mekânın konfigürasyonu veya özel sembollerin, sanat eserlerinin veya sundurmalar, heykeller, çeşmeler vb. gibi referans nesnelerinin varlığı ile iletilen) belirli bir siyasi, dini veya sosyal anlamı veya düzeni öne sürmek ve kutlamak için önerilen ve şekillendirilen bir mekânsal çerçevede ticaret yapmak, tartışmak ve ortak faaliyetlere katılmak için her zaman meydanlarda ve sokaklarda toplanma eğiliminde olmuştur.

Nisan 2007'de RMIT Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Okulu'nda Kentsel İç Mekân Araştırma Grubu (UI) kuruldu. Grubun bir parçası olan uygulayıcılar ve akademisyenler bunu, mimarlık, endüstriyel tasarım, iç tasarım, moda, peyzaj mimarlığı ve kamusal sanatı içeren kendi disiplinlerinin nasıl kesiştiğini ve etkileşime girdiğini tartışmanın bir yolu olarak kullandılar.

Kent odalarının tasarımı ile kimlik mesajlarının temsili arasındaki bağın koptuğu günümüzde, bireyler ve toplum arasındaki ilişki seyrelmiş ve geçerken deneyimlenen kamusal alanlara karşı yaygın bir dikkat dağınıklığı ve hoşnutsuzluk yaşanmaktadır; kentsel odaların insanları çekme ve insanlarla iletişim kurma kapasitesi, onları şekillendiren, organize eden, donatan ve anlamlandıran mimari tasarımlara giderek daha fazla bağlı görünmektedir.

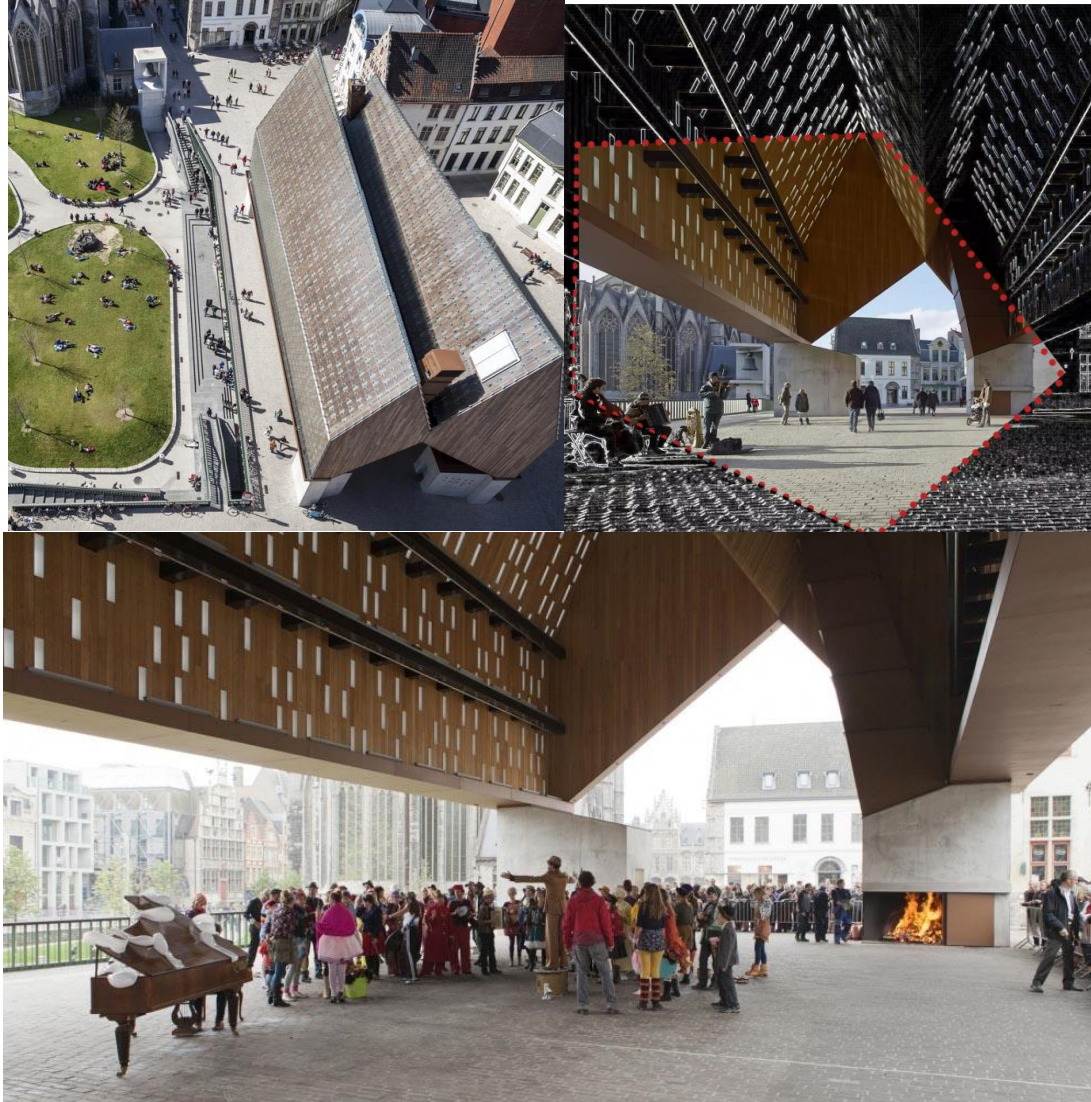
Merwood-Salisbury ve Coxhead (2018) çalışmalarında kentsel oturma odası (living room) (Şekil 24) adını verdikleri bir kavramdan bahsetmişlerdir. "Living" ibaresinin eklenmesi, fikrin yorumunu, kentsel iç mekâncılar tarafından desteklenen yaşanabilir hale getirme süreci olarak iç pratiğe yaklaştırmaktadır. Onlar için bir kentsel oturma odası, mekâna özgü sahiplenme ve ölçeksel yüzleşmeye dayanan sosyal alanın üretimidir.

Şekil 24. Cineroleum, Assemble, Londra, İngiltere ([Assemble, 2023](#))

D. Kentsel İç Mekân Kuramı

Kentsel iç mekân fikri, iç tasarımın mutlaka bir binanın içinde gerçekleşmesi gerektiği varsayımına ilave olarak; kentsel ve iç mekân arasındaki ilişkiyi tasarlama ve kurma konusudur (Attiwill, 2011). Bir kentsel iç mekân, yaya yolundan parklara, plazalara veya herhangi bir açık alana kadar şehrin herhangi bir yerinde yer alabilir. "Stadshal" da beton ayaklardan ikisinde, meydan seviyesinde büyük ateşlerin yakılabileceği şömineler bulunmakta; çatıdaki tavan pencereleri gün boyunca doğal ışığın içeri girmesini sağlamakta; sundurma çatıları, gün ışığını içeri almak için bin altı yüz mini ışıklıkla delinirken, geceleri dışarıya ışık gönderen büyük bir fener işlevi görmektedir (Şekil 25).

Şekil 25. Stadshal: Market Hall and Central Squares, Ghent, Belçika

Stadhsal'ın (pazar salonu) dışsallığında içselliğin oluşumu (Fotoğraflar: Tin Van de Velde) (Javed Shah, 2021)

Lynch kent kuramında kullanıcı etkisinin de düşünerek varsayımlarda bulunmuştur. Rob Krier'in ortaya koyduğu fikir ise sokaklar ve yapı kenti tamamlayıcılarıdır. Krier, kenti mekân boyutundan ele almıştır ve bu mekânların birbiri ile etkileşim halinde olduklarını ileri sunmuştur. Hillier ise kenti tek bir fiziksel olgu olarak değil de birçok katmanla birlikte incelemiştir.

Kevin Lynch: kent bileşenlerinin 5 elemanı

“Image of the City” kitabında Kevin Lynch (1964) kentsel imge elemanlarını beş başlık halinde değerlendirmektedir: Bağlantılar, sınırlar, bölgeler, toplanma alanları ve odaklar. Kentsel imge elemanlarının ifadesine yönelik önerdiği kentsel imge haritasında beş öğeyi tanımlayan semboller kullanılarak Lynch, bir kentin özetli ifadesini ortaya koyabilen, soyutlama düzeyi yüksek bir ifade oluşturulabileceğini ispatlamıştır. Hangi ölçekte değerlendirme yapılacağı konusunda Kentsel İmge Haritası yol göstericidir. Mahalle ölçeği ve kent bütününde yapılan haritalandırma farklılıklar içerecektir.

Bağlantılar: Gözlemcinin alışılmış olarak, ara sıra veya potansiyel olarak hareket ettiği kanallardır. Sokak, kaldırımlar, patikalar ve insanların hareket ettiği diğer kanallar. Birçok insan için bunlar, imajlarındaki baskın unsurlardır. İç mekânlar kapsamında yollar; koridor, hol, galeri, merdiven ve rampalar olarak; çevreleyen binaların fiziksel boyutu, boyutu, şekli ve karakteri ile tanımlanırlar. Sokak ağı modeli, bir şehri tanımlayan ve onu benzersiz kılan alandır.

Kullanıcı, binadaki yolların genel konfigürasyonunu zihinsel olarak haritalandırabilmelidir; bina içindeki yönlendirme ve mekânsal düzeninin anlaşılması, geniş bir alanda netleştirilecektir, bir yol, biçim veya tanım olmaksızın rastgele olabilir; faaliyetler ve mekân içindeki tefrişat düzeni ile belirlenir. Bununla birlikte, bir dolaşım alanının ölçeği, insanların yürürken, duraklarken, dinlenirken veya yol boyunca manzara seyrederken sergiledikleri hareketleri karşılamalıdır.

Yolların tasarlanması için yaklaşım: Dar, kapalı bir yol doğal olarak ileriye doğru hareketi teşvik eder. Bu giriş eylemi, sadece duvarda bir delik açılarak değil, çeşitli şekillerde anlamlı hale getirilebilir. İki sütun veya bir tepe girişi

tarafından oluşturulan örtülü bir düzlem aracılığıyla bir geçit oluşturulabilir. Bir kavşaktaki yollar eşitse, insanların durup kendilerini yönlendirebilmeleri için yeterli alan sağlanmalıdır. Girişlerin ve yolların biçimi ve ölçeği, halka açık gezinti yolları, özel salonlar ve hizmet koridorları arasındaki işlevsel ve sembolik ayrımı da yansıtmalıdır.

Toplanma alanları: Bunlar öncelikle olarak kavşaklar, ulaşımında dinlenme yerleri, yolların kesiştiği veya yakınlaştığı, bir yapıdan diğerine geçiş eşikleri olabilir. Tek kullanımların veya kullanım kombinasyonunun daha yüksek seviyelerde yaya aktivitesine yol açtığı yerlerde oluşmalıdır. Kullanıcıların konfor duygusunu artırmak için çeşmeler, çöp kutuları ve banklar gibi mobilyalar kullanılmalıdır. Oturma grupları, insan gruplarını barındıracak şekilde düzenlenmelidir. Sağlanan oturma miktarına dikkat edilmelidir; çünkü çok fazla kullanılmayan oturma alanı, aktif bir alan yaratma hedefinden uzaklaşabilir.

Sınırlar: Su kütleleri, yeryüzü şekilleri, insan yapımı yapılar alan kenarları. Aktif sokak yaşamını teşvik etmek için sokak kenarlarının, yalnızca içeriye nüfuz etmek için değil, binalar arasındaki boşlukta maksimum ışık alacak şekilde yönlendirilmesi ve/veya ayarlanması gerekir.

Kenarlar, boşlukta hem ayırıcı hem de bağlayıcı görevi görmelidir. İki boşluk arasında meydana gelen mekânsal sürekliliğin derecesi, hem ayıran hem de birbirine bağlanan düzlemin doğasına bağlı olacaktır. Kenarlar ayrıca yarı ayırıcılar, kısmi mahremiyet sağlayan ekranlar kullanılarak oluşturulur.

Bölgeler: İç mekânlardaki mekânlar; bölgeler, içinde oturanın fonksiyonelliğini ve konforunu sağlamak için bölünmüş bölgeler olarak adlandırılabilir.

Bölgenin varlığı; alanın dokusunu, bütünlüğünü ve kimliğini güçlendirir. İyi bir planlama, yaşanabilir mahalleler, güvenli ve sağlıklı bir toplum ve sürdürülebilir bir ekonomi sağlar. Bölge oluşturma (zoning), mekâna kimlik, güvenlik oluşturmaya ve özel ve sosyal davranışı zenginleştirmeye yardımcı olur.

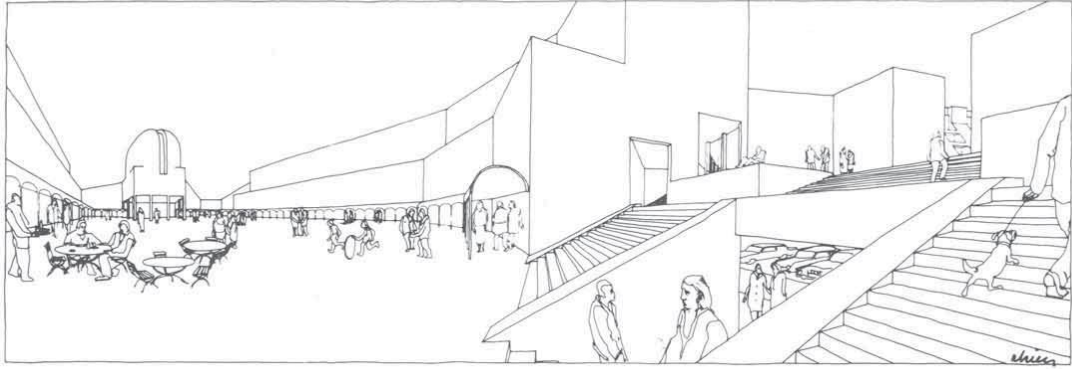
Odaklar: Mekânın işlevselliğini de tanımlayabilir. Lobinin ortasındaki bir heykel, unutulmaz bir dönüm noktası görevi görerek gelişigüzel hareketlerden kaçınılmasını gerektiren bir yol oluşturur. Sütunların ölçeği ve oranı, alanı tanımlar ve aynı zamanda odak noktası olarak önemini vurgular.

Doğal ışığa izin veren iç renk ve dokularla bir mimari özelliğin zenginleştirilmesi, yerin estetiğine katkıda bulunur ve onu dönüm noktası veya aktif ve ilginç bir özellik olarak işaretler. Dolaşımın birincil işlevsel elemanı, ona tasarım ve renk olarak heykel eklenerek geliştirilmiştir (Patel, 2018).

- Rob Krier'in 3 dış yapısı: Meydanlar + sokaklar + bina

Krier; şehir planlamasının işlevini tartışmak için şehirlerde ve diğer yerleşim yerlerinde binalar arasında kentsel alan olarak var olan bazı alan türlerinden bahsetmiştir. İç mekân, açık hava ve çevreden korunan mahremiyetin etkili bir sembolüdür. Dış mekân, kamusal, yarı kamusal ve özel alanlar ile açık havada hareket için açık, engellenmemiş alan olarak görülmektedir. Kentsel mekânın sınıflandırılması, şehir planlamacısına, kentsel mekânı oluşturan iki temel formun cadde ve meydan olduğunu düşündürebilir. Koridor ve “iç mekân” odası gibi her iki mekânsal formun da geometrik özellikleri aynıdır. Aralarındaki fark, onları bağlayan duvarların boyutları ve işlev ve dolaşım kalıplarıdır.

Meydan, evlerin açık bir alan etrafında gruplanmasıyla ortaya çıkar. Rob Krier, meydanın insanoğlunun kentsel mekânı kullanmasının ilk yolu olduğuna inanıyordu. Sokak, merkezi meydanın etrafındaki mevcut tüm alana evler inşa edildikten sonra yerleşimin yayılmasının bir ürünüdür.

Şekil 26. İki yolun kesişimi olarak meydan, sabit yönlendirme noktası, buluşma yeridir (Krier, Rowe, 1979)

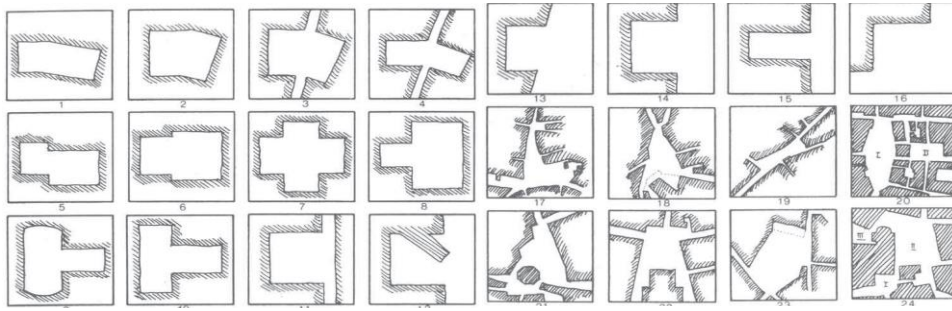
Kentsel mekân tipolojisi formüle edilirken, mekânsal formlar ve türevleri, kat planının dış yapısına göre üç ana başlığa ayrılabilir. Bu başlıklar kare, daire veya üçgenden türemiştir. Üç temel şekil; açma; segmentasyon; ekleme; elemanların birleştirilmesi, üst üste bindirilmesi veya yan yana getirilmesi ve bozma gibi modüle edici faktörlerden etkilenir. Bu faktörler, tüm mekânsal

tiplerde geometrik olarak düzenli veya düzensiz sonuçlar üretebilir. Aynı zamanda, çok sayıda olası bina bölümü, modülasyonun tüm bu aşamalarında mekânın kalitesini etkiler.

Tüm bölümler temelde bu mekânsal formlara uygulanabilir. Mekânlar tamamen veya kısmen binalarla çevrili konseptlerdir (Krier, Rowe, 1979). Tamamen binalarla çevrili alan 'kapalı' alan, kısmen çevrili alan ise 'açık' alan üretir. Ölçek farklılaşması, çeşitli mimari tarzların kentsel mekân üzerindeki etkisi gibi tüm mekânsal biçimlerde önemli bir rol oynamaktadır.

Meydanlar üç temel şekilden türetilir: kare, daire ve üçgen; açma, bölümlere ayırma, ekleme, birleştirme, üst üste bindirme ve çarpıtma ile modüle edilir ve düzenli veya düzensiz olabilir (Şekil 27, 28).

Meydanlar, halkın katılımı için anlamlı işlevler barındırdığında ve uygun yaklaşımlarla iyi işlev görür. Bunlar gün boyu aktif olması gereken kamusal alanlardır. Bu nedenle, meydanların etrafındaki kullanım ve işlevler, mekânı aktif tutmaya ve bu süreçte insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olur. Meydanlar, her biri bir kimliğe, amaca ve büyük toplanma alanlarına sahiptirler, kentsel bir ortamda halkın katılımını artırır.

Şekil 27. Açılı, bölünmüş, eklenmiş ve üst üste bindirilmiş boşluk örnekleri (Krier, Rowe, 1979)

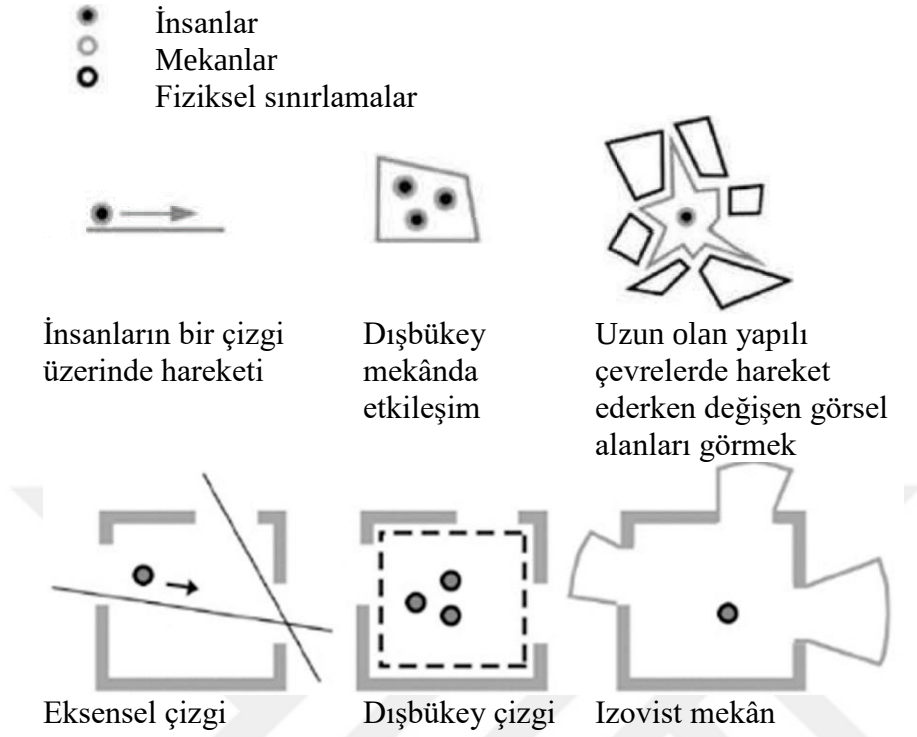
Şekil 28. Royal Mint Square, Londra, 1974, Rob Krier; Urban Project Plessis Robinson (İmpressum, 2023)

- Bill Hillier kentsel iç mekânlar: mekân sentaksı-mekân ilişkileri

Hillier mekânsal yerleşimin önemini “Kentsel sistemin mekânsal olarak bir araya getirilme biçimi diğer her şeyin kaynağıdır” şeklinde ifade eder. Bu nedenle, binaların düzenlenmesi ve sokak ağının nasıl kurulduğunu takip etmek, sosyal ilişkilerde ve insanların ilerideki sosyoekonomik faaliyetlerinde rol oynamaktadır. Birincisi, o ve meslektaşları, yapılı çevrenin, özellikle mekânsal nitelikleri aracılığıyla, canlı bir sokak yaşamını desteklemede önemli bir rol oynadığını kesin olarak göstermiştir. İkinci olarak, mekân sentaksı, öğrencinin fiziksel ve insan dünyaları arasındaki ilişkinin neden bu kadar büyük bir fark yarattığını ve belirli şehir sokaklarının ve sokak ağlarının neden az ya da çok aktif olduğunu açıkça görebileceği şekilde nicel kanıtları kullanır. Üçüncüsü, Hillier, canlı bir kamusal yaşamı destekleyen sokak ağı türünü tanımlar. Hillier'in çalışmasının fenomenolojik bir tamamlayıcısı, bu tür sokak ağlarını, desteklenen günlük deneyimler, davranışlar ve olaylar arasındaki ilişki açısından deneyimsel olarak inceleyecektir; özellikle de fiziksel-mekânsal nitelikler, yaya hareketi, tesadüfi karşılaşmalar, gayri resmi sosyalleşme ve resmi sosyal yapılar.

İnsanlar koridorlar, sokaklar, bulvarlar, caddeler ve ara sokaklar gibi doğrusal alanlarda bir çizgi üzerinde hareket ederler. Doğrusal alanlar ve bu alanlardaki hareket potansiyeli, eksenel bir çizgi, bir segment veya bir yol merkez çizgisi şeklinde temsil edilebilir. İnsanlar dışbükey bir mekânda, yani tüm insanların diğerlerini görebildiği bir uzayda etkileşime girer. İzovist, mekânda belirli bir noktadan doğrudan görülebilen her şeyin bir temsilidir. Yapılı çevrelerdeki karmaşık mekân örüntüleri içinde hareket ettiğimizde, izovist değişir ve bu izovistlerin birikimi, bir bütün olarak mekân örüntüsünün kalıcı bir resmini temsil eder (Şekil 29). Yerleşim yerinin iç mekânını, her zaman yerleşim yerine ve bitişikteli alanlara ana girişler yönünde olmak kaydıyla çeşitli yönlerde çevreye bağlayan entegre hatların etkisi, şehrin merkezi bölgelerine dışarıdan erişim sağlarken aynı zamanda çekirdek hatları ayrılmış alanlara yakın tutarak aslında onları birbirine bağlamaktır. Çekirdek hatlar, insanlar tarafından en çok kullanılan ve aynı zamanda dükkânlar gibi mekâna bağımlı tesislerin çoğunun bulunduğu hatlar olduğundan ve ayrılmış alanlar esas olarak mesken olduğundan, çekirdeğin etkisi, yerleşim yoluyla yabancıların yolunu yapılandırırken aynı zamanda onları mekânlar içinde dolaşan sakinlerle yakın bir arayüzde tutmaktır.

Mekân, hareketin bir arka planı değil, içsel bir yönüdür (Şekil 29) (Hillier, 1989, s.11).

Şekil 29. Üst: Mekân ve hareket arasındaki ilişki, Alt: Eksenel çizgi, dışbükey mekân ve izovist mekân (Hillier, Hanson, 1984)

Hillier'in mekânsal sentaksı, fiziksel çevrenin insan dünyalarını oldukları gibi yapma konusunda ayrılmaz bir rol oynadığını öne sürdüğü için yaygınlık kazanmamıştır. Kuramının özü, bir yerleşim yerinin fiziksel çevresinin, büyük ölçüde patika yolları aracılığıyla, doğası insan hareketinin, etkileşiminin ve karşılaşmasının nispi miktarı üzerinde etkisi olan bir mekânsal alan oluşturmasıdır (Şekil 30). Fiziksel olarak, bu mekânsal alan deforme olmuş tekerlek ve onun boşluklarındaki sessizlik cepleri aracılığıyla ifade edilir.

Şekil 30. Mekân sentaksında kullanılan temel mekânsal birimler (Yamu vd. 2021).

Bill Hillier'in kente dair söylemlerinden yola çıkarak Kevin Lynch, Rob Krier tarafından kentsel iç mekânların sınıflanması; girişler, atrium boşlukları, etkinlik ve ticari mekânları, meydanlar ve koridorlar alanları şeklinde özetlenebilir. Dış mekân ile mimari mekânın kesişiminde bulunan ve kentle iletişim halinde olan yarı açık alanlar kentsel iç mekândır. İnsan ile mimari mekânların direk ilişkili olduğu giriş mekânları hem geçiş mekânlarıdır hem de kentsel iç mekândır.

Kullanıcıların yapı içi ve dışı ile kurduğu bağda etkili olan şey yapının giriş kısmı ile başlayan ve bulunduğu her kat ile iletişim halinde olan atrium boşluklarıdır. Atrium boşlukları yapı içinde bulunan bir hacmi ifade eder. Bu boşluklar genellikle kamusal yapılarda yapı bütünü ve kent ile birlikte düşünülmüş olarak tasarlandığında kentsel iç mekâna dönüşebilir.

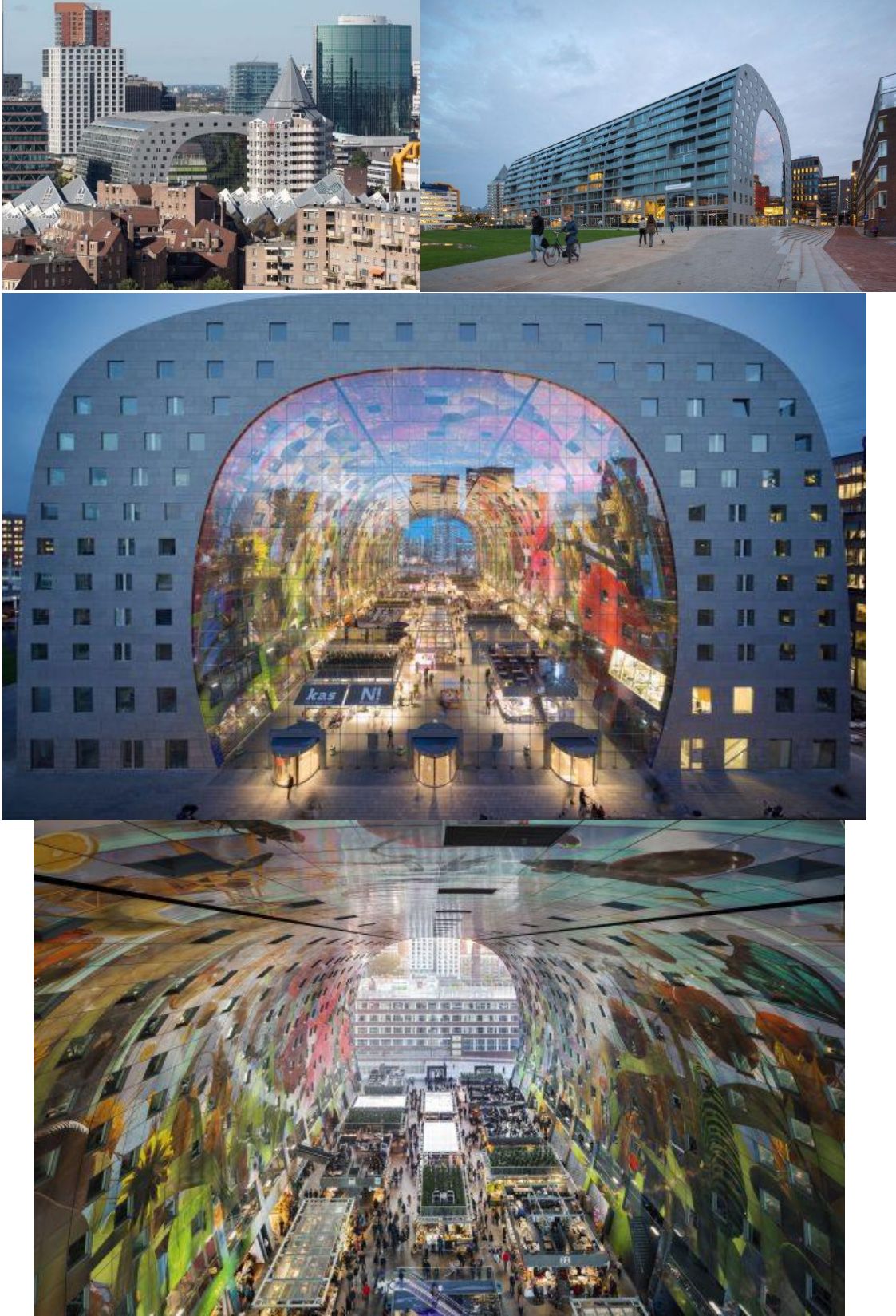
Kamusal mekân ve kentsel iç mekânı birbirinden ayıran geçicilik kavramının karşılığı olarak çeşitli şekilde yenilenen ve değişim gösteren etkinlik alanları bulunmaktadır. Bunlar yarı açık hacimlerin oluşturduğu geleneksel ticari alanlarda (pazar alanları, pasajlar, çarşılar vb.) yer alan ve kentlinin kısa bir süre deneme imkânı bulduğu yerlerdir ve kentsel iç mekânları kapsar. Örneğin açık hava kullanım mekânı, Lanternen, Sandnes, Norveç. Toplantılar, konserler ve pazar için bir barınak olarak yapılmıştır. Alanı ve çevresindeki bölgeyi yeniden yorumlayan proje, hem bir dönüm noktası hem de günlük yoldan geçenler için esnek, gayri resmi bir alan kullanımı sağlamaktadır (Şekil 31) (Baldwin, 2023).

Bunların fiziksel durumları incelendiğinde binaların cephelerinde girinti ve çıkıntı oluşturacak hacimlerin yol ile bağlantısında bulunan alanlar (koridorlar alanları vb.) kentli ile birebir ilişki kurduğu için kentsel iç mekândır.

Yapılar arasında kalan boş hacimler veya yapı kenar akslarının çevresinde oluşan boşluklar incelendiğinde kentli ile şekillenecek potansiyel bir alandan söz etmek mümkündür. Yapılar ile dış mekânı kesiştiren alanlar kentsel iç mekân olarak değerlendirilebilir.

Hillier diğer kuramcılardan farklı olarak kentlinin mekân içindeki hareket akslarından yola çıkarak kentsel mekânı incelemiştir. Durağan olan duraklama alanları ile canlı olarak adlandırılan meydanlar birbiri içerisine geçmiş kent

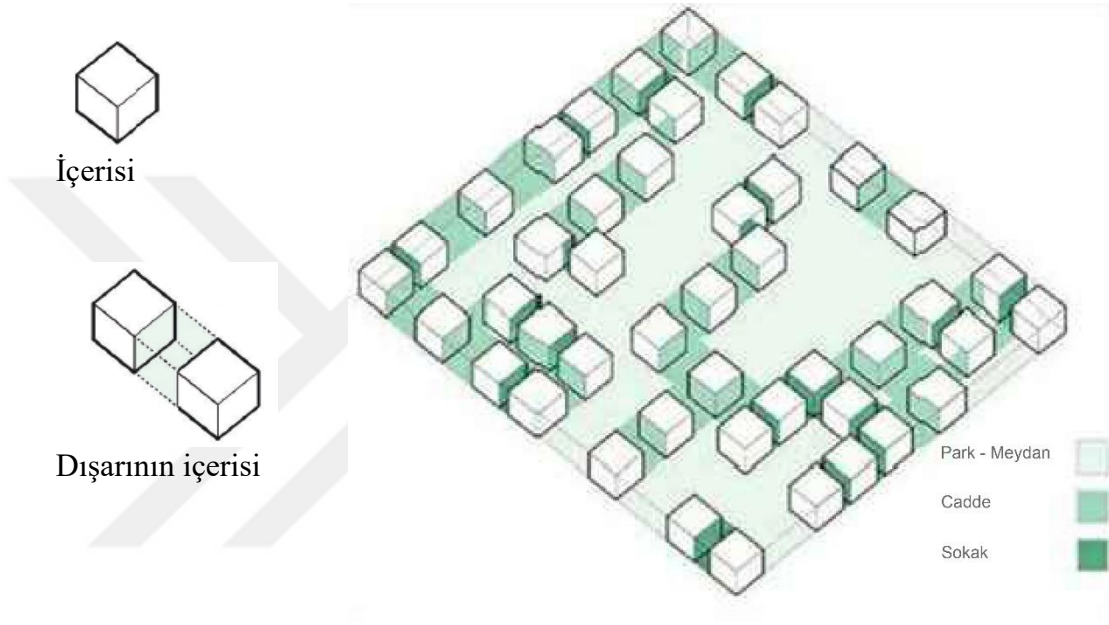
hacimleridir ve bu hacimlerde potansiyel bir kentsel iç mekândan söz etmek mümkündür (Özkul, 2019).

Şekil 31. Üstü örtülü market projesi, Rotterdam, Hollanda (Arkitera, 2023)

E. Kentsel İç Mekân Kavramı

Kamusal alanın toplumdaki rolü, iç ve dış mekân rollerini içeren çok yönlü bir konudur. Kamusal alan, antik Yunanlardan bu yana insan yerleşiminin merkezi bir bileşeni ve aracısız tartışma, iletişim ve münazara için bir forum olarak hizmet vermiştir. Kentlerin sanayileşmesi sırasında kamusal alan biçim ve tipoloji açısından dönüşmeye devam etmiş ve topluma çeşitli şekillerde hizmet etmiştir (Duffey, 2019).

Şekil 32. İçerinin içi ve dışarının içerisi (Cai, 2014).

Binanın içini soyut küp olarak ilişkilendirirsek, o zaman farklı iç mekânlar arasında dış mekân olarak yeni bir iç mekân oluşur. Yüzeyler arasındaki gerilim nedeniyle, dış iç mekânın bir kapanış iç mekânı oluşturması için tavana ihtiyacı yoktur. Birden fazla küp olduğunda bu, şehrin soyut formu ve kompozisyonudur. İç mekân arasındaki boşluğun farklı mesafeleri, dış mekânın farklı fonksiyonlarını ve farklı tiplerini oluşturur: Sokak, cadde, park ve plaza.

Kentsel iç mekân; alışlageldiği üzere özel alan olarak algılanan iç mekân ile kentsel alan ya da genel olarak kamusal alan olarak kabul edilen alan arasındaki ikilemi ifade eder (Attiwill, 2011). Attiwill ve diğerleri (2015), Hinkel (2011) gibi kentsel iç mekân uzmanları ve Giunta (2009), iç mekânı bir yerleşim biçimi olarak tanımlamışlardır.

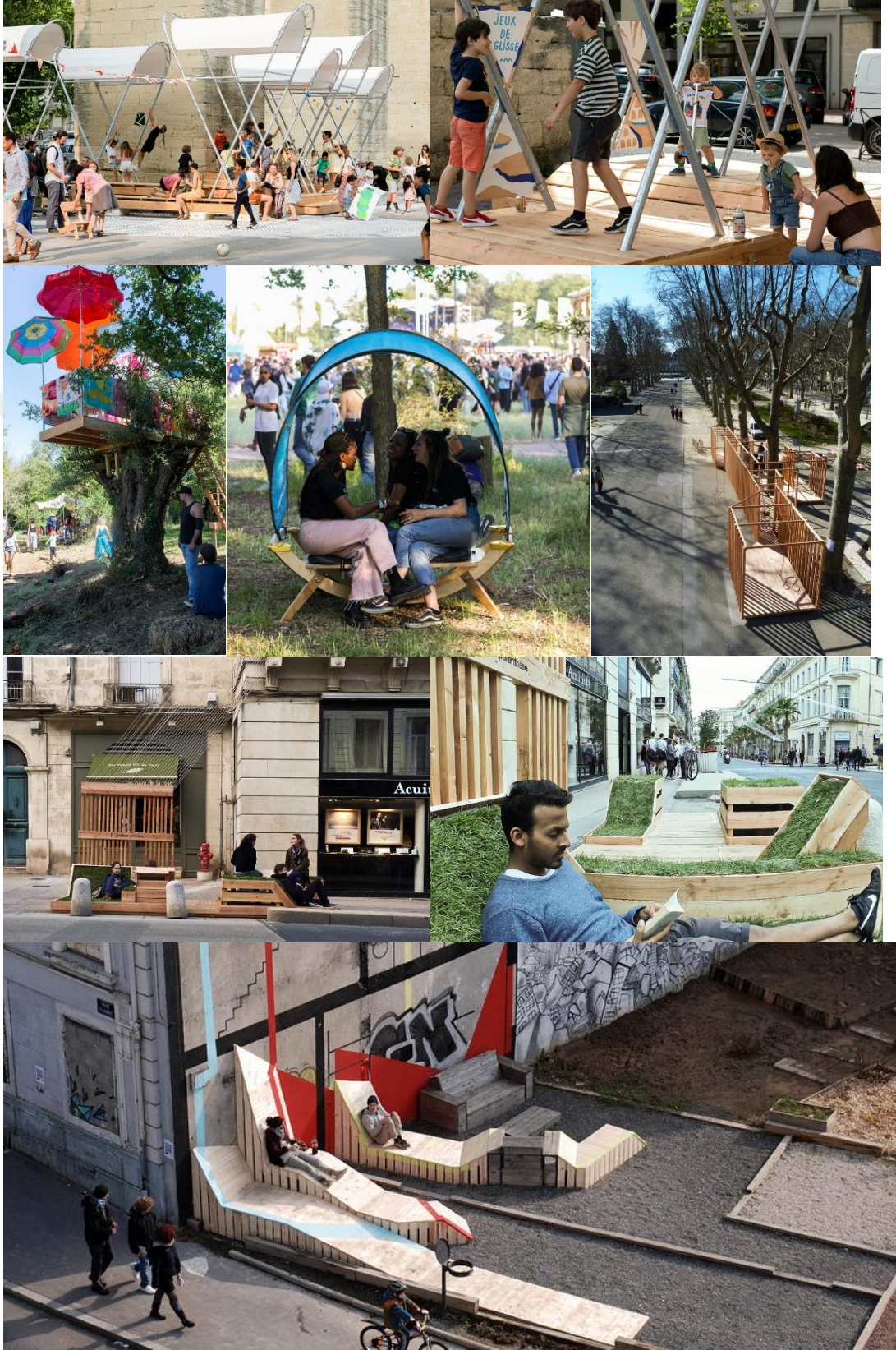
Mevcut yapılara bir yanıt olarak yaşanabilir alanlardan oluşan kentsel doku, açık alanda bulunan düzenlemeleri içerir (Warakanyaka, 2021). Nitelikli kamusal iç mekânlar tasarlamak için, bir yandan (maddi ve fiziksel mekâna odaklanan) (iç) mimarların ve şehir plancılarının uzmanlıklarından, diğer yandan da (sosyal yönler ve mekânların kullanımıyla daha fazla ilgilenen) çevre psikologlarının, sosyal coğrafyacıların ve antropologların becerilerinden yararlanan tasarım ilkelerinin geliştirilmesi gerekir. İlk disiplinler kamusal alanların mekânsal bileşenleri ve tipolojik özelliklerinin yanı sıra birbirlerine bağımlılıkları ve oranlarının anlaşılmasına katkıda bulunabilirken, ikinci disiplinler bu (kamusal) alanların nasıl algılandığı ve deneyimlendiği hakkında bilgi sağlayabilir (Poot, Van Acker, De Vos, 2015).

Javed Shah (2021) çalışmasında kentsel iç mekânın; dışarının içeri sokulması ya da içeriğin dışarı çıkartılmasıyla deneyimlenebilecek mekânsal bir durum değil, bir etkileşim olarak algılanmasından bahseder. İlk bakışta, “kamusal” ve “iç mekân” terimleri temel bir karşıtlığı akla getirmektedir. Ters yönde işleyen ev tarzı yaklaşımın amacı, ev iç mekânlarına ve mobilyalarına atıfta bulunarak aşinalık uyandırmaktır (Akdemir, 2013). Sınırlandırılmış herhangi bir alan, giriş için bir dizi koşul veya kurala sahiptir ve içeride veya dışarıda olanların kategorilerini oluşturur (Tehve, 2018). Bir insanın bireyselliği evinin içine, toplumun bireyselliği ise kent mimarisine ve kamusal alanların tasarımına yansır. Burası hayatımızın çoğunu geçirdiğimiz ortamdır ve toplumun sürekli değişen ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

Çevrenin fiziksel yapısı kültürel değerleri ve karakterlerin sosyo/politik zihniyetle etkileyebilir. Önceden resmi olarak tanınmış olsun ya da olmasın, söz konusu olan bir yerin tasarımı ve inşası olduğunda, tasarımcı müdahale etmek için, atmosferi ve çevresel kaliteyi algılama, bunu ölçülebilir ve dönüştürülebilir bilgilere dönüştürme fırsatına sahiptir (Carter vd., 2020).

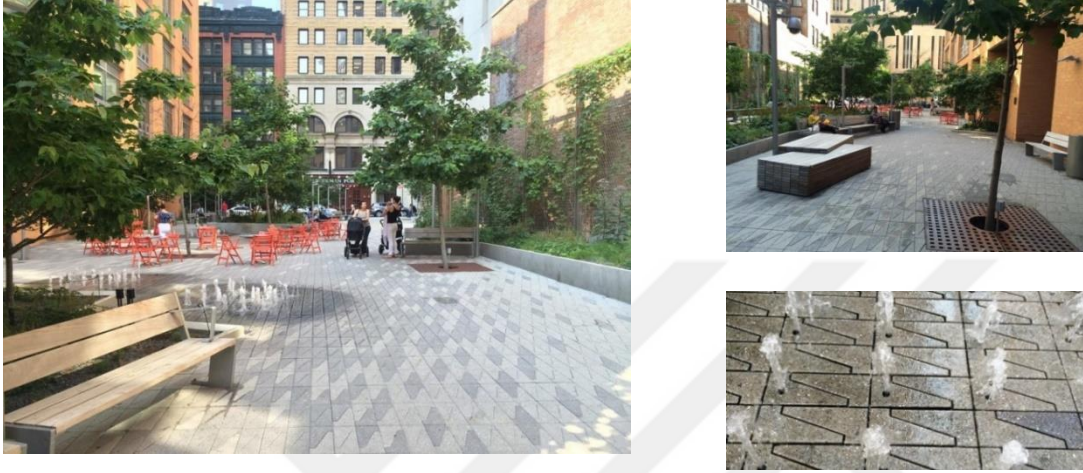
Kamusal alanların iç mekânları modern bir insanın yaşamının bir yansımasıdır. Özel iç mekânların aksine, kamusal iç mekânların çeşitli özellikleri vardır. Bir daire tasarlarırken, bina sahibi, mümkün olduğunda, kendisi için rahat bir ortam yaratır. Halka açık yerler tasarlanırken, binanın içi kurumun hedef kitlesi hakkında bilgi taşır. Barlarda, kulüplerde, butiklerde insanlar kısa bir süre için odada kalırlar. Bu hususlara dayanarak, bir kafe, otel, showroom veya ofisin

içi oluşturulur. Bir kişinin bireyselliği evinin iç mekânına yansır ve toplumun bireyselliği kentsel mimariye ve kamusal alanların tasarımına yansır.

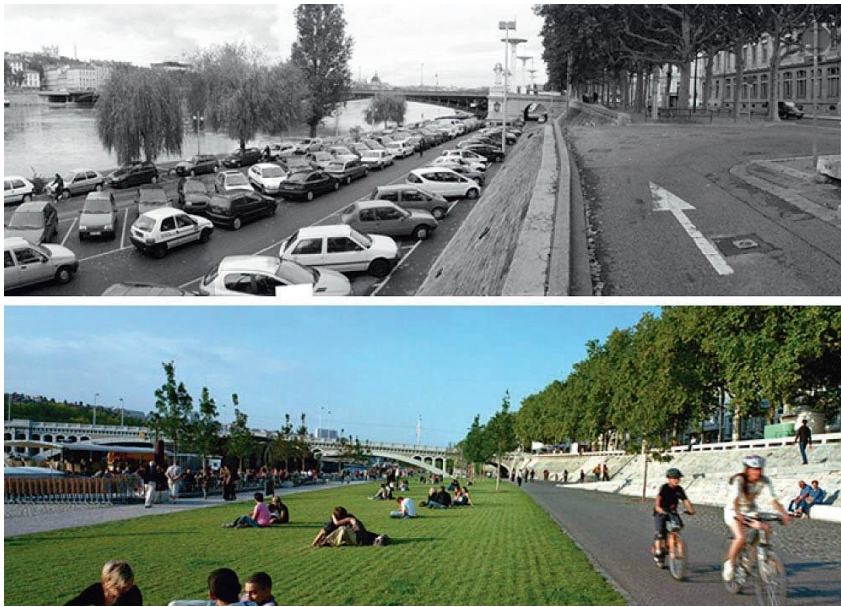
Şekil 33. Collectif Parenthese'in kentsel iç mekân çalışmaları (Collectifparenthese, 2023)

Son yıllarda bazı teorisyenler kamusal alanın her zaman tamamen kamusal ya da tamamen özel olmadığını kabul etmektedir. Bunu kabul eden bu ilerici düşünürler, hepsi olmasa da bazı alanların ne kamusal ne de özel olduğunu, ikisinin arasında bir şey ya da genel bir şey olduğunu öne sürüyorlar. Bu ilerici kesim kamusal iç mekânı 'yarı kamusal alan', 'kolektif alan' veya 'özel mülkiyete ait kamusal alan' olarak tanımlamaktadırlar.

Şekil 34. Beekman POPS Plaza, Mannethen, ABD (urbanNext, 2023)

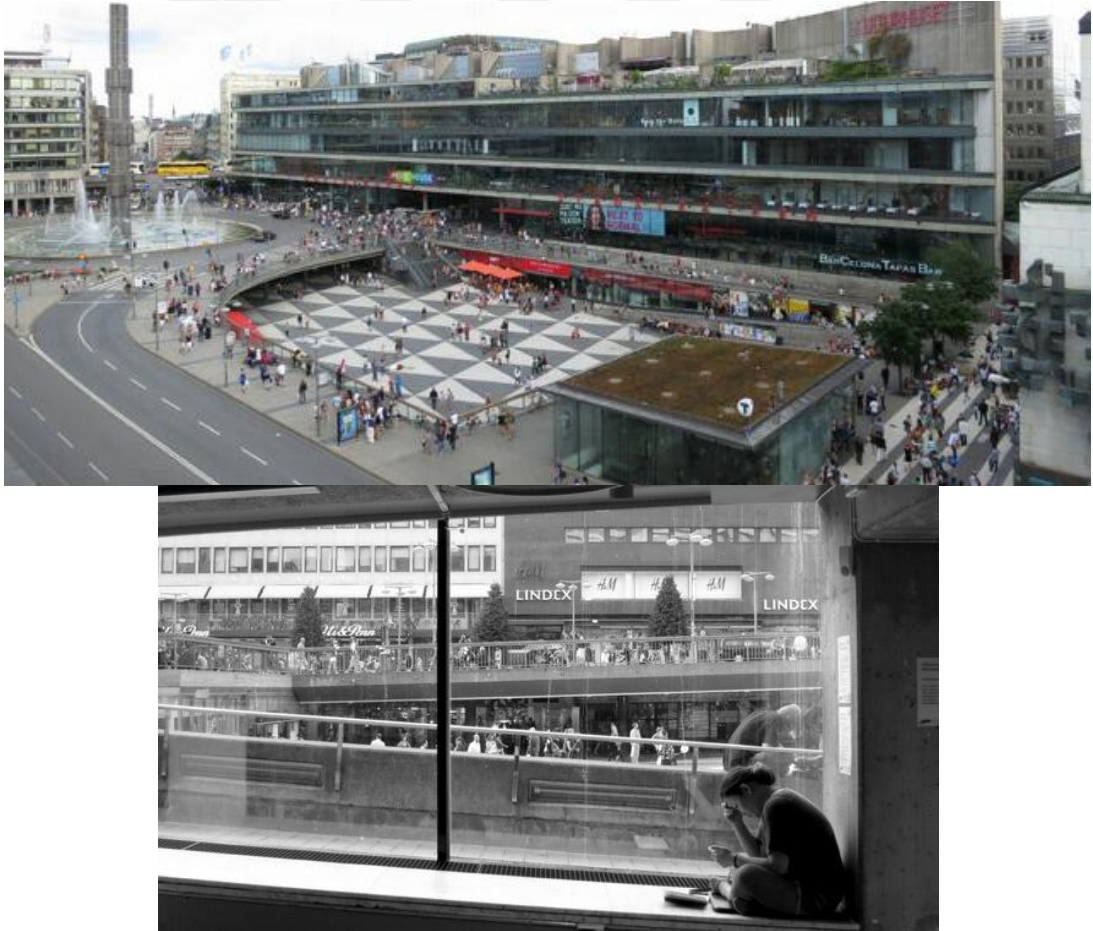
Kamusal alanın iç mekânlarda var olduğunu gerçekten kabul eden çok az sayıda teorisyen vardır. Bu düşünürler 'bir cadde' ile 'bir pasaj' ya da diyelim ki 'bir alışveriş merkezi' arasında pek çok fark görmekte; yine de hepsini kamusal alan olarak nitelendirmekte ve eşit şekilde yaklaşmaktadırlar (Harteveld, 2014).

Şekil 35. Requalification of the Banks of the Rhone, Lyon, Fransa, 2008 (Montanari, 2014)

Yüzyıllar boyunca insanlar ticaret yapmak, tartışmak ve ortak faaliyetlere katılmak için her zaman meydanlarda ve sokaklarda, belirli bir siyasi, dini veya sosyal anlamı veya düzeni (mekânın konfigürasyonu veya özel sembollerin, sanat eserlerinin veya sundurmalar, heykeller, çeşmeler vb. gibi referans nesnelerin varlığıyla aktarılan) öne sürmek ve kutlamak için önerilen ve şekillendirilen bir mekânsal çerçevede toplanma eğiliminde olmuştur.

Alışveriş merkezlerinin yükselişi ve kütüphaneler gibi binaların giderek daha çeşitli işlevlere ihtiyaç duymasıyla birlikte, iç mekânlar artık giderek daha fazla dış kamusal alanlara benzemektedir. Kent mekânlarının tasarımı ile kimlik mesajlarının temsili arasındaki bağı koptuğı, bireyler ile kolektivite arasındaki ilişkinin seyreldiğı ve kamusal alanlara karşı yaygın bir dikkat dağımlıklığı ve hoşnutsuzluğun yaşandığı günümüzde, kent mekânlarının insanları cezbetme ve onlarla iletişim kurma kapasitesi, onları şekillendiren, düzenleyen, donatan ve anlamlandıran mimari unsurlara giderek daha fazla bağılanmış görünmektedir.

şekil 36. Kulturhuset, Sergels Torg, Stockholm, İsviçre, Fotoğraflar: Christoph Grafe, 2012 (Tasarım: Peter Celsing, 1977) (Grafe, 2012)

“Kentsel iç mekânlar” terimi, görünüşte birbiriyle çelişen iki disiplin alanını bir araya getirmeyi amaçlıyor gibi görünmektedir, çünkü anlamsal bir bakış açısıyla, bu iki boyut sırasıyla sınırlı alanlar ve açık alanlar alanını çağrıştırmaktadır.

Şekil 37. Akropolis Müzesi'ndeki kazı çalışmaları. Fotoğraf: Wikimedia Commons ([GTP editing team](#), 2012)

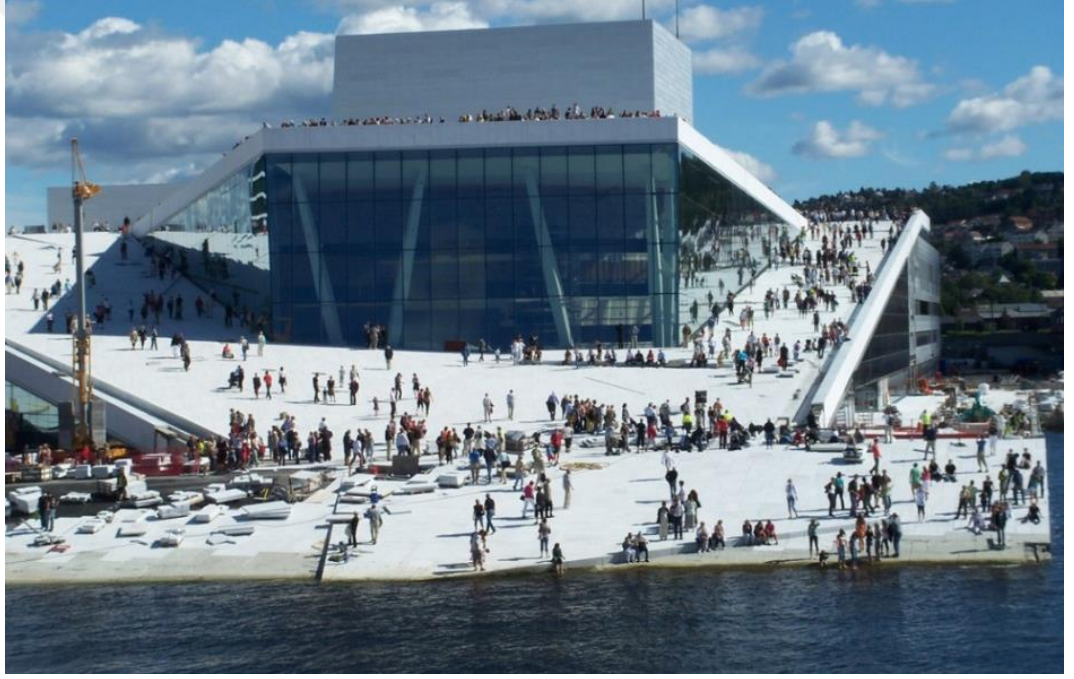
Kamusal alan kentlere özgüdür; kentsel çıkmazın, kent sakinlerinin fiziksel yakınlığı ile ahlaki uzaklığı arasındaki gerilimin en açık ifadesidir. Bu durumun tam doğası ve sonuçları, kent çalışmalarının klasiklerinden günümüze kadar tartışmaların merkezinde yer almıştır. Bir arada yaşayan insanların çokluğu, bunun getirdiği zorunluluklar ve olanaklar kent kuramcılarının araştırma konularıdır (Bodnar, 2015).

Kamusal iç mekân tanımı, kamusal alanın bir parçası olarak deneyimlenen mekânsal olarak kapalı çevreleri ifade etmektedir. Bu tanımda kamusal iç mekânlar, sivil bina ve kurumların (sağlık, eğitim vb.) içindeki mekânları kapsamaktadır. Kamusal iç mekânların geniş bir tanımı, sivil toplumda bu şekilde deneyimlenen mekânları da içermektedir. Bu mekânlar sosyalleşme, eğlence, boş zaman, transit geçiş ve ulaşım için toplanma noktalarıdır.

Kentsel iç mekân, yapılı çevreyi fenomenolojide, çeşitli insan deneyimlerinde ve dış (veya kentsel) kamusal alanlardaki günlük koşullarda

temellendiren algılanan bir durumdur. İçselliği sıklıkla yapıların içinde deneyimlese de, kamusal içsellik aynı zamanda yapı olmaksızın kamusal alanda bulunan algılanan bir durumdur (Kassem, 2019).

Bugün kentte kamuya açık alanlarda buluşuyor, alışveriş merkezlerinde alışveriş yapıyor, kapalı yürüyüş yollarında ilerliyor ve bir kent bloğundaki binaların arasından kestirmeden geçerek sokaklara çıkıyoruz. Son yıllarda, kentsel binaların içindeki kamusal alanların miktarı ve oranı giderek artmış ve bunların çoğu daha geniş bir iç ve dış yaya ağının parçasını oluşturmuştur. Ancak, bütüncül kamusal alan çağdaş kentin ve deneyimlerimizin önemli bir bileşeni haline gelmiş olsa da, nadiren bu şekilde tasarlanmaktadır (Harteveld, Brown, 2007).

Şekil 38. Oslo Opera Binası, Norveç (Snohetta, 2023)

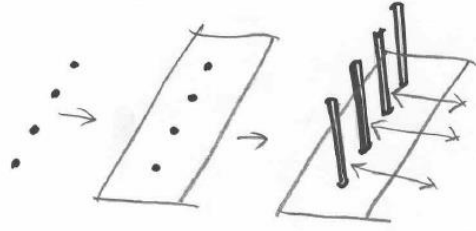
Kamusal alanlar özel otorite tarafından düzenlendiğinde, kendiliğindenlik potansiyeli ve kültürel olarak gelişen bir toplumun diğer özellikleri kısıtlanmış olur. Eğer bir grubun bu özel yapının çıkarlarını tehdit ettiğine inanılırsa, bir araya gelmeleri yasaklanabilir ki bu da kamusal alanların savunduğu topluluk ve özgürlük ilkelerini ihlal eder. Bu nedenle, kamusal alan ihtiyacı sadece kentsel bir mesele değil, aynı zamanda toplumsal bir meseledir. Kamusal iç mekân, -tarihsel olarak olduğu gibi- insanlar için üzerinde görünebilecekleri, hareket edebilecekleri, eylemde bulunabilecekleri, ilişki kurabilecekleri ve bireyler

olarak, benlikler olarak, diğeri olarak, diğeri benlikler arasında benlikler olarak, birlikte ve ayrı olarak, kamusal alanda kendilerinin ve dünyadaki yerlerinin bilincine varabilecekleri bir sahne haline gelebilir.

Çizelge 1. Kentsel iç mekânların tasarım elemanları ile etkileşimi (Grobler, 2007)

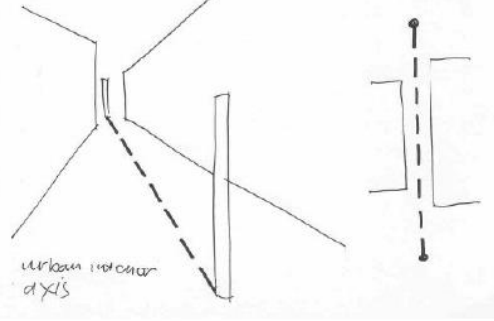
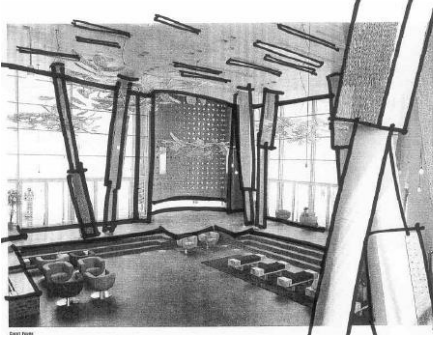
Kentsel iç mekânlar içinde nokta

Toplanma noktası veya noktanın hiyerarşisi olarak bulunma

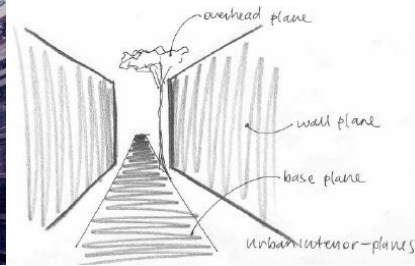
Kentsel iç mekânlar içinde çizgi

Eksen ve / veya bağlantı elemanı olarak hizmet verme

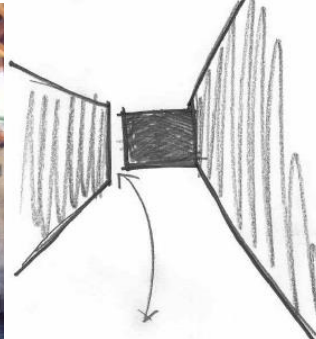
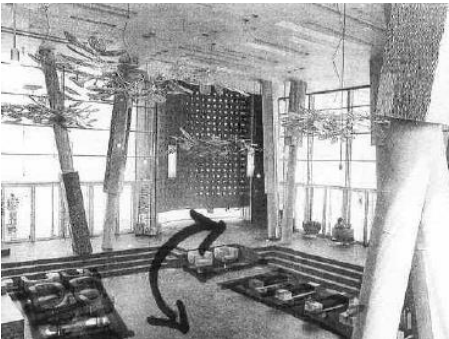
Kentsel iç mekânlar içinde düzlem

Mekânı tanımlayan düşey veya yatay datum gibi bulunma

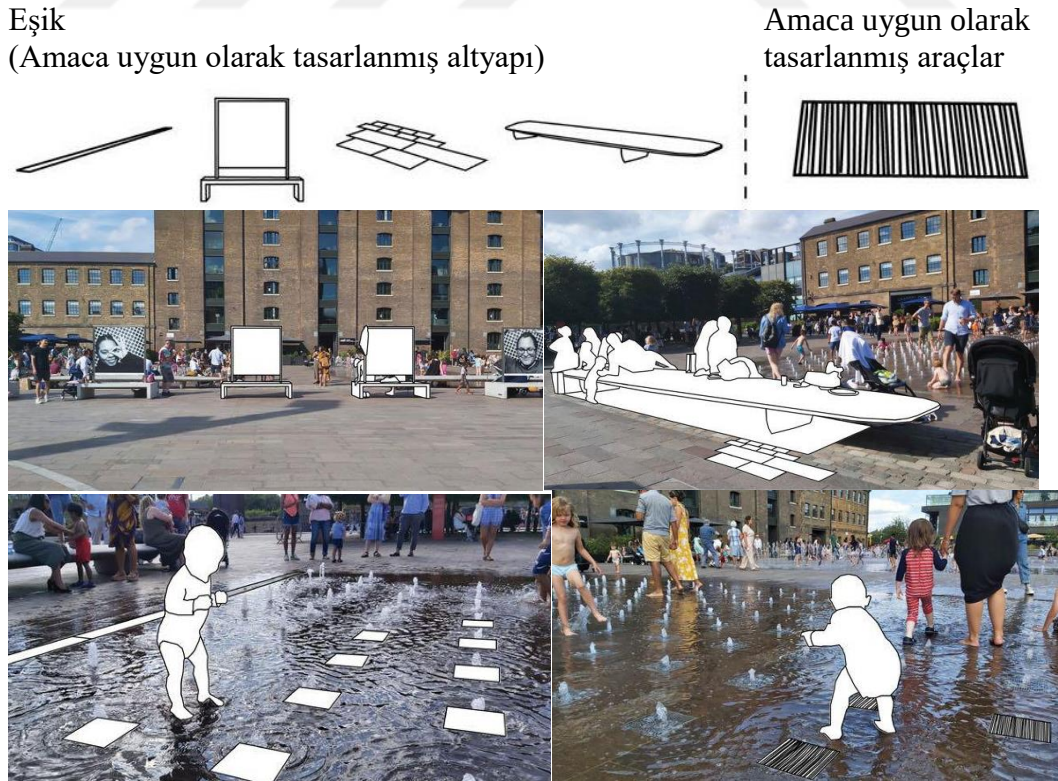
Kentsel iç mekânlar içinde hacim

Toplanma noktası veya noktanın hiyerarşisi olarak bulunma

Stratejik, yaratıcı ve taktiksel olmak üzere üç tip kentsel iç mekândan bahsedilebilir (Merwood-Salisbury ve Coxhead, 2018; Wyckoff, 2014). Bu mekânlar kente sadece evsel alan sağlamakla kalmazlar sosyal etkileşimleri teşvik ederken aynı zamanda kapsayıcılığı da desteklerler (Şekil 39) (Warakanyaka, 2021).

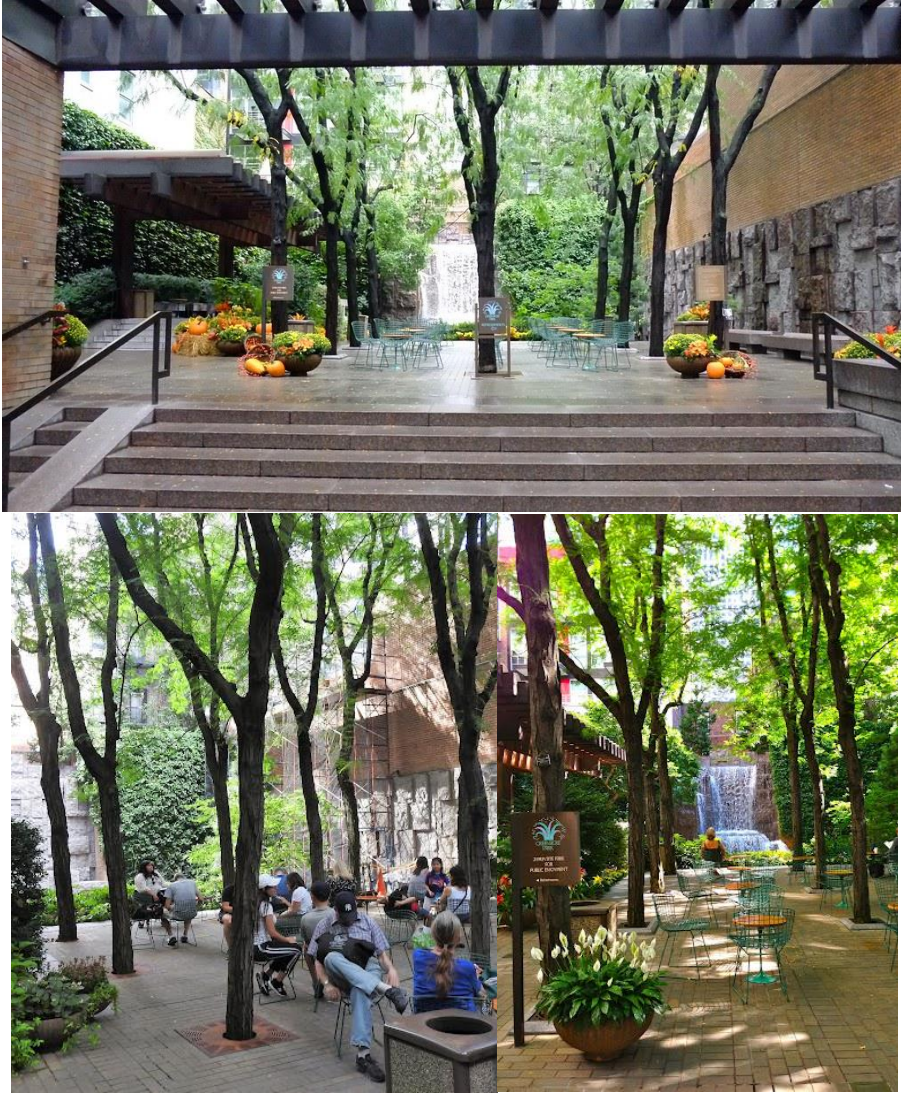
Stratejik: Ağır malzemeler ve karmaşık bilgisayarlı tesisat tarafından çalıştırılan su ve aydınlatma sistemlerinden oluşan mekânsal elemanlardan oluşurlar. Kentsel yaşama odalarının stratejik gelişimine bir örnek, cep parkları (Şekil 40) ve duvarlı bahçeler gibi insan etkileşimini teşvik etmek için tasarlanan, çok sayıda oturma alanı ve güvenlik ve his sağlayan belirgin kenarları olan iç kentsel alanların üretilmesidir. Bu tür kentsel yaşam alanları genellikle tasarım firmaları tarafından uygun bir tasarım süreci, büyük sermayelerden uygun fonlar ve yetkililerden resmi destek yoluyla üretilir. Üretim süreci nedeniyle, bu kamusal iç mekânlar genellikle devlete ya da özel bir firmaya aittir ve daha sonra çok kısıtlı olmasa da belirli kurallarla genel halk tarafından kullanılmak üzere ödünç verilir. Bu dış mekân kamusal iç mekânların bazıları Özel Mülkiyetli Kamusal Alanın (POPS) bir parçasıdır.

Şekil 39.. Granery Meydanı, çeşmeler çevresi kentsel yaşama odası iç mekânı bileşenleri (Warakanyaka, 2021).

Stratejik Yerleştirme, belirli konumlardaki (tanımlanmış merkezler, düğümler ve koridorlar) projeleri/faaliyetleri içeren hedefli bir süreçtir (yani kasıtlıdır ve tesadüfi değildir):

- Kaliteli, sürdürülebilir, insan ölçeğinde, yaya odaklı, bisiklet dostu, güvenli, karma kullanımlı, geniş bant destekli, yeşil yerler,
- Çok sayıda rekreasyon, sanat ve kültür, çoklu ulaşım ve barınma seçenekleri, çevreye saygıtarihi binalar, kamusal alanlar ve geniş sivil katılım (Wyckoff, 2014)

Şekil 40. Green Acre Park, New York, ABD (Fotoğraf: Alez Soojung-Kim Pang)
(wikimapia, 2023)

Yaratıcı: Yaratıcı tasarımda kamu, özel sektör, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve toplum sektörlerinden ortaklar; bir mahalle, kasaba, şehir veya bölgenin fiziksel ve sosyal karakterini stratejik olarak şekillendirirerek sanat ve

kültür faaliyetleri etrafında yer alırlar (Şekil 41). Yaratıcı yerleştirme, kamusal ve özel alanları canlandırır, yapıları ve sokak manzaralarını gençleştirir, yerel işletmelerin canlılığını ve kamu güvenliğini artırır ve farklı insanları kutlamak, ilham vermek ve ilham almak için bir araya getirir.

- Örnekleri;

Projeler - sanat, kültür ve yaratıcı düşünce etrafında ve bunları kapsayacak şekilde inşa edilen kalkınma müzeler ve orkestra salonları, kamusal sanat sergileri, sanat temalı transit istasyonları, canlı çalışma alanları yaratıcı insanlar için yapılar, vb.

Faaliyetler - Kaliteli Mekânlara canlılık katan yeni sanat, kültür ve eğlence faaliyetleri örneğin parkta filmler, tebeşirle sanat projeleri, açık hava konserleri, çocukların fikirlerinin sanat eserleri vb. aracılığıyla projelerin planlanması.

Geçici olarak soayalleşmek amaçlı ödüllü tasarımcılar tarafından bir yerleştirme projesi olan çalışma; kamusal alanda insanların birbirleriyle buluşabilecekleri sade bir mekân yaratmakta; peyzajda kentsel çevrelerde daha yüksek esnekliğe duyulan bu artan ihtiyaca cevap vermeyi amaçlamaktadır (Şekil 41).

Şekil 41. Kentsel yaşama odası, 2012 (Studio ID Eddy, 2023).

Taktiksel: Çoğunlukla geçici ve ticari niteliktedir. Mütevazı araçlar ve satıcılar yer alır. Başarılı kamusal alanlar finansman, programlama ve bakım gerektirir ve en ünlü alanların üçünü de uygulamak için topluluk ortaklıklarına ihtiyacı vardır.

Taktik kentsel oturma odası, genellikle arta kalan boşlukları veya sokakları kullanan, yaşanabilir bir alan yaratmak için mevcut kentsel çevreyi aşağıdan yukarıya ele alan bir yaklaşımla oluşturulmuştur (Şekil 42). Stratejik bir kentsel oturma odasına benzer şekilde, bu dış mekân kamusal iç mekânın tüm yönleri insan ölçeğine sahiptir. Bununla birlikte, önceki türün aksine, kentsel iç mekânların taktiksel yaklaşımı, mekânsal cihazların hızlı bir şekilde uygulanmasına dayanır ve mevcut alana uygun zamanlamaya ve fırsatlara güvendikleri sıradan vatandaşların katılımıyla şehir manzaralarını harekete geçirir.

**Eşik
(Varolan kent elemanları)**

**Eşik
(Geçici elemanlar)**

Araçlar(uyarlanabilir/ hareket ettirilebilir)

Objeler

Şekil 42. Kitap pazarı, Waterloo Köprüsü, Southbank Merkezi, Londra (Warakanyaka, 2021).

Örnekler şunları içerebilir;

Projeler - az kullanılan kamusal alanları heyecan verici hale dönüştürebilecek küçük, kısa vadeli projeler fırsat tanıyan yinelemeli bir yaklaşımla yerel ortaklıklardan yararlanarak yapılan çalışmalar: Dört şeritli bir yolu tek şeride düşürmek, her iki tarafında bisiklet yolları olan üç şeritli yollar, kamuya açık bir deponun geçici olarak bir nehir boyunca tekne kiralama tesisine dönüştürülmesi dönüştürülmesi.

Faaliyetler - çok sayıda sandalye kullanımı, park yeri dönüşümleri (Şekil 43), geçici faaliyet alanları, yeni bisiklet yolları, kendi kendine rehberli tarihi yürüyüşler, şehir meydanlarında açık hava müzik etkinlikleri gibi halka açık toplanma yerleri.

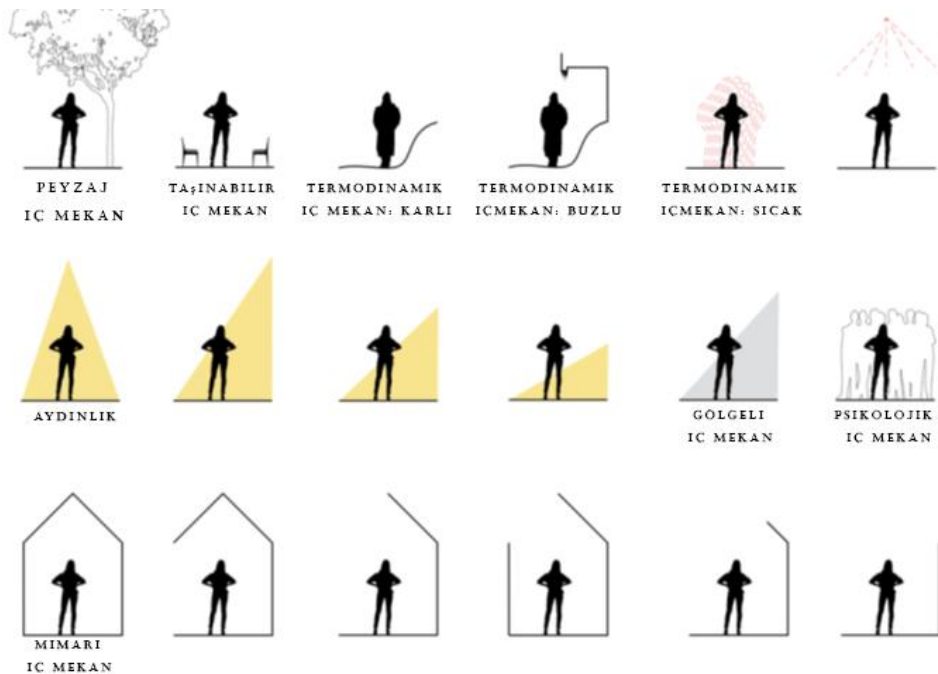

Şekil 43. Piazza Dergano (Öncesi ve sonrası), Milano, İtalya (Comune di Milan, 2023)

Giunta, kentsel iç mekân kavramı ile kullanıcı etkileşimiyle oluşan “geçici ikamet” durumuna bahsetmektedir. Bu bağlamda kentsel iç mekân, “bedenler (sosyal bileşen: bireyler ve topluluklar), nesneler (cansız aktörler) ve mekânlardan (taşıyıcı sistemler) oluşan çevresel bir sistemdir”.

Toplum ve birey mekânlar arasındaki nesneler ile ilişkili olarak dolaşımı, sosyal bileşen, bu sistemi meydana getirmektedir. Mevcut alan ile etkileşime girerek kentsel iç mekânları sürekli olarak yeniden harekete geçiren her biri, birbiri ile bağlantılı ve ilişkili olan bu sistemin bileşenleridir (Giunta, 2009: 59).

Bir kişinin bireyselliği evinin iç mekânına, toplumun bireyselliği ise kentsel mimariye ve kamusal alanların tasarımına yansır. Burası hayatımızın çoğunu geçirdiğimiz çevredir ve toplumun sürekli değişen ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Kamusal alanların iç mekânları, modern bir insan yaşamının bir yansımasıdır. Özel iç mekânların aksine, kamusal iç mekânların çeşitli özellikleri vardır. Bir daire tasarlarken, binanın sahibi, mümkün olduğunda, kendisi için rahat bir ortam yaratır. Kamusal alanlar tasarlanırken, binanın iç mekânı kurumun hedef kitlesi hakkında bilgi taşır. Kamusal iç mekân, önce odanın görünümünde, sonra da bir kişinin zihninde görülebilen bir tür bilgi mekânı yaratır. Bu mekân, odanın atmosferi olarak da adlandırılan duygusal ve psikolojik bir arka plan oluşturur (Şekil 44).

Şekil 44. Kentsel İç Mekân Sistemi (Teston, 2020)

Kentsel çevreye bakıldığında kullanıcılar için tanıdık çeşitli iç mekânlar olabilir. “Kentsel iç mekânlar” ile güçlü bir şekilde tanınabilir, sıcak, okunabilir ve geniş ölçüde kapsayıcı yerleri kastediyorsak ve bu yerlerin katılımcı deneylerin etkisi olduğuna eminsek yeni teknolojiler devrimi sayesinde aynı zamanda postmodern yaşamın bir sembolü olarak da kabul edilebilirler (Şekil 45) (Di Prete vd., 2015).

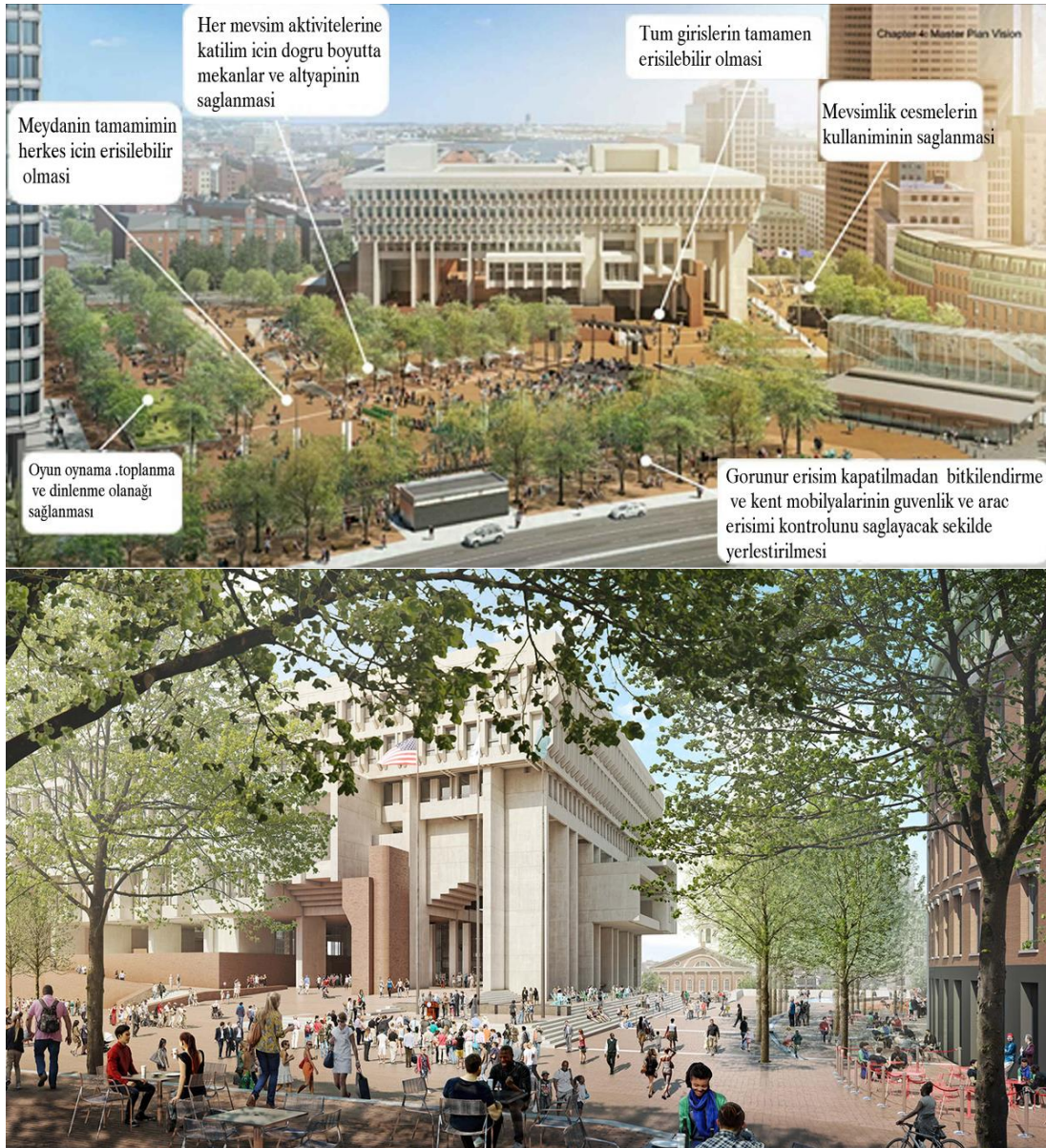
Şekil 45. San Marco Meydanı, Venedik, İtalya (Freeman, 2023)

Kentsel mekân söylemindeki içerisi-dışarısı ayrımı artık fiziksel sınırların varlığıyla sınırlı değildir, çünkü sınırlar belirli mekânlarda gerçekleşen faaliyetlere bağlı olarak daha esnek ve dinamik hale gelebilir. Sürekli tekrar eden gündelik pratik, rutin iç mekân faaliyetleri nedeniyle dış mekânın temellük

edilmesine yol açmaktadır. Bu bulgu, kentsel iç mekândaki sınır zamansallığı anlayışını genişletmektedir (Harani, Atmodiwirjo, Yatmo, 2021).

Bağlama Özgü

Boston City Hall Plaza İç mekânı, çoğunlukla “iç mekân olma niteliği”olarak tanımlanır. Aynı zamanda mekânın katmanlaşması, düzensiz görünüm, sonsuzluk, sıkıştırma vb. olarak da tanımlanabilir. Basitçe ifade etmek gerekirse, net bir sınır tanımından yoksun bir alandır. Eklenen yeşillik ve altyapı iyileştirmeleri Belediye Binası Meydanı'ndaki günlük yaşamı iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Şekil 46. Boston Belediye Binası Meydanı'nın yenilenmesi önerisi, Boston City Hall, Massachusetts. A.B.D. (Baldwin, 2019; [DeCosta-Klipa](#), 2018)

- **Geçici**

Geçici mekânın doğası, mekânı kullananları kısa vadeli özelliklerinin ve diğer kullanıcılar veya faaliyetlerle paylaşma olasılığının farkında olmaya teşvik edecektir. Kentsel alanların geçici kullanımlarının, daha büyük bütçeler gerektiren ve daha büyük risklerle karşı karşıya olan kalıcı projelerden daha deneysel olduğu görülmektedir. Daha küçük ve daha özel kitlelerin ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Yalnızca daha önce kullanım dışı olan marjinal alanları işgal ediyorlarsa ve yalnızca nispeten kısa süreli ise geleneksel olmayan ve tartışmalı kullanımların tolere edilmesi daha olasıdır (Bishop ve Williams, 2012). Geçici olarak kullanılmayan alanlar, açık pazar tarafından karşılanmayan alternatif kültürel ihtiyaçlar için gayrimenkulün kamuya tahsis edilmesi için fiziksel ve zamansal fırsat pencereleri sağlar. Bunun yerine amaç genellikle şehrin ve vatandaşlarının genel yaşam kalitesini artıran özel sektör tarafından finanse edilen yatırımlardan ve hizmetlerden faydalanmasıdır.

Şekil 47. Kırmızı gezegen, Zhabei Qu, [Cin](#) (100architects, 2023)

- **Deneyime Dayalı**

İnsanların bir yerde beğendikleri özellikler desteklenmelidir, ancak bu destek belirli kullanıcı grupları ile daha geniş kentsel halk arasında sınırlar yaratacak şekilde olmamalıdır. Spor ve diğer boş zaman etkinlikleri gibi çekici işlevler insanları bir mekâna toplamak için araçlabileceklerdir (Şekil 48,49). Kentsel alanın erişilebilirliğini, çok işlevliliğini ve esnek kullanımını geliştiren sosyal, mekânsal, işlevsel ve zamansal faktörler önemlidir (Maununaho, Puumala ve Luoma-Halkola, 2021).

Gijs Van Vaerenbergh tarafından tasarlanan yapı 37.5 m² ve toplam 186 ton ağırlığındaki 5 mm kalınlığındaki çelik plakalar dan oluşan yapıda; bazı açılardan bakıldığında, kesilmiş çerçeveler parçalı görünürken, diğer bakış açılarından kesilmiş şeklin tamamı ortaya çıkmaktadır (Şekil 48).

Şekil 48. Labirent entelasyonu, Genk, Belçika (Howart, 2015)

Şekil 49. Clarendon Lane, Ottawa, Ontario, Kanada (Ontario Professional Planners Institute, 2016)

- **Ulaşılabilir**

Ulaşılabilirlik sadece arazi giriş ve çıkışlarında değil, bina ve otopark giriş ve çıkışlarında da aranmaktadır. Genel olarak, yol optimize edilmiştir ve uygun dış trafik koşullarına sahiptir. Kamusal bir iç mekânın erişilebilirliği pratik nedenlerle zaman içinde sınırlandırılabilir.

Kamusal iç mekânda sıklıkla olduğu gibi, giriş o kadar belirsizdir ki, çevredeki sokaklar iç mekâna akıyor gibi görünür ve bunun tersi de geçerlidir. İkinci olarak, kamusal erişilebilirliğin mülkiyetle ilişkisi vardır. Mimar Marc Van Leent'in açıkladığı gibi, resmi ve zihinsel mülkiyet arasındaki ayrımın yapılması gerekir.

Hem özel hem de kamusal taraflar kamusal bir iç mekâna sahip olabilir; kamusal alan olarak algılanması için zihinsel mülkiyetin kullanıcılarda olmalıdır (Poot, Van Acker, De Vos, 2015).

- **Bireysel ve Toplu Kullanım**

De La Pradelle (2001) bu bağlamda kamusal alanın, herkes için bu mekânlara ait olma duygusunu kutlamak ya da teşvik etmek amacıyla eşitlikçi bir sosyal ilişkiler sisteminden ayrılamayacağını düşünmektedir. Meydanlar hem sosyallik hemde farklı yaş gruplarına hitap eden önemli kamusal mekânlardır. Kopenhag' ta bulunan Palastin Plads Meydanı 2014 yılından bu yana yeniden şehrin çevresindeki mahalleler için bir buluşma alanı haline gelmiştir (Şekil 50).

Farklı yaş grupları kamusal alanları günün farklı saatlerinde ve farklı nedenlerle kullanma eğilimindedir. Özellikle yaşlılar ve çocuklar diğer yaş gruplarının varlığından etkileniyor gibi görünmektedir. Yaşlılar, özellikle hava karardıktan sonra, kamusal alanlarda sıklıkla bulunmazlar. Kamusal alanların sosyal işlevine ek olarak, bazı insanlar bu alanları mahremiyet için ya da bir bölgeyi sahiplenme duygusunu desteklemek için kullanmaktadır. Bu durum özellikle genç gruplar ve marjinal gruplar için geçerlidir.

Şekil 50. Palastin Plads Meydanı, Kopenhag, Danimarka,
Fotoğraf: Rasmus Hjortshøj - COAST (Topos, 2023; Souza, 2022)

- **Kentsel Durum**

Kentsel tasarım ve kentsel gelişim alanında, kamusal alan ve kentsel durum geleneksel olarak birbiriyle bağlantılıdır. Pasajlar, erişilebilir iç avlular, kolektif dış mekânlar ve kamusal iç mekânlar gibi her türlü ikincil kamusal alan biçimi, Antwerp'in birincil kamusal alanı olan sokaklar, meydanlar ve parklar ile arasındaki ayrımı bulanıklaştırmaktadır. Birincil kamusal alanın, ikincil kamusal alanın yükselişiyle azalmadan doğrulanmaya ve sağlamlaştırılmaya ihtiyacı vardır.

Şekil 51. NeoCon Meydanı, Chicago, ABD. Halka açık olmakla birlikte, fuar süresince çeşitli özel etkinlikler için de kullanım alanı sağlamıştır (Sandow, 2023)

Kamusal alanların ağ mantığı kullanılarak planlanması, hem birincil hem de ikincil kamusal alanların erişilebilirliğini ve geçirgenliğini artırarak kentsel uyumu teşvik etmeyi mümkün kılar.

Kamusal bir iç mekânın girişinin mevcut bir yaya güzergâhı ile bağlantısı olmadığında veya giriş konfigürasyonu yeterince görünür olmadığında, iç mekan kamusal hissini kaybeder. Açıklık erişim sağlamakla kalmayacak, insanları mekâna davet edecektir.

1960'larda yüksek modernist şehir planlamasına tepki olarak. Le Corbusier, Mies van der Rohe ve Ludwig Hilberseimer için kentsel mekânın baskın modeli sürekli bir zemin, her yöne uzanan kesintisiz bir alan oluşturan düz bir düzlem.

Bu geniş mesafeleri kat etmek için, yüksek hızlı otomotiv seyahati yaya yürüyüş yollarından daha ayrıcalıklıydı. Eleştirmen Jane Jacobs, New York'taki Greenwich Village'in on dokuzuncu yüzyıldan kalma dar sokaklarını, yeni konut alanlarındaki kule bloklarını plazalara olumlu bir alternatif olarak tanımlamıştır (Jacobs, 1961).

Mimar ve tarihçi Colin Rowe daha da geriye giderek Rönesans ve Barok şehir planlamasına kadar uzanmıştır. Rowe, Kolaj Şehir adlı kitabında Floransa'daki on altıncı yüzyıl Uffizi Sarayı'nın avlusunu (Şekil 52), tersine çevrilmiş figür-zemin planı olarak adlandırdığı, her tarafı duvarlarla çevrili ve bir tür kamusal iç mekan olarak kullanılan bir dış mekan örneği olarak kullanmıştır (Rowe, Koetter, 1975).

Şekil 52. Uffizi Gallery, Floransa, İtalya (BFB, 2019)

- **İç Mekân Durumu**

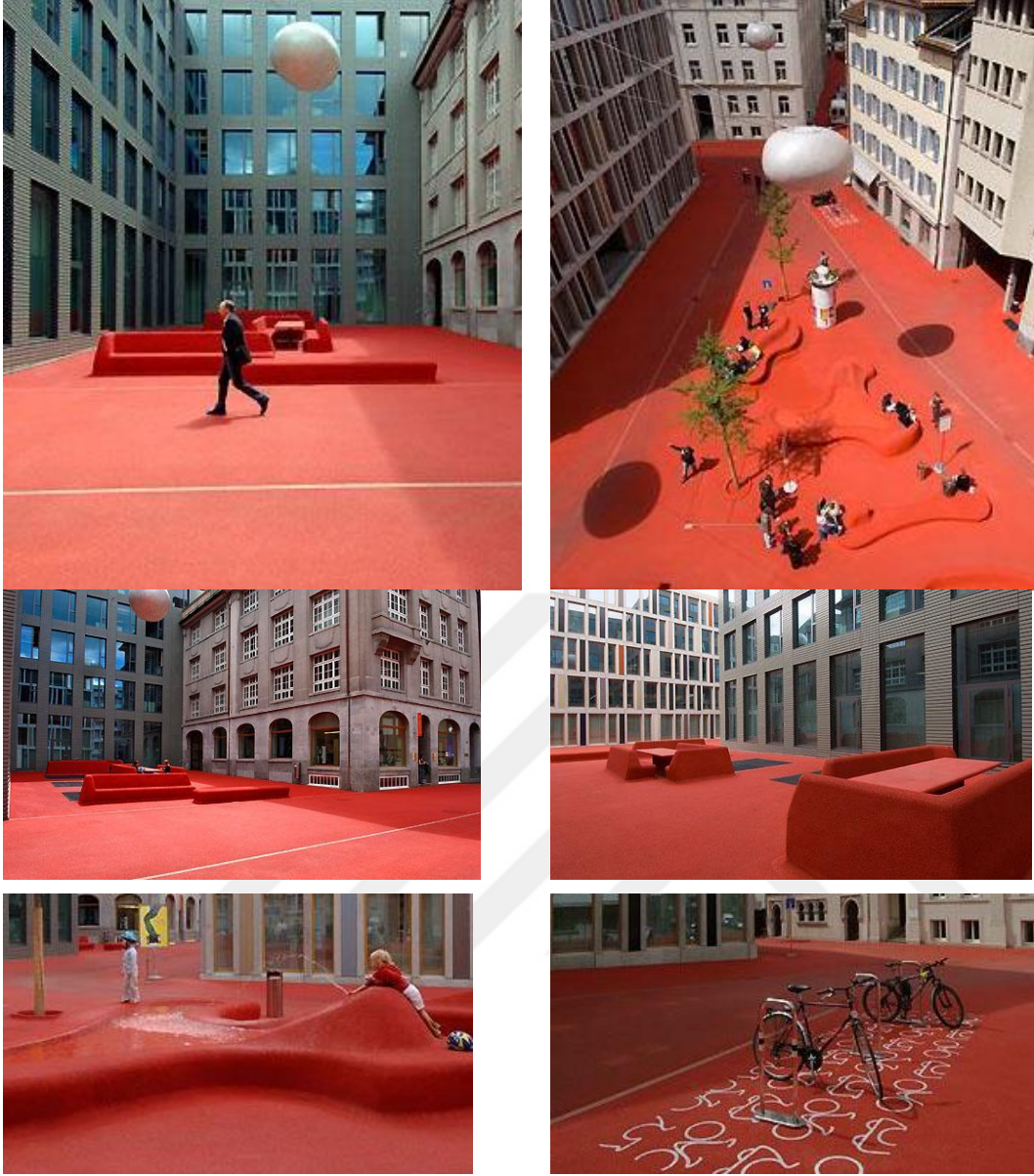
Zarkhah, Tuna Ultav, Ballice (2020) çalışmalarında, kamusal iç mekânda yer kimliğinin niteliklerinin ve unsurlarının analizinin, kamusal alanların içselliğinin mekân kimliğini artırmada olumlu bir rol oynayabileceğini söylemektedirler. İyi tanımlanmış sınırlar, insan ölçeğine yakınlık, hacimsel özellikler, okunabilirlik, çeşitli aktiviteleri teşvik etme potansiyeli ve farklı bir duysal bağlamı teşvik etme gibi özellikler mekânın içselliğinden kaynaklanmaktadır.

Mekânın üretimi, çevre ve insan arasındaki ilişkiyi ele alan birincil bileşenlere dayanmaktadır. Lefebvre, bireylerin kentsel sosyal pratiklere yönelik isteklerinin, sosyal farklılıkların ve faaliyet çeşitliliğinin mekânda bir araya gelmesiyle mümkün olduğunu öne sürmektedir. Sosyal yaşamın kapitalizm tarafından bölünmesi, kentsel sosyal ilişkiler için araçsal olmayan, metalaştırılamayan bir temel kanıtı olarak oyunun oluşturduğu tehdidi vurgular. Aynı zamanda oyunun araçsallığa diyalektik olarak yanıt verme konusundaki özel potansiyelini de ortaya koymaktadır (Stevens, 2007).

Şekil 53. Fresh Flower, Londra, İngiltere (Tasarım: Tonkin Liu) (Liu, 2021)

İç mekânın katmanlı bir çevre olarak ele alınması, kamusal iç mekânların tasarımına fayda sağlamaktadır. Akademisyen Elena Giunta iç mekânı; bedenler (hem bireyler hem de topluluklar), nesneler ve mekânlar ya da konteyner sistemleri olarak üç başlıkta tanımlamaktadır. Farklı katmanlardaki iç mekân çevresi veya obje/kullanıcı/mekân ilişkileri önemli olacaktır.

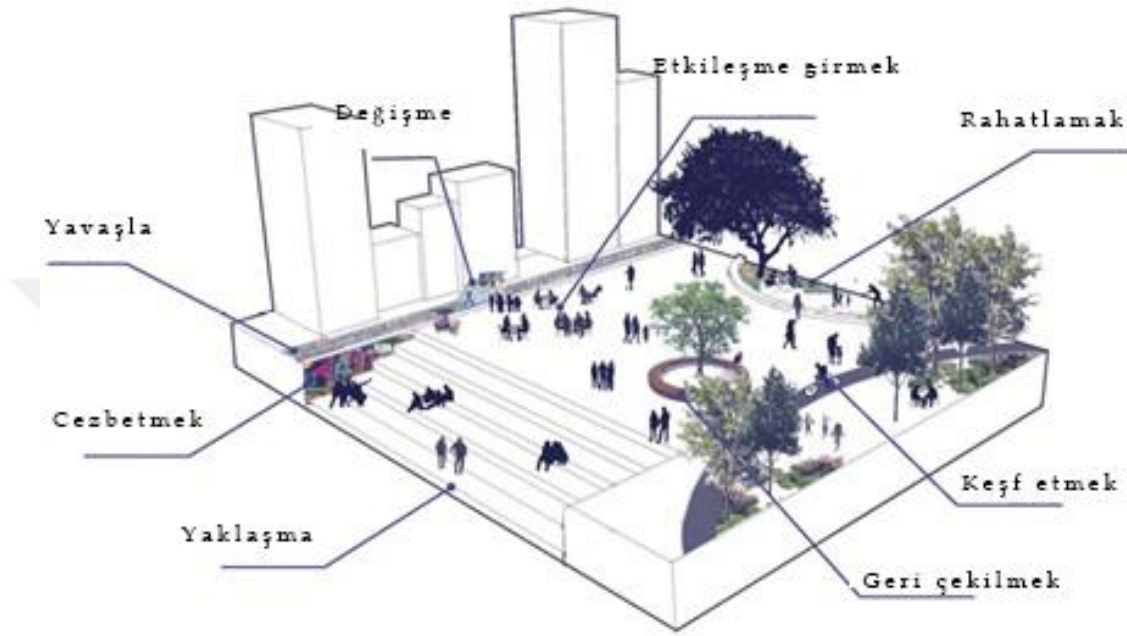
Şekil 54. City Lounge, St Gallen, İsviçre, (Tasarım: Bat Yam, Palastin, Stadtlounge, Carlos Martinez Architekten ve Pipilotti Rist) Fotoğraflar: Thomas Mayer (DIVISARE, 2013)

F. Kamusal İç Mekân Tipolojileri

Kentsel iç mekânlarda; kent ve iç mekân arasında sürekli bir etkileşim söz konusudur (Rocca, 2021). Sözgen (2021) de iç mekânı üç ana konu ile açıklar. İlki, fiziksel müdahaleler ile dış dünyanın kontrollü bir iç mekâna dönüştürülmesi ile üretilen kentsel iç mekân üzerine kurulduğunu söylediği ölçeksel sınır aşımı; ikincisi özel mekân- kamusal mekân ve kamusal alan ilişkiselliğinde üretilen kentsel iç mekânlar üzerine kurulu olması; sonuncusu da çevre psikolojisi altyapısıyla mekân kurma, üretme pratikleri ve güvende hissetme, mahremiyet,

aşinalık gibi kavramlarla inşa olan, kentsel mekânda üretilmiş “iç”selleşmiş ya da “ev”selleşmiş mekânları konu alır.

Mimarlık doğası gereği insan merkezci ve politiktir. Psikolojik ve atmosferik koşullar, duysal dolayımıdır ve içsellik kişiyi merkezli mimarisini güçlendirir. İç mekan duvarlardan ziyade psikolojik koşullarla tanımlanır.

Şekil 55. Kentsel iç mekân ve çevresi (Taylor Proctor, 2023)

Son yıllarda, kentsel binaların içindeki kamusal mekânların miktarı ve oranı giderek artmış ve bunların çoğu daha geniş bir iç ve dış yaya ağının bir parçasını oluşturmuştur. Kentsel iç mekânlar çağdaş kentin ve kentsel deneyimimizin önemli bir bileşeni haline gelmiştir (Harteveld, Brown, 2007).

- Psikolojik iç mekânsallık

İçsellik, bir bina içindeki mekândan ziyade algılanan bir durumdur. Psikolojik içsellikler insan algısını, zamanı ve duyuları bütünleştirerek bu olguları daha da geliştirir. Nesne yönelimli ontoloji (OOO) aracılığıyla, psikolojik içsellik insanlar özerk bir gerçek nesnenin duysal niteliklerini algıladığında var olur. Örneğin, çeşmenin (gerçek nesne) çeşme-oluşu (duysal nitelikler) -duysal nitelikler, çeşmenin ebeveyn ve çocuğun etrafında cisimleştirdiği süngerimsi, coşkulu bölgedir. OOO'da çeşme kendi niteliklerini insan durumuna dayatır. Fenomenolojide, insan durumu çeşmenin niteliklerini algılar ve yorumlar.

İç mekân tasarımı; bireylere kendi koşullarında gelişme fırsatı veren deneyim türlerine izin vermelidir. Bu kentsel iç mekan bağlamına aktarıldığında, "deneyim" kelimesi duyuşsal algılar ve atmosferle ilgiliyken, "kendi koşullarında gelişmek" ifadesi aidiyet duygumuzla bir bağıntıya işaret etmektedir. Bu nedenle, insanların algıları ve duyuşsal etkileri üzerindeki etkilerini tanımak için alanın somutlaştırılmış atmosferinin ve çevremizle tam anlamıyla etkileşim kurabilmek için ihtiyaç duyduğumuz aidiyet duygusunu besleyen duyuşsal deneyimlerinin ampirik olarak belgelenmesi gerekmektedir (Mace, 2014).

İçsellik, bir bina içindeki mekândan ziyade algılanan bir durumdur. Psikolojik içsellikler insan algısını, zamanı ve duyuşları bütünleştirerek bu olguları daha da geliştirir. İki kişi arasındaki (ya da bir kişi ile yapıllı çevre arasındaki) sempatik etkileşimler kamusal içsellik yaratır. Bu buluşma koşulları, içeriği hissettiren mekânlara dair algımızı şekillendirir. Güçler bağlama bağıdır. Psikolojik kamusal içselliklerin bir kısmı resmi, bir kısmı da öznelir. İçsellik yapıların içinde bulunabileceği gibi kamusal alanda da bulunabilir.

İnsan ölçeğinde doğru oranlar sağlandığında bir dış mekânın malzemelerin ve dokuların kullanımı ile iç mekân gibi hissedilebileceği düşünölebilir. Dış mekân, sokağa bakmamıza ve gelip geçenleri izlememize vs. olanak sağlayabilir. İçeriği hissettiren bu mekânlar, diğerleriyle olan mekânsal yakınlıkla birlikte, bölgedeki diğer bahçelerden farklı bir ötekilik hissi yaratır. İç mekân deneyimsel ya da edimseldir.

Mimari söylemde “edimsel” terimi, bir mekânın öngörölen ve öngörölmeven olaylara ev sahipliği yapmasını ve gelecekteki değışikliklere uyum sağlamasını mümkün kılan açık biçim ve esneklik kavramlarıyla ilişkilendirilir. Bu aynı zamanda mimariye zaman ve mekân içinde bir olayın ortaya çıkarma karakterini de verir. Superkilen Parkı, sosyal etkileşim ve kamusal karşılaşmalar için popüler hale gelmiş, kısmen biçimsel ve kısmen öznel psikolojik içsellik yaratmıştır, Liz Teston'un belirttiği gibi, bir kişi ile yapıllı çevre arasındaki etkileşim, içerideymiş hissi veren yerlerin algısını şekillendirir (Teston, 2020). Çevresinde yaşayan başka ölkelerden gelen insanların kültürlerini yansıtan Kopenhagta yer alan Superliken Park spor aktiviteleri için kırmızı bir meydan; çocuklar için çim alanlar, yeşil bir park; içinde yiyecek satılan ve piknik yapılan bir pazar yerinden oluşur (Şekil 56).

Şekil 56. Superliken Parkı, Kopenhag, Danimarka (VisitCopenhagen, 2023; Bilgiç, 2016)

- Forma dayalı iç mekânsallık

Tasarımın merkezine insanı alarak, dış mekânsallık ve nesnellikten ziyade iç mekânsallık ve algıyı ön planda tutulur. İç mekânsallık mekânsal ve felsefi bir durumdur. İç mekânsallık psikolojik ve öznel olabilir veya biçime dayalı olabilir ve bir kapalılıktan türetilir. İç hacim doğası gereği nesnesizdir ve bitişik bir yüzey durumu tarafından izlenir.

Boşluk ve yüzey, forma dayalı iç mekânsallığın bütünleşik iki yönünü birleştirir. Boşluk yüzeyini bir nesne olarak okumadığımız için, karakteri

izlenebilir duysal niteliklere bağıdır. Nesne yönelimli ontolojiden türetilen teorileri kullanarak, yüzey (gerçek bir nesne) boşluğa (duygusal bir nesne) etki ederek boşluk yüzeyini insanların algılayabileceği bir şey (duygusal nitelikler) olarak gösterir.

Mimar Bruno Zevi'ye (1957) göre, iç mekân mimariyi tanımlar. Zevi, iç mekânı olmayan mimarının sadece heykelsi bir nesne olduğunu söyler. Mimarlık (ya da bu durumda içsellik) zaman, malzeme ve deneyimi dikkate alır. "İçinde hareket etme olgusu" (Zevi, 1957: 27) biçim temelli içselliği şekillendirir.

Heidegger'in bir çekicin özünü kullanımına bağı olarak ortaya çıkaran alet-analizi gibi, mekân da içsel bir durum olarak anlaşıldığında bir boşluk-yüzey gerektirir. Yüzey olmadan boşluğu anlayamayız. Boşluk yüzeyi delikli ya da parçalanmış; süngerimsi ve düzensiz olabilir. İnsan algısı nesneler, malzemeler ve mekân arasında duysal bağlantılar kurarak içsel mekanlar yaratır. Öznellik yoluyla, insanlar içselliğe daha fazla anlam verir.

- Atmosferik iç mekânsallık

In The Air from Other Planets: A Brief History of Architecture to Come (2014) adlı kitabında Lally; mimari (veya iç mekân) algımızı şekillendiren maddi enerjileri termodinamik, akustik ve dijital teknolojiler olarak tanımlamaktadır. Süreklilik yüzeyler (formlar), boşluklar ya da Rem Koolhaas'ın Junkspace (2002) örneğinde olduğu gibi klima ile şekillendirilebilir. Junkspace çağdaş mimari durumun sınırlarını test eder ve burada içselliği test etmek için uygulanabilir.

Biçim temelli kamusal içsellikler ya da boşluk yüzeyleri, içsellik ve dışsallık arasında bir tür bulanık eşikte yer alır.

- Programatik iç mekânsallık

Kentsel iç mekân kavramı, kentsel mekânın sadece kapalı değil, aynı zamanda fiili kullanımının farklılığıyla tanımlandığı inancıyla ortaya çıkmış, açık hava odaları uygulamasından, öncelikle iç ortamlarla ilişkilendirilen program ve işlevlerin tanıtılması yoluyla kentsel (açık) odalar biçimindeki topluluk kamusal alanları için yer belirleme çabasına dönüşen programatik içsellik olarak değerlendirilebilir (Levoratto, 2019). Açık hava sokak kütüphaneleri, açık hava kafeleri ve açık hava ofis alanları, insanların iç mekânın işlevleri olarak kabul

edilen faaliyetleri gerçekleştirdiği örneklerdir. Yapısalcı felsefi bakış açısı kullanıldığında, özel ve kamusal faaliyetlerimize rehberlik eden bir kültürel normlar sistemi vardır. Programatik iç mekânsallık, en iyi şekilde, kamusal iç mekânsallığın daha algısal versiyonları ile katmanlandırıldığında algılanır. Programatik iç mekânsallık içinde, genellikle iç ortamda gerçekleştirdiğimiz faaliyetlerimiz vardır. Bu sistemi tanımlamak için Ed Hall'un proksemik diyagramından (1969), iç mekânla ilgili faaliyetleri gösteren eşmerkezli üç halka kullanılabilir. Çekirdekten uzaklaştıkça mahremiyet seviyeleri azalır. İlk halka çok özeldir ve uyumak, tuvaleti kullanmak gibi faaliyetleri içerir. İkinci halka, içeride sıklıkla yaptığımız ancak dışarıda sosyal olarak kabul edilebilir olan yemek pişirme, yemek yeme, iş yürütme, ders çalışma, televizyon izleme, okuma veya oyun oynama gibi faaliyetleri içerir. Son halka, genellikle dışarıda yaptığımız ancak içeride yapmamız mümkün olan bahçecilik, spor yapma, bisiklete binme veya ızgara yapma gibi etkinlikleri içerir. Sokak satıcıları, mal satarak ve dışarıda iş yaparak programatik içselliğin bu eşmerkezli halkalarını delerler. Bu içsel faaliyet katmanları tersine döndüğünde, gündelik olana dair farkındalığımız artar, bir tür gündelik gösteri haline gelir. Bu rutin faaliyetlerin dış dünyada gerçekleştirilmesi, bizi faaliyetler ve bunlara ilişkin algılarımız konusunda daha bilinçli hale getirir. Bu faaliyetin daha büyük bir bütünle (çevremiz, zaman, mevsim) ilişkisi üzerinde düşünürüz.

Mevsimsellik ve gözenekli eşiklerden etkilenen program tipolojileri, yoğun kentsel koşullarda kamusal içsellik örneklerini artırabilir. Kentsel yapılı çevre, psikolojik ve atmosferik koşullar da bu kamusal içselliğin kullanıcı tarafından inşa edilen örneklerini destekler.

G. Kentsel iç mekân özellikleri

İç mekânlar (Sergi Merdivenleri ve Avlu Fuayesi) tanımlayıcı elemanların şekliyle ilgilidir: düzlemler, açıklıklar ve silüetler, hacmi tanımlayan düzlemin kenar çizgileriyle görünür kılınan şekillerdir (Şekil 57, 58) (Ching 2023). Kentsel mekânda biçim çevredeki bina cepheleri sınırlarını tanımladığında mümkün olur (Berleant, 2018). Hem mimari hem de kentsel iç mekânlar, mekânsal formun sınırını tanımlamak için 'sınır/kenar' kelimesini kullanır. Konforlu kentsel alanlar

yaratmak için insan ölçeği dikkate alınarak boyut ve oran konularına önem verilmelidir.

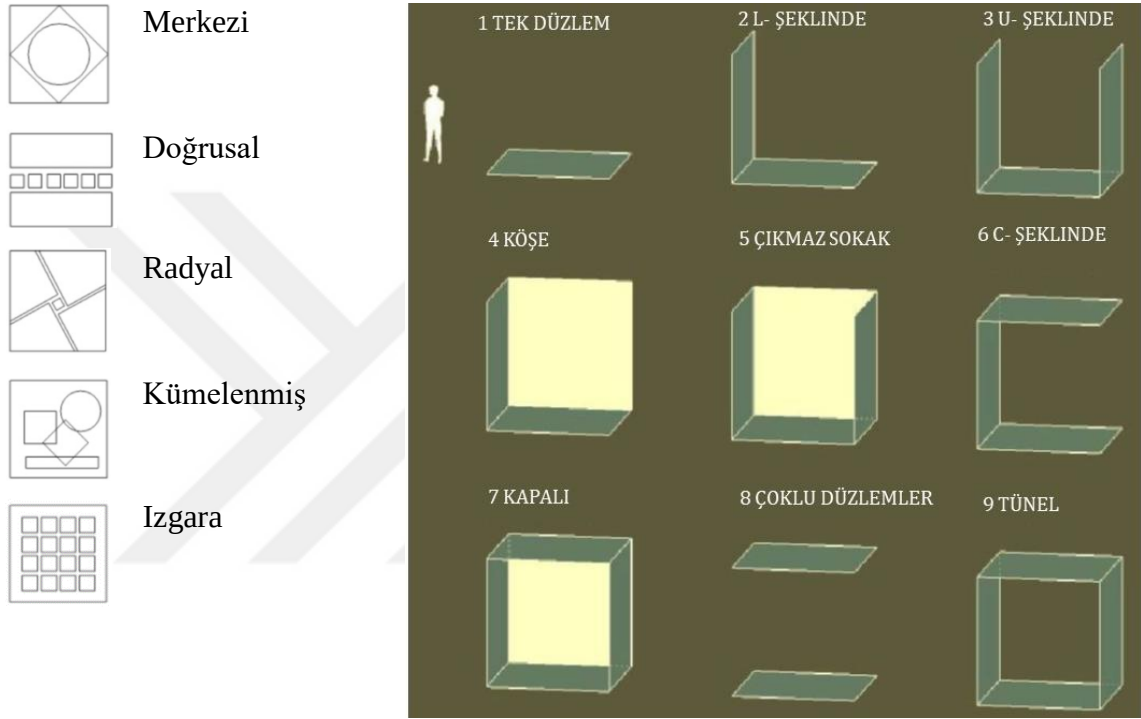

Şekil 57. Future Towers, Pune, Hindistan (White, 1999: 70).

İçerisi ve dışarısı arasındaki ilişki, mimari ve kentsel mekânın inşasında her zaman temel bir bileşen olmuştur. Cephe, bu bağlantıyı ve iki taraf arasındaki değişken açıklık derecelerini tanımlayabilen en önemli elemandır.

Bir binanın cephesi dışarıyı tamamen reddederek içe dönük bir iç mekân yaratabilir; ince bir katman olarak ya da iç mekânın fiziksel ve görsel olarak dışa doğru genişlemesine (ve tersine) izin veren saydam çerçeve benzeri bir iskelet olarak tasarlanabilir; kendisi de bir iç mekân haline gelen kalın ve yaşanabilir bir şekilde yerleştirilmiş bir eşik olabilir (Martinelli, 2022).

Kentsel bir görünümdeki iç mekânlar 'konteynerleri' tanımlar. White (1999: 29) 'konteynırları', mekânın sınırlarını belirleyen sınır elemanları tarafından çevrelenen havanın oluşturduğu mekânsal hacimler olarak açıklar. konteyner tipolojileri duysal sınır düzlemlerinin yerleşimine göre dokuz kategoriye ayrılmıştır. Bu konteyner türleri kentsel mekânlarda örnek ve yorumlarıyla gözlemlenebilir.

Şekil 58. Mekânsal organizasyonun geometrik şemalarının beş kategorisi: kentsel iç konteynerler (Ching, 2023)

- **Tek Düzlem**

Tek düzlemli konteynerlar, Zemin düzleminde zemin desenleri veya malzeme farklılıkları olarak görülebilirler. Caddelerdeki yaya geçitleri, sigara içenler için tanımlanmış alanlar veya çim üzerine taş döşeme gibi doku farklılıkları kentsel mekânlardan bazı örneklerdir. Bunlar somut ve soyut sınırlarıyla mekânsal çeşitlilik hissi vermektedir.

- **L-Şekli**

L şeklindeki bir konfigürasyon, iki tek dikey düzlemin bir araya getirildiği ve görünmez bir diyagonal eksen boyunca uzanan bir alanın oluşturulduğu yerdir. İki düzlemin birleştiği kapalı köşe, mekânsal alanın görsel sınırlarının en güçlü

olduğu yerdir ve içe dönük bir alan yaratır. Düzlemlerin bulunmadığı konfigürasyonun açık ucuna doğru gidildikçe, alanın tanımı zayıflar ve açık, dışa dönük bir alanı temsil eder.

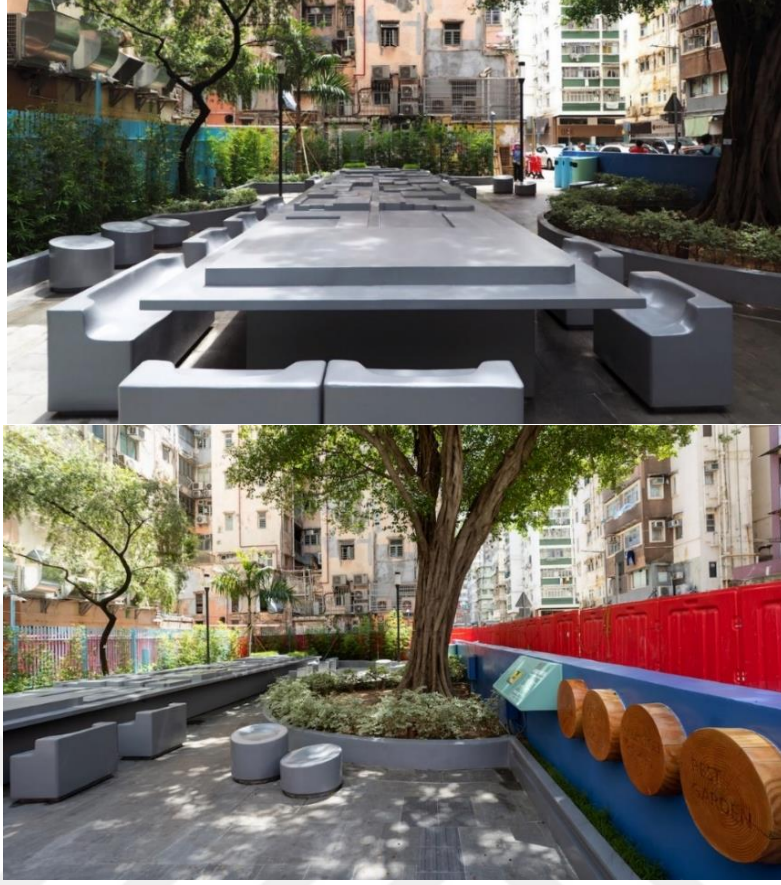
Şekil 59. Galataport İstanbul, Türkiye'den L şeklinde kentsel iç mekan örneği (İstanbul Pulse, 2023)

- **U Şekilli**

U şeklindeki bir konfigürasyon, L şeklindeki konfigürasyonlardan ve paralel düzlemlerden farklı olarak üçüncü bir dikey düzleme sahiptir; burada bir alan hacminin tanımı öncelikle konfigürasyonun açık ucuna doğru yönlendirilir. Açık uca doğru dağılan kapalı ucuna doğru daha güçlü bir tanımla karakter olarak kararsızdır.

Şekil 60. Piazza del Campidoglio, Roma, İtalya (Lown, 2023)

Şekil 61. Mikropark örneği, Hamilton Street Rest Garden, Hong Kong, Japonya
(Perspective, 2023)

- **Köşe**

Köşeler, bina cephelerinin veya diğer düzlemlerin zemin düzlemi ile birbirini kesen dikey sınırları tanımladığı yerlerde bulunur. Bu köşeler iç mekân izlenimi vermek için insan ölçeğinde olmalıdır. Binaların köşe oluşumu için birbirine daha yakın olması nedeniyle daha tarihi olan kentsel alanlarda görülebilirler. İtalya gibi tarihi Avrupa şehirlerinde genellikle piazza adı verilen ve köşe tipi kentsel iç mekânlara sahip olabilen küçük meydanlar bulunur. Üç tarafını çevreleyen homojen binalar, dikdörtgen şeklindeki meydanın gerçekte olduğundan daha büyük görünmesine ve bir açık alandan çok büyük bir giriş yoluna benzemesine neden olur (Şekil 62).

Şekil 62. Üst: Piazza Ducale, Vigevano, İtalya; alt: Piazza della Signoria, Floransa, İtalya (Mussio, 2023)

- **Çıkmaz sokak**

Çıkmaz sokak tipi kentsel iç mekânlar köşelerle benzerlik gösterir, ancak kentsel iç hacmi çevreleyen ve tanımlayan üç dikey yüzey düzleminden oluşurlar. Basitçe, iç mekân izlenimi verecek kadar dar olan çıkmaz sokaklarda görülebilirler. İnsanlar bu alanları sokak çarşısı veya açık hava kafeterya gibi farklı amaçlarla kullanabilirler Hatta insanlar bu mekânları kısa süreli dinlenme veya ücretsiz olarak dışarıda vakit geçirme gibi belirli bir işlevi olmaksızın tesadüfen kullanmaya karar verebilmektedir.

- **C Şekilli**

Bu tür kentsel iç mekânlar, aynı zamanda bir sınır hissi veren dikey bir elemanla askıya alınan zemin üzerinde bir gölgelik yaratan yatay bir düzlemden oluşur. En yaygın C şekilli kentsel iç mekânlar, binaların cephelerinde bir saçak sistemi altında mevcuttur. Diğer örnekler, binaların zemin seviyesinde eksedralı veya revaklı binaların altında görülebilir. Yine bir iç mekân izlenimi için insan ölçülerine yakın bir form şarttır.

- **Kapalı**

U şeklindeki bir konfigürasyona dördüncü bir dikey düzlem eklendiğinde, etkili bir şekilde dört duvarlı bir sınırlama oluşacaktır. Dört köşeli temel özelliği sayesinde içe dönük bir alanın sınırlarını oluşturarak kendisini çevreleyen daha geniş alanı etkiler. Diğer dikey elemanlarla benzer şekilde, dört düzlemden biri daha baskın olarak seçilebilir veya boyutu, biçimi, yüzey eklemlenmesi farklılaştırılarak veya içine kapı ve pencere gibi açıklıklar eklenerek özellikli bir duvar haline getirilebilir. Tarihsel olarak, dört düzlem en iyi, ibadet faaliyetine doğru içeriye yönlendirilen dış duvarlı bir mekânsal alan olarak tanımlanabilir.

- **Çoklu Düzlemler**

Bu tip kentsel iç mekânlar, herhangi bir sınır düzlemi özelliği taşımayan dikey bir yapı ile asılı, zemin düzlemi üzerinde paralel bir düzlemden oluşur; şemsiyeye benzer. Bazıları ise kendi kendine ayakta durabilirken, düzenli bir tekrarla geniş iç mekânlar yaratabilirler. İstasyon gölgelikleri, çok düzlemlili kentsel iç mekânlara örnek olabilir; öte yandan geçici veya kalıcı mahalle pazarları, tekrarlı geniş kentsel iç mekânlara bir başka örnektir. Kamusal bahçeler ağaç dalları ve yaprakların kapladığı alan nedeniyle bir iç mekân hissi verebilir.

Şekil 63. Metropole Parasol, Sevilla, İspanya (Tasarım: J. Mayer H. Mimarlık)
(ITSLIQUID Group, 2013)

- **Tüneller**

Tünel, zihni bir algı ölçeğinden diğerine teslim olmaya zorlayan sürükleyici bir deneyim sağlar (Mace, 2019). Birbirine paralel dört düzlem yüzeyi ile bir iç mekân oluştururlar. Bu tür konteynerler, bir kentsel çevrede iç mekânsallık duygusu için ikinci en derin mekân tipolojisidir. Bitki örtüsü veya saçaklarla kaplı dar sokaklar, tünel oluşumuyla kentsel bir iç mekân oluşturabilirler. Tünel morfolojisi ve tüneli tanımlayan sınır duvarları, Claude Laurent'in 'Function of Oblique' kavramsal çizimleriyle göreceli bir bakış açısıyla incelenmiştir. Laurent'in tünel çizimleri, insan bedeni ve boyutları ile tanımlanan kentsel iç mekan fikri ile de ilişkilidir.

Şekil 64. Claude Parent, Fransız Pavyonu, 1970 Venedik Bienali (Johnston, P., & Architectural Association, 1996).

H. Kentsel İç Mekânın Algılanması

İnsan duyularına aşinalık - işlev görme şekilleri ve işlev gördükleri alanlar - her türlü dış mekân ve bina düzeninin tasarlanması ve boyutlandırılması için önemli bir ön koşuldur. Görme ve işitme duyuları dış mekân sosyal aktivitelerinde önemli duyular olacaklardır. Duyular hakkında bilgi sahibi olmak, diğer tüm doğrudan iletişim biçimlerini ve insanın mekansal koşulları ve boyutları algılamasını anlamak için de gerekli bir ön koşuldur (Gehl vd., 2013).

Önceden var olan binanın farklı anıları barındıran ve koruyan bir yer, ilişkileri birbirine bağlayan bir süreç ve yeni ortaya çıkan ihtiyaçlara ve yeni kullanıcıların davranışlarına yanıt veren bir proje aracılığıyla yeniden etkinleştirilmesi gereken mekânlar olduğu varsayıldığında, uyarlanabilir yeniden kullanım, mekânları, hafızayı ve kimliği içeren bir çalışma olarak düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında, uyarlanabilir yeniden kullanım, yalnızca daha çevresel ve ekonomik sürdürülebilir bir kentsel gelişim açısından değil, aynı zamanda ve her şeyden önce, giderek daha katmanlı, heterojen ve değişen bir toplum bağlamında nesiller arası ve kültürler arası bağlantılar kurmak için bir fırsat olarak önemli ve stratejik bir eylem alanı haline gelmektedir (Lanz, 2018)

Heidegger'in (1971: 154) mekân ve sınır kavramını şu şekilde tanımlar:

“Mekân anlamına gelen Raum, Rum kelimesinin neyi ifade ettiği eski anlamından anlaşılmaktadır. Raum, yerleşim ve barınma için temizlenmiş ya da serbest bırakılmış yer anlamına gelir. Mekân, yer açılmış, temizlenmiş ve serbest bırakılmış bir şeydir, yani bir sınırın içinde, Yunanca peras. Sınır, bir şeyin durduğu yer değil, Yunanlıların da kabul ettiği gibi, bir şeyin var olmaya başladığı yerdir. Bu yüzden kavram horismos, yani ufuk, sınırdır”.

Kentsel ortamda bir iç mekân oluştururken görsel duyuşal sınırlara örnek olarak, ışık ve gölge deneyimiyle belirlenen mekânlar verilebilir. Hava rahatsız edici derecede sıcak olduğunda, kentsel alanda insanlar gölgelerin altına yerleşme eğilimindedir ve aynı şekilde soğuk günlerde açık bir alanda ısınmak için güneş ışığını tercih ederler. Fiziksel sınırlar olmasa da bu tür alanlar bir iç mekânı ortaya çıkarır. Farklı türden hisler bir araya gelerek eş zamanlı olarak kentsel bir iç mekân yaratabilir. Bu şekilde, güneş ışığı aynı zamanda sıcaklık hissi ile dokunsal bir iç mekân hissi ortaya çıkarır. İşitsel sınırlar için kentsel çevre

karmaşık bir alandır. Şehirler büyük bir ses çeşitliliği içerdiğinden, kentsel iç mekânları ses yoluyla belirlemek zor olabilir. Ancak bazı semtler ses ortamları ile tanımlanabilir.

Koku duyumları tarafından belirlenen kentsel iç mekânlar, his görünmez ve sessiz olsa bile çok algılanabilir. Balık pazarında balık kokusuyla tanımlanan bir iç mekânda dolaşırken, baharatçıların sokağına yakın bir yerde yürürken köri ve kekikten yapılmış duvarlar arasında yürüyormuşuz gibi gelir. Sahil semtlerinin sokakları da denizin tuzlu kokusuyla tanımlanan kentsel iç mekânlardır ve bir çiçek standı farklı çiçek kokularıyla küre şeklinde bir kentsel iç mekân yaratır. Sokakta patlamış mısır kokusunu duyumsadığımızda neredeyse dokunulabilir, kestane satıcısı kış mevsiminde cazip bir iç mekân olan közlenmiş kestanenin sıcak kokusundan bir sınır içinde çalışmaktadır.

Güneş ışığının sıcak dokunuşu, dokunsal kentsel iç mekânlara bir örnek olarak zaten verilmiştir, ancak diğer dokunsal his türleri de kentsel bir ortamda iç mekânlar yaratır. En görünür örneklerden biri, görme engelli insanların kamusal alanlarda yollarını bulabilmeleri için zemin desenleri olabilir; çünkü ayaklarının altında ve kılavuz çubuklarıyla hissedebilecekleri özel grenli bir yüzeye sahiptirler. Bu çizgiler hem görsel hem de dokunsal bir iç mekân yaratır. Ayrıca zemin yüzeyi farklılıkları, insanların kentsel bir alanda uzanmaktan hoşlandıkları yeşil alanlar gibi dokunsal iç mekânlar yaratır. Bu yüzeyler, çim örtüsüyle ilgili olarak daha yumuşak ve daha rahat oldukları için insanlar tarafından seçilmektedir. Sıcak hava koşullarında halkın rahatlaması ve eğlenmesi için tasarlanan su meydanlarında, su bile bir kentsel iç mekân için bir sınır olabilir.

Şekil 65. İstiklal Caddesi ve Tranvay sesi, Beyoğlu, İstanbul (Wikimedia.org, 2023)

Güneş ışığının yanısıra; insanların kamusal alanlarda yollarını bulabilmeleri için dokusal uyarı bantları da hem görsel hem de dokunsal bir iç mekân yaratır. Zemin yüzeyindeki farklılıklar, insanların kentsel bir alanda uzanmaktan hoşlandıkları yeşil alanlar gibi dokunsal iç mekânlar oluşturabilirler. Çim yüzeyler, daha yumuşak ve daha rahat oldukları için insanlar tarafından tercih edilebilirler. Sıcak hava koşullarında halkın rahatlama ve eğlenmesi için tasarlanan su meydanlarında, su bile bir kentsel iç mekân için bir sınır olabilir (Şekil 66).

Şekil 66. Crown Center Meydanı Çeşmesi, Crown Center, Kansas City, Missouri.

Tat alma duyularımızı harekete geçiren kentsel iç mekânları belirlemek nispeten zordur, ancak aslında bunlar bir şekilde kentsel ortamdaki en ilgi çekici yerler olabilir. Şehirler genellikle tekdüze görünümündedirler. Gaudinin Barselona da tasarladığı, Park Güell doğanın organik şekillerinden esinlenmesi ve kendine özgü formlarıyla mimari yapı sistemlerinin sınırlarını zorlamış bir örnek olmuştur. Park Güell'de mekânsal deneyim görsel algıyla tanımlanır, ancak renkler ve formlar, sanki bu sınırlar yenilebilir malzemelermiş gibi tat alma hissini uyarır. Bu kentsel iç mekânları temel duyularımızla algıladığımız gibi, kentsel çevrede zaman ve hareket yoluyla da başka bir kentsel iç mekân algısı bulunur (Şekil 67).

Şekil 67. Park Güell, Barselona, İspanya (Tasarım: Antony Gaudi) (Metropoli, 2023)

İ. Başarılı Bir Kentsel İç Mekânın Tasarım Bileşenleri

Kamusal Alanlar Projesi ([PPS](#), 2023), insanların kamusal alanlar oluşturmalarına ve sürdürmesine yardımcı olmaya adanmış kâr amacı gütmeyen bir kuruluş. PPS [10'un Gücü](#)'nü tartışmaktadır. İyi bir kamusal mekânın en az on olasılık sunmasının gerekmesi beklenmektedir. Kaliteli bir kamusal alan için dikkate alınması gereken kriterler birbiriyle ilişkilidir; örneğin, insan ölçeğindeki aktif cepheler ve yapılar, doğrudan yerel ekonominin teşviki ile ilgilidir. İnsanlar için erişilebilir, eşitlikçi ve güvenli alanlar sağlayacak olan, bunların birleşimidir.

Şekil 68. Kamusal mekan bileşenleri (Project for Public Spaces, 2018)

Kullanım çeşitliliği: Konut, ofis ve barlar, restoranlar, kafeler gibi ticari alanların bir arada kullanılması ortamı daha güvenli ve daha samimi hale getirir. Bir kamusal alanın kullanımındaki çeşitlilik daha fazla insanı çeker. Ayrıca, kullanıcıları daha güvenli hale getirecek dış etkinlikler de üretecektir. İnsan sayısının artması, suçları bir ölçüde uzak tutmaya yardımcı olacaktır. Mekânın etkin işleyişi için kullanım çeşitliliğinin gün boyunca mevcut olması gerekir. Mekânlar gündüzleri aktif ve davetkâr, geceleri hareketsiz ise geceleri güvensiz mekânlar haline gelirler. İnsanların ve onların kalıcı varlığını ve [birlikte yaşamalarını](#) teşvik eden kamusal alanların planlanması kullanıcıların güvenliğini sağlamanın bir yoludur.

Aktif cepheler: Binaların zemin katları ile cadde arasındaki bağlantı, kentsel tasarımın güvenliğine ve çekiciliğine katkıda bulunur. Görsel olarak hoş kamusal alanlar insanlar tarafından sıklıkla kullanılacaktır. İlişki, insanların mekân algısını ve bunların nasıl kullanıldığını etkiler. [Jane Jacobs](#)'a göre, sokaklar ve kaldırımlar kamusal alanların nasıl algılandığını ve kullanıldığını gösterir.

Sosyal boyut ve kentsel canlılık: Kamusal alanlar, insanları bir araya toplama işlevi görür. Sosyal boyutu etkiler. Geniş, erişilebilir caddeler, meydanlar, parklar, kaldırımlar, bisiklet yolları ve kent mobilyaları gibi unsurlar, insanlar ve çevre arasındaki etkileşimi harekete geçirir, mekânın olumlu bir şekilde kullanılmasını sağlar ve kentsel canlılığı artırır. Yüksek yoğunluklu kentsel alanlara odaklanırken, kent merkezlerini sevmeyen nüfusa kamusal alanların kalitesini garanti etmek için çevre birimlerin de dikkate alınması gerekir.

İnsan ölçeği: Büyük ölçekli, yüksek yoğunluklu mekânlar insanların ruh sağlığını olumsuz etkiler. [Jan Gehl](#), çalışmasında, insanların daha canlı ve daha aktif ortamlarda yürürken daha yavaş bir tempoda geçerken aksine, boş veya hareketsiz alanlardan geçerken daha hızlı yürüme eğiliminde oldukları sonucuna varmıştır. İnsan ölçeğindeki yapılar, hızlı yaşam tarzına sahip kentsel alanlar için gerekli olan insan zihnini sakinleştirmeye yardımcı olur. Aynı zamanda insanların kamusal alan algısı üzerinde olumlu bir etki yaratır. Mekân tasarlanırken kullanıcı memnuniyetinin ön planda tutulduğunu hissettirecektir.

Aydınlatma: Verimli ve insan odaklı aydınlatma, geceleri kamusal alanların doluluğunu kolaylaştırarak güvenliği artırır. Yaya ve bisikletli ölçeğine kurulduğunda, genel aydınlatma, doğal ışık olmadığında daha güvenli hareket etmek için gerekli koşulları yaratır.

Yerel ekonomiyi canlandırmak: Kaliteli kamusal alanlar, yalnızca eğlence ve yaşam alanları sunarak insanlara fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda yerel ekonomiyi canlandırma potansiyeline de sahiptir. Güvenli ve çekici koşullar, yürümeyi ve bisiklete binmeyi teşvik ederek yerel ticarete kolay erişim sağlar.

Yerel kimlik: Mahalleyi karakterize eden küçük işletmeler için kamusal alanlar planlanmalıdır. Büyük işletmelerin (süpermarketler veya diğer zincir şirketler gibi) genel olarak ekonomiye katkıları olabilir ancak mahalle ölçeğinde

çok az katılımları vardır. Küçük işletmeler ve girişimler, yerin kişiliğine ve kimliğine katkıda bulunmanın yanı sıra önemli uzun vadeli etkilere sahiptir. Bir kamusal alan planlanırken, insanlar ve yer arasında güçlü bir ilişki oluşturmak için bölgenin sosyal dinamiklerini ve kültürel özelliklerini dikkate almak gerekir.

Eksiksiz sokaklar: Eksiksiz Sokaklar konsepti, tüm kullanıcıların (yayalar, bisikletliler, sürücüler ve toplu taşıma kullanıcıları) güvenli dolaşımını sağlamak için tasarlanmış sokakları tanımlar. İyi durumda kaldırımlar, bisikletler için altyapı, şehir mobilyaları ve tüm kullanıcılar için tabelalar, eksiksiz bir sokak oluşturacak [elemanlar](#) arasında sayılabilir.

Yeşil alanlar: Bitki örtüsü, hava kalitesine katkıda bulunmanın ve yazları [sıcaklığın etkisini azaltmaya](#) yardımcı olmanın yanı sıra insanları açık hava etkinliklerine çekerek şehirleri insanileştirme gücüne sahiptir. Şehirler daha yoğun hale geldikçe, yeşil kamusal alanlara erişim daha da önemli hale gelecektir. Ağaçlar, bitkiler ve çiçek tarhları, kentsel drenaj ve biyolojik çeşitliliğin korunması için stratejik öneme sahiptir.

Sosyal katılım: Kentsel kamusal alanların veya yaşadıkları mahallelerin tasarımı, planlanması ve yönetimine [sakinleri dâhil etmek](#) bu alanların kalitesinin korunması için esastır. Kamusal alanların her mahallede ve toplulukta farklı kullanımları ve anlamları vardır. Sakin katılımı, kamusal alanın doğasının ve kullanımının topluluğun farklı ihtiyaçlarını karşılamasını sağlar. Bir alan, yerel halkın talep ve arzularını yansıtmıyorsa kullanılamayacak ve bakım yapılmayacaktır. Sosyal katılım, daha güvenli ve eşitlikçi kamusal alanların inşası için merkezi bir unsurdur.

Kentlerde yaşama biçimimiz, toplumun dönüşümü ve yeni politikaların, teknolojilerin ve alternatif ulaşım seçeneklerinin ortaya çıkmasıyla her gün yeniden şekilleniyor. Kentleşme, yoğunlaşma ve yüksek motorizasyon oranları, planlama zorlukları yaratıyor ve şehirleri yeni kalkınma modelleri düşünmeye teşvik ediyor. Bununla birlikte, sürekli dönüşümün ortasında, yaşam kalitesi için kamusal alanların önemi değişmeden kalıyor. Değişim, bir arada yaşama ve toplantılar için alanlar olmaya devam ediyorlar. Kentsel refah için hayati önem taşımaya devam ediyorlar. Bizi çevreleyen duvarların ötesinde, sokakta hayat var.

Jacobs (1993: 10,11) İnsanlar için sokaklar kavramına ait bu nosyonu bir mekânın büyüsunü etkileyen fiziksel unsurları, başka bir deyişle boyut, şekil, ölçek, desen ve yönü ekleyerek destekler. Motloch (1991:127-135), bir mekânın zenginliğini ve karakterini belirleyen değişkenleri ekleyerek bu listeyi genişletir: Renk, doku, ölçek ve orantı, çeşitlilik ve bütünlük ve biçim. Canter (1977:158) yerin bileşenlerini faaliyetler, kavramlar ve fiziksel nitelikler arasındaki ilişki olarak tanımlar. Fiziksel parametreler ağırlık, boyut, renk, şekil, form, doku veya bunların kombinasyonu olarak tanımlanabilir (Canter 1977:159). Jacobs, çeşitliliğin ve canlı sokakların ayrılmaz bir parçası olarak fiziksel şehrin belirli nitelikleri olduğuna inanmıştır - örneğin, doğrudan sokağa açılan kapılar, yürünebilir küçük bloklar ve yayaların sık sık köşeleri dönme fırsatı (Jacobs 1961).

Kentsel iç mekân tasarımı; kamusal ve kolektif alanların yeniden anlamlandırılmasını ve yeniden sahiplenilmesini sağlayabilen bütün hem başlatıcısı hem de destekleyicisi olarak rol oynayabilir. Her kentsel mekân öncelikle potansiyel eylemler alanı olarak görülür. Kullanıcılar yalnızca iç mekânın işlevini değil, anlamını da belirlemeye önemli ölçüde katkıda bulunurlar. Çağdaş bir kentsel mekânın kalitesi iç mekânında izin verilen potansiyel sergi ve olayların sayısı ile ilişkili olacaktır.

Kentsel mekândan çevresel sisteme geçiş, tasarımcının sistemin üç bileşenini birbirine bağlamasıyla sağlanır:

_bedenler veya sosyal bileşen: hem bireysel hem de toplumdur. Sosyal bileşen, bireysel kullanım ve ayrıca grup veya topluluk eylemi için tasarlanmış alanlara ihtiyaç duyar; her durumda mekân aidiyet yaratmak için bir araç olmalıdır;

_yerleşik sahnedeki nesneler veya cansız aktörler: 'şeylerin', kullanımları (bedenler) nedeniyle çevreleriyle (mekân) iletişimi içerir;

_Mekânlar veya konteyner sistemi: Mekânlar arasındaki ilişkileri tanımlayan geçerli mantık 'bağlaç' ise bu etkileşimin bir eşik oluşturduğunu söylenebilir. Nesneler ve kullanıcılar arasındaki etkileşim önemlidir.

Mekânın yeniden yapılandırmanın gerekli olduğu özellikleri içeren herhangi bir alan, makul bir alan olarak düşünülebilir. Mekânın ve ekipmanlarının

potansiyel kullanımını yapılandıran kısıtlamalar sistemi - ancak kullanıcıların eylemleri aracılığı ile yürütülebilir hale gelir ve bu eylemler gözlem nesnesi olarak kentsel mekânın içinde ilişkisel bir alanda faaliyet gösterir.

İç Mekânın bileşenleri olarak zaman (Geçicilik-Adaptasyon), hareket (Mekândaki Bedenler-Erişilebilirlik) ve geçiş (Sınır-Geçirgenlik) konuları sıralanabilir (Başarır, 2015). İç mekân ve hareket arasındaki bağlantı, iç mekân yapımında yer alan hareketin vurgulanması, birinin iç tasarım hakkında düşünme biçimini yeniden yönlendiren güçlü bir kavramdır. “Zaman ve Mekân” başlıklı kısa yazısında yazar Michel Tournier, zamanın “hayatın dokusu olduğunu” söylüyor ve zamanın “yalnızca geri döndürülemezliği nedeniyle mekândan ayırt edilebildiğini” belirtmektedir (Attiwill, 2012).

Kentsel iç mekânsallık; iç ve kentsel tasarım disiplinleri arasındaki sınırları bulanıklaştırma ve kamu-özel ya da iç-dış sabit ikiliklerinin ötesine geçen yenilikçi düşünceyi geliştirme potansiyeline sahiptir (Poot, De Vos, Van Acker, 2018). Kentsel çevrede zaman kavramı, ağırlıklı olarak güneş ve gölge örüntüleri aracılığıyla oldukça gözlemlenebilir. Kentsel mekândaki bu günlük değişim, günün her saatinde ve yılın her mevsiminde önemli bir çeşitlilikle kentsel iç mekânları tanımlar ve konumlandırır. Mevsimleri düşündüğümüzde, hava koşulları insanların kentsel mekân kullanımını belirlediği için kentsel iç mekânları da büyük ölçüde etkilemektedir. Soğuk havalarda kentsel alanların nispeten boş olduğu, rahat havalarda ise kentsel alanların insanlar ve faaliyetleri tarafından doldurulduğu dikkat çekmektedir.

Bir sokakta belirli bir köşenin altında toplanan bir grup insan kapalı bir alan izlenimi verir ve bazen o alana girmek istesek bile içerideki kalabalık nedeniyle giremediğimiz durumlar olabilir. Bu duygu özellikle konserlerde yaşanabilir, çünkü insanlar performansı ön sıralardan görmek isterler, bedenleriyle geçilmesi zor bir sınır oluştururlar.

Kamusal bir alanda bulunan her insan bireysel bir alan, bir iç mekân tanımlar, bu alan başka bir kişi tarafından izinsiz olarak ihlal edildiğinde son derece rahatsız edici olabilir. Merleau-Ponty'nin (1962) belirttiği gibi “Dünyada aracılığıyla hareket ettiğim bir bedenim olduğu sürece, mekân ve zaman benim için bitişik noktaların bir toplamı ya da bilincimin sentezlediği ve bedenimi içine

çektığı sınırsız sayıda ilişki değildir; ben onlara aidim, bedenim onlarla birleşir ve onları içerir”.

Kent ve iç mekân tasarımcıları, mekânları derinlemesine anlamak için yoğun etnografik çalışmalar yürütmek için gerekli becerilerden yoksundur; sosyal bilimciler ise genellikle mekânsal boyutun etkisini görmezden gelir. Buradaki zorluk, bu bulguları mekânsal ilkelere dönüştürmektir. Sistematik gözlemsel saha çalışması, hem faaliyetler hem de hedef gruplar için bir sınıflandırma sistemi ile birleştiğinde, niteliksel kamusal iç mekânların tasarımına hayati bir katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Örneğin davranışsal haritalama (Atmodiwirjo, Johanes, Yatmo, 2019), yaya perspektifinden göz hizasında doğrudan gözlemleri içerir. Sistematik gözlem araştırması, fiziksel çevrenin özellikleriyle ilişkili olarak insanların davranışlarının izini sürmek için yürütülür. Davranışsal haritalamanın değeri, gelecekte benzer alanların tasarımını iyileştirmek için bilgi toplamaktır. Tasarım ve sosyal bilimlerin entegrasyonundan yana olunsa da, bu tür bulguların mekânsal veya atmosferik ilkelere dönüştürülmesinden emin olmak elbette daha zordur,

Kamusal iç mekânı kentsel ya da iç mekân olarak kategorize etmek artık geçerli değildir. Dahası, kamusal iç mekânın daha çok kamusal kullanımıyla tanımlanan sosyal mekâna ait olduğu ileri sürülebilir. Ancak burada önemli olan, iç mimarının kamusal iç mekâna diğer sosyal ilişkilerden yaklaşmasıdır: insan/nesne, insan/mekân, insan/insan. Kamusal iç mekân hem kamusal hem de içsel bir boyuta sahiptir. Aynı derecede önemli olarak, mimari, sosyal, kentsel ve antropolojik yönleri de vardır (Poot, Van Acker, De Vos, 2015). Kentsel mekân ve kentsel iç mekânın kalitesini ölçmeye yönelik teorisyenlerin yaptıkları çalışmalar aşağıdaki biçimde özetlenebilir.

- **Zagora ve Samic (2021)**

Tipoloji: Yeşil, sivil, toplumsal, ulaşım, gizlice iç mekân, tanınmamış

Ölçek: Büyük ve ekstra büyük, orta ölçek, küçük ve kestra küçük

Sınırlama: Açık, yarı açık, kapalı

Erişilebilirlik: Erişilebilir, koşullu erişilebilir

Kent atmosferi: Dışa dönük, içe dönük

- **Carmona (2019)**

Gelişen: Doğası gereği resmi veya gayri resmi.

Çeşitlilik: Herkesin uyanan tek bir boyutların çözümü.

Özgür: Güvenli hak ve sorumluluklara sahiptir.

Sınırlandırılmış: Kullanımları açıkça kamuya açık.

İlgi çekici: Aktif kullanımlarda tasarım.

Anlamlı: Kayda değer özellikleri ve özellikleri.

Sosyal: Sosyal teşvik teşvik eden.

Dengeli: Trafik ve yayalar arasında.

Konforlu: Güvende hissetme ve rahatlık.

Sağlam: Değişime karşı uyarlanabilir ve farklı.

- **Annar, Selamat, Jaini, Haşim (2019)**

Mekân planlama: Trafik değerlendirilebilirliği ve alan sirkülasyonu ile özgürlük hissi

Mobilyalar: Sağlanan mevcut mobilyalar ile konforlu

Tavan yükselişi: Tavan seviyesindeki yaratıcılık ve işbirliğine yönelik bir ürün olarak algılanır.

Malzemeler ve döşemeler: Bir alan işlevine uygun olarak uygulanan döşemeler ile rampa, sahanlık ve merdiven basamaklarının yüzeyleri kaymaya karşı dayanıklıdır.

Renk: Uygulanan renk, psikolojik olarak ruh hali ve iyileşme olumlu yönde etkiler.

Aydınlatma: Aydınlatma, alanının duvarlarını, zeminini ve tavanını daha fazla aydınlatarak görüntüye etki eder.

Sıcaklık: Sıcaklığın adaptasyonu mevcut iklime uygundur.

Havalandırma: Sağlık ve refah için iyi mekân iç hava kalitesi.

Tema

Akustik: Özellikle dışarıda herhangi bir rahatsız edici ses gelmesin.

Doku: Doğal özellikler insan vücudunun bir parçası gibi hissedilir ve pürüzlü, pürüzsüz, sert veya yumuşak dokuyu ayırabilir.

Sanat: Düzenli, doğa manzaralarının fotoğrafları, izleyicinin kaygısını azaltır ve rahatlatır.

Ergonomik: Evrensel çevre, fiziksel insan parçalarına uygundur.

Evrensel çevre: Engelsiz ve engelli insanlar engel olmadan hareket edebilir ve farklı yaş seviyelerine göre erişime izin verilebilir.

Sürdürülebilirlik: Binanın çevresi ve sağlık üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması ve böylece bina performansı iyileştirilmiştir.

Doğa ile bütünleşme: Uygulanan büyük pencereden görünen güzel manzara

Bildirimler ve tabelalar: Açıkça yazılan talimatlar ve tabelalar da yönlendirmeyi içerir.

Güvenlik ve emniyet: Güvenlik sistemi potansiyel tehlikeleri denetlediği için güvenlik seçenekleri seçenekleri güven.

• **Akdemir (2019: 58)**

Aidiyet ve kapsayıcılık: Yönlendirici işaretler ve panolar; Erişilebilirlik, Kullanıcı yaşlarının ve cinsiyetlerin çeşitliliği; Çeşitli aktivite ve etkinlikler; Ücret ödemeden, odalarda zaman geçirebilme; Davetkâr konum; Gözetim ve güvenlik önlemlerinin ihlali tehdidinin ortadan kaldırılması

Güvenlik: Güvenlik ölçümleri: kontrollü giriş, güvenlik görevlileri, mobil güvenlik); Alanın fiziksel durumu

Sosyallik: Saha tasarımının sosyal (bireysel ve grup) faaliyetleri için uyarlanabilirliği; Topluluk aktiviteleri için uygun alanlar; Farklı kullanıcı grupları için esnek kullanım; Alan içerisinde ve ömür boyunca çeşitliliğin çeşitliliği

Konfor: İklimsel koruma rejimi; Genel aydınlatma düzeyi, Alanın üretim kalitesi ve armatürler; Sahadaki malzemelerin malzeme ve biçimi; Temizleme ve bakım durumu; akışkanlık ve kirlilik seviyesi

Atmosfer ve kimliği:

Kentsel hafıza bağlamında; Tarihi, mimari ve standart iç mekân elemanlarının varlığı

Odak noktaları oluşturan diğer elemanların varlığı, Estetik algılama özellikleri; çekicilik.

Psikolojik ve duysal algılar bağlamında; Güvenlik hissi, konfor, duysal çeşitliliği artıracak yoğun elemanların (renk, form, ses) varlığı.

İç mimari tasarım bağlamında; insan ölçeğinde tasarım.

• **Mahmoud (2017)**

İç ve dış mekânlar arasında görsel bir uyum olması,

Biçim, açıklık ve dış mekânların şeffaflık derecesi açısına uygun sınırlama elemanı,

insanların açık alanlar ve yollarda özgürce hareket edebilmesi,

Zemin yüzeyleri, kullanımına göre sert ve yumuşak yüzeylerin bir karışımı olması,

Kullanımı kolay potansiyel teknoloji ile elektrik ve ağ yayınlarının mevcut olması,

Tasarımın, dış mekândan gelen gürültü ve olumsuz faktörler en aza indirecek şekilde planlanması,

Emniyet ve güvenliği arttırmak ve alanın verimli çalışmasını sağlamak için yeterli gece aydınlatması.

Tasarımın, görünüş derecesinin artırılacak şekilde planlanması,

Renkli çiçek ve yapraklara sahip bitki örtüsünün sürdürülmesi,

Tasarımın birden fazla oturma alanı içermesi,

Dış mekân mobilyalarının seçimi, güçlerine, dayanıklılıklarına, güzelliklerine ve uygun oluşumlarına bağlı olması.

• **Mace (2014)**

Çevre

Malzemeler ve Bağlantıları: Etkili, canlı, geleneksel

Ses Ortamı: Benzer, kuytu, sessiz

Sıcaklık: Serin, soğuk, mavi

Mevcut Tasarlanmış Veya Oda Merkezli

Nesneler: Tanıdık değil, konforsuz, etkili

Hareket: Tasarlanmış, hızlı, geçici

Mahremiyet Seviyesi: Düşük, Yüksek, Belirsiz

Işık: Zıt, konforsuz, mavi

- **Ercan (2007)**

Sokak lambaları, mobilyalar ve tabelaların yanı sıra tuvaletler ve bebek bakım tesisleri gibi halka açık kolaylık tesisleri de içererek insanların günlük ihtiyaçlarını karşılama,

“Farklılık” ve “çeşitlilik”,

Sanatın kullanımı,

Geleneksel kamusal alanları rahatsız eden gürültü, otopark, trafik, duman, soğuk hava ve şiddet gibi tüm belirsiz veya istenmeyen elemanların kontrolü,

Bakım ve yönetimin kontrolü,

Güvenlik kontrolü,

- **Gehl (2002: 11)**

Koruma:

1. Trafik ve kazalara karşı koruma (Trafik kazaları, trafik korkusu, diğer kazalar)
2. Suç ve şiddete karşı koruma (yaşanan/bildik), cadde hayatı, sokak gözlemcileri, örtüşen işlevler – içinde mekân ve zaman)
3. İstenmeyen aşırı iklimsel durumlara karşı koruma (Rüzgâr/cereyan, yağmur/kar, soğuk,/sıcak, güneş/kamaşma)

Konfor:

4. Yürüme olanakları (Rahatça yürümek için alan, sokakların düzensiz yerleşimi, ilgi çekici cepheler, güzel yüzeyler, engelsiz, önemli noktalara iyi erişilebilirlik)
5. Ayakta durmak/kalmak için olanaklar (Kalma bölgeleri, kenar etkisi, kalmak için tanımlanmış noktalar, kalmak için destekler)
6. Oturmak için olanaklar (Oturma bölgeleri, birincil oturma pozisyonları ikincil oturma imkânı, dinlenmek için banklar)
7. Görülme olasılığı (Görme mesafeleri, engelsiz manzaralar, ilginç manzaralar, aydınlatma-karınlık olduğunda)
8. Duyma ve konuşma olasılığı (Düşük gürültü seviyesi, konuşma alanları için bank düzenlemeleri)
9. Oyun / Yayılma / Aktivite Olanakları (Fiziksel aktivitelere, oyun ve eğlanceye davet-gündüz ve gece)

Eğlence:

10. Ölçek: Duyular, hareketler, boyut ve davranışla ilgili önemli insan boyutlarını gözeterek binaların ve alanların boyutlandırılması.
11. İklimin olumlu yönlerinden yararlanma olanakları(Güneş/gölge, sıcaklık/soğukluk, esinti/havalandırma)
12. Estetik kalite/olumlu duyu ve deneyimler (doğru tasarım ve doğru detaylandırma, manzara ve görünüm, ağaçlar, bitkiler, su)

- **Sanoff (2000:96-98)**

Kontekst: Yapının yerleşimi

*Kütlesel yapı:*Binalar biçimsel olarak bir tür kütle halinde düzenlenir. Parçaların kütleleştirilmesi yapıya hem biçim ve anlam hem de çeşitlilik kazandırır.

Arayüz: Arayüz, binanın içerisi ve dışarısı arasında bağlantı kuran önemli bir toplanma yeridir

Yön bulma: Yön bulma, insanların bina içinde ve çevresinde rotaları, hareket düzenlerini veya geçitleri ayırt edebilmesidir.

1960' larda Jane Jacobs ve William H. Whyte gibi yazarlar, ancak on yıllar sonra pekişmiş olsa da, bir kavram olarak placemaking'in gelişimine temel teşkil eden fikirleri ortaya attılar. Aktif mahalleler, davetkâr kamusal alanlar ve sakinlerinin farklı düzeylerdeki ihtiyaçlarını gerçekten karşılayan kentler yaratmaya yönelik vizyonları, daha sonra bu kavramın yerleşmesine yönelik başlıca katkılardan bazılarıydı. Mekânların niteliklerinin iyileştirilmesi amacıyla kentsel konforu daha da artırmak için mevcut kamusal alanların mevcut durumunu ölçerek kamusal alanların koşullarının belirlenmesi önemlidir (Akdemir, 2019).

Dünyanın dört bir yanındaki binlerce kamusal alanı değerlendiren PPS, bu alanların başarılı olabilmesi için genellikle şu dört özelliğe sahip olması gerektiğini tespit etmiştir: erişilebilir olması; insanların burada faaliyetlerde bulunması; mekânın rahat ve iyi bir imaja sahip olması ve son olarak da sosyal bir mekân olması: insanların birbirleriyle tanıştıkları ve ziyarete gelenleri götördükleri bir yer olması

1. Sosyallik

Sosyallik, bir mekanın tüm unsurlarının birlikte iyi çalıştığının kanıtıdır: insanlar kendilerini tam olarak ifade ederken dahil edildiklerini, temsil edildiklerini ve hoş karşılandıklarını hissederler. Sosyallik, bireysel ve grup gelişimi için kamusal bir alan yaratmak için gereken en temel bileşenler olan temas ve sosyal etkileşimin sonucudur.

Bir yer, insanların arkadaşlarıyla buluşmak, komşularını selamlamak ve yabancılarla etkileşimde bulunmakta kendilerini rahat hissetmek için bir yer haline geldiğinde, o zaman başarılı olacaktır. Bir çiftçi pazarında veya bit pazarında ne kadar çok keyifli sohbet edebileceğinizi hiç fark ettiniz mi? Psikolog Robert Sommer'in araştırması, insanların bir süpermarkete kıyasla bir pazarda insanlarla dört buçuk kat daha fazla sosyal konuşma yapma eğiliminde olduğunu göstermiştir.

Low (2022) ise, sosyalliğin bir topluluğun üyeleri arasındaki bağları güçlendirdiğini, etkileşime yönelik psikolojik ihtiyacımızı karşıladığını ve özellikle sıkıntılı zamanlarda kolektif örgütlenme ve işbirliği yapma becerimiz üzerinde çok somut etkileri olduğunu gözlemlemektedir.

Sosyallik hakkında düşünülmesi gereken sorular:

- Burası arkadaşlarınızla buluşmayı tercih edeceğiniz bir yer mi? Başkaları burada arkadaşlarıyla buluşuyor mu?
- İnsanlar gruplar halinde mi? Birbirleriyle konuşuyorlar mı? Diğer gruplardaki insanlarla konuşuyorlar mı?
- İnsanlar birbirlerini yüzlerinden mi yoksa isimlerinden mi tanıyor gibi görünüyor?
- İnsanlar burayı görmeleri için arkadaşlarını ve akrabalarını getiriyor mu? Gururla özelliklerini gösteriyorlar mı?
- İnsanlar gülümsüyor mu? İnsanlar birbirleriyle düzenli olarak göz teması kuruyor mu?
- Çok sayıda insan mekânı sık sık kullanıyor mu?
- Yaş ve etnik grupların karışımı genel olarak toplumun genelini yansıtıyor mu?
- İnsanlar çöp gördüklerinde toplama eğiliminde mi?

Şekil 69. Project for Public Spaces tarafından placemaking dönüşümü gerçekleştirilen Win' in avlusundaki yeni oyun alanının tadını çıkaran çocuklar (Peinhardt, 2023)

Sosyalleşirken rahat hissetmenin bir parçası da orada olmak için bir nedene sahip olmaktır. Ne yazık ki pek çok insan, barınma durumu veya ruh sağlığı gibi faktörler nedeniyle kamusal alanlara ait değilmiş gibi hissettirilmektedir. Anlamalı bir sosyal uyumun tesis edilebilmesi için, bu hassas grupları içeren ve destekleyen bir sosyal ortamın teşvik edilmesi kritik önem taşımaktadır. Bir mekanda herkesin yapabileceği bir şeyler sunmak, o mekanın herkese açık ve misafirperver olmasını sağlar ve marjinal grupların mekanı terk etmek zorunda kalma olasılığını azaltır.

Bir mekânın tasarımının, doğal çevrenin veya etkinlikler ya da performanslar gibi orada gerçekleşen bir şeyin parçası olarak şekillenebilir. Teorik olarak, müzikten yemeğe ve oturma düzenine kadar insanların birbirleriyle etkileşime geçmesine katkıda bulunan her şey atmosferin bir parçası olabilir. Burada, bir kamusal alanın çekici, güvenli ve canlı hissettirecek şekilde harekete

geçirilmesi ve yönetilmesi kilit öneme sahiptir. Kamusal alanlarda sosyalliği korumak sürekli farkındalıkla ilgilidir. Madison, “Sosyallik aslında harika mekânların başarılı olması için sürekli özel bakım ve dikkat gerektiren unsurlarından biridir” diyor. “Bazı şeyler fiziksel çevreye yerleştirilebilir ve her zaman orada olabilir, ancak sosyal unsur ve ortamın her seferinde yeniden yaratılması gerekir, çünkü her şey insanlarla ilgilidir” (Peinhardt, 2023).

Mekânların bir parçası olan bazı altyapılar, sosyalliği ve erişilebilirliği artırmak için geliştirilebilir. Bank, neredeyse tüm kamusal alanların vazgeçilmez bir unsurudur. Ücretsizdir ve insanların dışarıda daha fazla zaman geçirmesini sağlayarak sağlıklı günlük rutinleri destekler. Banklar insanların bulunduğu, hikayelerini paylaştığı ve yeni deneyimler kazandığı yerlerdir. Ancak onları daha da iyi hale getirmek için birkaç şey yapılabilir. Daha rahat ve kullanıcı dostu olabilirler ve geleneksel iki kişilik banklar geçmişte kalabilir. İnsanlar zaman geçirirken kendilerini güvende hissetmek istediklerinden, bu bankları sık kullanılan ve görünür alanlara yerleştirmek önemlidir.

Sosyalliğin artırılmasında yerel topluluğun katılımını sağlamak her zaman iyi bir seçenektir. Açık hava kütüphaneleri kurmak bunu yapmanın güzel bir yoludur. Okumayı güzel bir eğlence olarak teşvik ederken, insanları paylaşmaya ve daha iyi bir toplumsal yaşam alanına katkıda bulunmaya teşvik edebilirler. Bu açık hava kütüphaneleri, insanların oturmak, okumak ve kendi başlarına vakit geçirmek için geldikleri ve aynı zamanda arkadaşlarıyla buluşup fikir alışverişinde bulundukları yerler haline gelmektedir.

Şekil 70. Halk kütüphanesi, NewYork (Yoneda, 2013)

2. Kullanımlar ve etkinlikler

Eğer bir kamusal alana gelmek için bir neden yoksa oraya ulaşmanızın veya orada kalırken kendinizi rahat hissetmeniz bir önemi yoktur ve sosyal etkileşim olasılığı olmayacaktır. İyi bir yer düzenli olarak ulaşılabilir olmalıdır ki insanlar sohbet etme hevesine kapıldıklarında buraya güvenebilsinler. Ray Oldenburg tarafından kaleme alınan The Great Good Place (Büyük İyi Yer) adlı kitap, toplumlarının tutkalı olarak hareket eden, insanları arkadaşlık ve rahatlama için kendilerine çeken mahalle noktalarını tanımlamaktadır. Örnek olarak bir parktaki mahalle bocce sahası, bir köşe barı, bir kahvehane ya da bir oyun alanı verilebilir - hepsi de popüler gayri resmîlikle karakterize edilen yerlerdir. Oldenburg'a göre iyi mekânlarda herkes bir çalışan ya da aile üyesi olarak değil, sosyal kimliğiyle tanınır - Oldenburg'a göre bu roller insanların kendilerini kaçmak istedikleri deli gömleği içinde hissetmelerine neden olabilir. İyi bir mekân aynı zamanda insanları 'oturmaya' teşvik eder. Oturabilmek, sohbet edebilmek ya da sadece gelip geçenlere bakabilmek çok önemlidir (PPS, 2018).

Çeşitli aktivitelerin varlığı başarılı bir mekân için önemlidir. Yapacak bir şeyin olması insanlara bir yere gelmeleri (ve geri dönmeleri) için bir neden verir. Yapılacak ilginç bir şey olmadığında bir alan boş kalacaktır. Bir şeylerin ters gittiğinin en iyi ölçüsü budur. Dikkatlice seçilmiş bir dizi aktivite, bir mekânın günün farklı zamanlarında çok çeşitli insanları çekmesine yardımcı olacaktır.

Gündüzleri oyun alanı küçük çocukların ilgisini çekecek, okuldan sonra basketbol sahaları daha büyük çocukların ilgisini çekecek ve akşamları konserler herkesi bir araya getirecektir.

Kullanımlar ve Faaliyetler hakkında düşünülmesi gereken sorular:

- İnsanlar alanı kullanıyor mu yoksa boş mu?
- Farklı yaşlardan insanlar tarafından mı kullanılıyor?
- Aynı anda kaç farklı türde faaliyet gerçekleşiyor - insanlar yürüyor, yemek yiyor, beyzbol oynuyor, satranç oynuyor, dinleniyor, kitap okuyor?
- Alanın hangi bölümleri kullanılıyor, hangileri kullanılmıyor?
- Bir yönetim varlığı var mı veya alandan sorumlu herhangi birini tespit edebiliyor musunuz?

3. Erişim ve bağlantılar

Bir mekanın erişilebilirliğini, görsel bağlantılar da dahil olmak üzere çevresiyle olan bağlantılarına dikkat ederek kolayca değerlendirebilirsiniz. Başarılı bir kamusal alana ulaşmak, girmek ve içinde gezinmek kolaydır. Orada olup bitenlerin çoğunu hem uzaktan hem de yakından görebileceğiniz şekilde düzenlenmiştir. Bir kamusal alanın kenarları da o alanın erişilebilir olmasında önemli bir rol oynar; örneğin bir cadde boyunca uzanan bir dizi dükkân, boş bir duvar veya boş bir arsaya kıyasla daha ilginç ve genellikle daha güvenlidir.

İyi bir yeri görmek ve oraya ulaşmak kolaydır -- insanlar orada yapacak bir şeyler olduğunu, başkalarının da oraya girmeye ikna edildiğini görmek ister. Öte yandan, eğer bir park sokaktan görünmüyorsa ya da sokak yaşlılar ve çocuklar için geçilemeyecek kadar tehlikeliyse, park kullanılmayacaktır. Bir yer ne kadar başarılıysa, başarısı da kendini o kadar besleyecektir. Bazen bir yer gerçekten iyiye, insanlar başka bir yere gidiyor olsalar bile oradan geçeceklerdir. Tony Hiss'in kitabı *The Experience of Place*, insanların yönlerini bulmak için nasıl ileriye baktıklarını araştırıyor: “Bir yerin düzeninin, orada oyalanıp oyalanamayacağımız ya da ilerlemeye devam etmemiz gerekip gerekmediği gibi konularda bize önceden bilgi vermesine izin veririz” -- eğer görsel sinyalleriniz engellenirse ilerlemezsiniz (PPS, 2018).

Eriřim ve Baęlantılar hakkında dūřünölmesi gereken sorular:

- Mekânı uzaktan görebiliyor musunuz? İçerisi dışarıdan görülebiliyor mu?
- Bu mekân ile komşu binalar arasında iyi bir bağlantı var mı? Yoksa boş duvarlar, yüzey otoparkları, penceresiz binalar veya insanları alana girmekten caydıran diğer yabancılaştırıcı unsurlarla mı çevrili?
- Bitişik binaların sakinleri bu alanı kullanıyor mu?
- İnsanlar mekâna kolayca yürüyebiliyor mu? Yoksa yoğun trafik ya da terk edilmiş sokak manzaraları gözlerini mi korkutuyor?
- Kaldırımlar bitişik alanlara ulaşımı sağlıyor mu?
- Alan, engelli ve diğer özel ihtiyaçları olan insanlar için iyi işliyor mu?
- Alan boyunca uzanan yollar insanları gerçekten gitmek istedikleri yere götürüyor mu?
- İnsanlar mekâna ulaşmak için otobüs, tren, araba, bisiklet gibi çeşitli ulaşım seçeneklerini kullanabiliyor mu?

4. Konfor ve imaj

İyi ayrıntılar ilgi çekebilir - birilerinin hoş geldiniz, merak uyandıran veya yardımcı olan olanaklar tasarlamak için zaman ve enerji harcadığını gösterirler. Şehir Konforu: Planlamacı/geliştirici David Sucher'in yazdığı How to Build an Urban Village ve People Places: Clare Cooper Marcus ve Carolyn Francis'in editörlüğünde hazırlanan Design Guidelines for Urban Open Spaces (Kentsel Açık Alanlar için Tasarım Rehberi) adlı kitaplar, topluluk duyuru panoları, tuvaletler, gölge ağaçları, çocuk dostu nişler ve bisiklet rafları gibi özenli tasarım fikirlerini içerirler. Yazar ve şehircibilimci William Whyte, City (Şehir) adlı kitabında hareketli oturma alanlarının öneminden bahseder: City: Rediscovering the Center. Today (Merkezi Yeniden Keşfetmek). Günümüzde Bugün New York'taki Bryant Park'ın çimlerine iki bin hareketli sandalye yerleştirilerek durumda ve parkın uyuşturucu istilasına uğramış bir kamusal alandan şehrin ortasında popüler bir kullanım alanına dönüşümü sağlanmıştır.

Konforlu ve davetkar görünen bir alanın başarılı olması muhtemeldir. Konfor duygusu; güvenlik, temizlik ve oturulacak yerlerin varlığı gibi çevreyle ilgili algıları içerir. Oturma yeri eksikliği, pek çok iyi yerin şaşırtıcı çöküşüdür. İnsanlar kendilerine günün ve yılın çeşitli zamanlarında oturacak yer seçeneği sunan, içeride veya dışarıda olabilecekleri yerleri kullanacaklardır.

Barlar, restoranlar, kafeler gibi konut, ofis ve ticari alanların bir arada bulunması ortamı daha güvenli hale getirir. Bir kamusal alanın kullanımındaki çeşitlilik daha fazla insanı çeker. Ayrıca, kullanıcıları daha güvenli hale getirecek harici faaliyetler de yaratacaktır. İnsan sayısındaki artış, suçları bir ölçüde uzak tutmaya yardımcı olacaktır. Mekânın etkin bir şekilde işleyebilmesi için kullanım çeşitliliğinin gün boyunca mevcut olması gerekir. Gündüzleri aktif ve davetkâr, geceleri ise hareketsiz olan mekânlar, geceleri güvensiz mekânlar haline gelir. İnsanların sürekli varlığını ve bir arada yaşamalarını teşvik eden kamusal alanlar planlamak, kullanıcıların güvenliğini sağlamanın bir yoludur.

Binaların zemin katları ile sokak arasındaki bağlantı, kentsel tasarımın güvenliğine ve çekiciliğine katkıda bulunur. Görsel olarak hoş giden kamusal alanlar insanlar tarafından sıklıkla kullanılacaktır. Bu ilişki, insanların mekânları nasıl algıladıklarını ve nasıl kullandıklarını etkiler. Jane Jacobs'a göre sokaklar ve kaldırımlar kamusal alanların nasıl algılandığını ve kullanıldığını gösterir. Farklı olanakların varlığı alanın kullanım konforunu artıracaktır:

Yürüme olanakları (İlginç cepheler, Engel yok, İyi yüzeyler)

Ayakta durma/kalma olanakları (çekici kenarlar, kalmak için tanımlanmış noktalar, kalmak için destekler)

Oturma olanakları (oturma bölgeleri, maksimum birincil ve ikincil oturma olanakları, dinlenme için sıralar)

Görme olanakları (görme mesafeleri, engelsiz görüşler, ilginç görüntüler, aydınlatma)

İşitme/konuşma olanakları (düşük gürültü seviyesi, sıra düzenlemeleri “konuşma alanları”(Fiziksel aktivitelere davet, oyun, gelişen eğlence - gündüz ve gece ve yaz ve kış)

Havalandırma havayı tazeler ve iç mekân hava kalitesini yükseltir, bu da bina sakinlerinin hastalıklarını ve rahatsızlıklarını azaltır. Gürültü, konforlarını ve verimli bir şekilde etkileşim kurma yeteneklerini azalttığı için mekân kullanıcıları üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Kullanılan yüzeylerin dokusu, görsel çeşitlilik ve gölgeler aracılığıyla ilgi uyandırır. Dokudaki değişiklik, mekânları görsel olarak ayırmanın bir yoludur ve kullanıcılar için yol tarifi olarak kullanılabilir.

Gece boyunca potansiyel kullanımını en üst düzeye çıkarmak ve güvenliğini ve emniyetini artırmak için tüm bölümlerde aydınlatma bulunması. Görünürlük: Oturma alanları ve mobilyalar, mekânın işlevine uygun olmalı ve mekândaki iç ve dış mekânlar arasındaki bağlantıyı güçlendirmelidir. Trafikten korunma, Caddeyi gözetleyenlerin bulunması, Çakışan işlev mekân ve zamanı konuları önemlidir.

Konfor ve İmaj hakkında düşünülmesi gereken sorular:

- Mekân iyi bir ilk izlenim bırakıyor mu?
- Erkekler kadar kadınlar da var mı?
- Oturmak için yeterli yer var mı? Koltuklar uygun bir şekilde yerleştirilmiş mi? İnsanlar güneşte ya da gölgede oturmak için yer seçebiliyor mu?
- Alanlar temiz ve çöpten arındırılmış mı? Bakımdan kim sorumlu?
- Alan güvenli hissediliyor mu? Güvenlik personeli var mı? Varsa, bu kişiler ne iş yapıyor? Ne zaman görev başındalar?
- İnsanlar fotoğraf çekiyor mu? Çok sayıda fotoğraf fırsatı mevcut mu?
- Araçlar yayaların alanı kullanımını engelliyor mu veya alana kolayca ulaşmalarını engelliyor mu?

III. YÖNTEM

A. Örneklem Alan Özellikleri

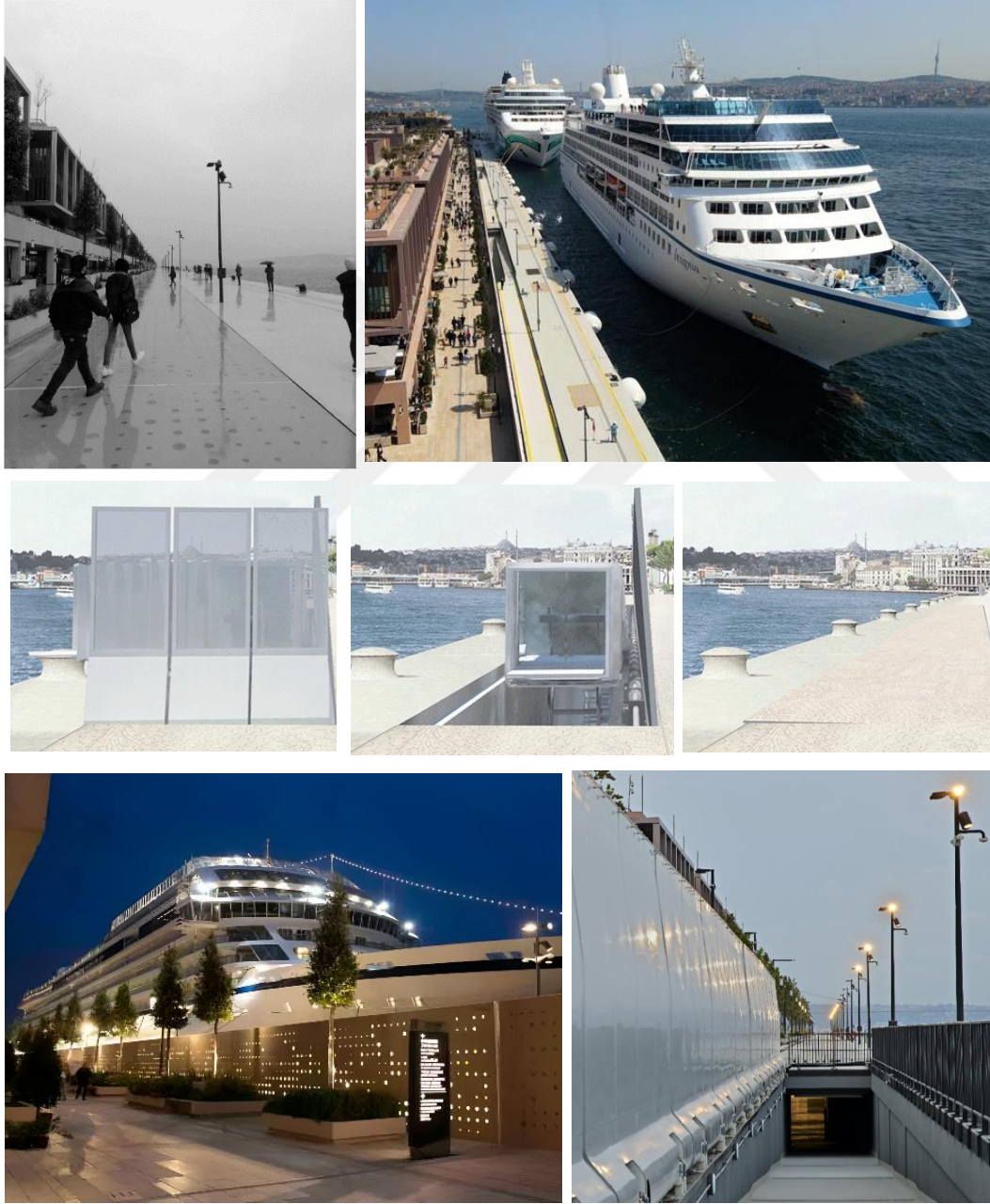
Beyoğlu'nun Kılıçlı Paşa Mahallesi ile Kemankuş Mahallesi sınırları içerisinde yer alan “**Galataport Projesi**” 2002-2021 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Avrupa'daki LEED Platin sertifikalı en büyük ikinci proje, Türkiye'nin de LEED Platin sertifikalı en büyük projesidir. MedCruise tarafından Çevresel Sorumluluk Ödülünü; Seatrade Kruvaziyer Ödülleri'nde Yılın Limanı; Galataport İstanbul Kruvaziyer Terminali: Red Dot Tasarım Ödülü ve Interior Design Mag Ulaşım Kategorisinde Yılın En İyisi ödüllerini de almıştır.

Kıyı alanında 1.2 km uzunluğa sahip olup içinde pek çok fonksiyon barındırmaktadır. 2400 araç kapasiteli yer altı otoparkı bulunmaktadır. Projenin ana fonksiyonu [kruvaziyer terminali](#) veya ona hizmet eden bekleme alanları ve biletleme kontuarlarıdır. Bu fonksiyonlara yardım amacıyla devlet otoriteleri için kullanım alanları, duty free dükkânları, teknik alanlar, otel, restoran ve diğer ticari işletmeler de bulunmaktadır. Projenin ana fikri, oluşturulan sokaklar ve meydanlar ile kendiliğinden olagelmiş yalnızca yayalara açık bir mahalle yaratma şeklinde tariflenmiştir. İçerisinde İstanbul Modern ve Resim Heykel Müzesi'nin yanı sıra kafeler, restoranlar, oteller ve çalışma ofisleri yer almaktadır. Tamamlandığında kent için yeni bir referans noktası oluşturacak. Projede Paket Postanesi, Rıhtım Han, Karaköy Yolcu Salonu, Çinili Han, Nusretiye Camii, Tophane Kasrı, Tophane Çeşmesi, Tophane Saat Kulesi ve Kılıç Ali Paşa Camii gibi kentsel hafızanın ikonları yer almaktadır.

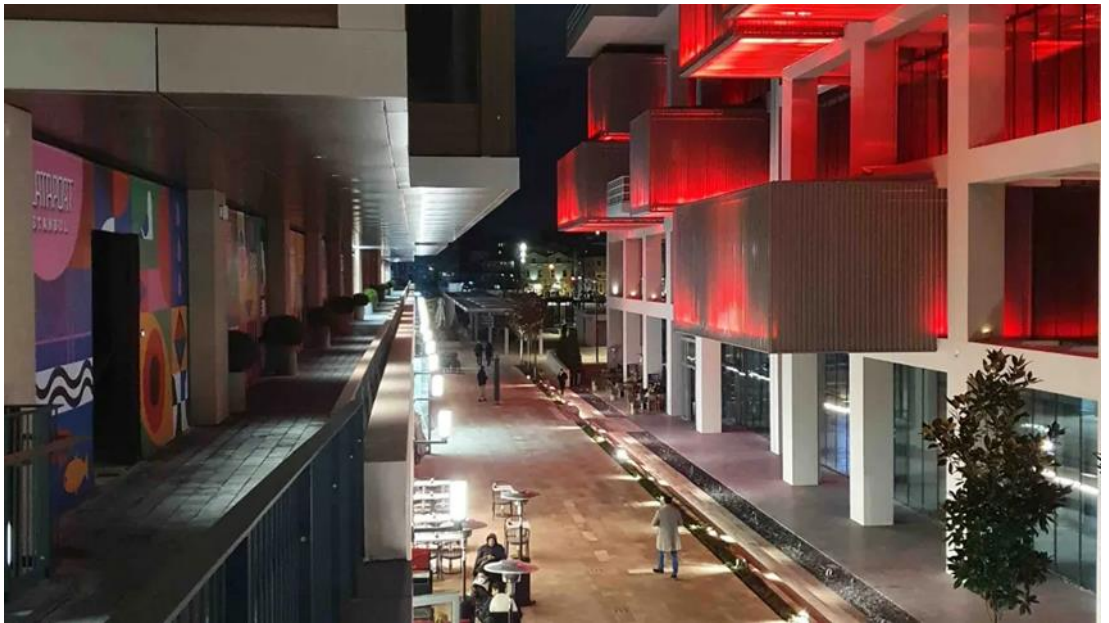
Kruvaziyer terminaline bağlı özel kapak sistemi sayesinde yalnızca limanda gemi varken devreye giren geçici bir gümrük alanı haline dönüşmektedir. Ayrı ayrı kontrol edilebilen 176 hidrolik ünitelerden oluşan kapak sistemi, sadece geminin yanaştığı yerlerde güvenli bir alan yaratma esnekliği sağlarken, diğer kısımları halkın erişimine açık bırakmaktadır. Bir gemi yanaştığında tahta

kaldırım kapağı açılmakta ve alanı koruyan bir çevre duvarına dönüşmektedir (Şekil 71).

Ulaşım: 29.000 metrekarelik bir alana sahip olan ve halihazırda ödüller kazanmış bir metro istasyonuna sahiptir. Metro, tramvay, Marmaray ve otobüs duraklarına olan yakınlığıyla toplu taşıma; Karaköy ve Kabataş iskelelerine yakınlığı sebebiyle denizden ulaşım; proje içerisinde yer alan indirme-bindirme noktaları ile tekne ya da deniz taksi ulaşım imkânlarını da içermektedir.

Şekil 71. Üst sol: Kruvaziyer gemisi olmadığından kaldırılmamış liman kapısında yürüyen insanlar, üst sağ: Liman sahasına demirli kruvaziyer gemisi varken gezinti yerinin daralması, orta: Hidrolik yeraltı sistem detayı, fotoğraf: Dror; alt: Yolcu rampası Galataport İstanbul, 2023; Korkut, Nalbantoğlu, 2023; Studio Dror, 2023).

Şekil 72. Galataport sahasından görünüm (Morgan, 2021)

Müze Meydanı: 1. İstanbul Modern, 2. Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi, 3. Nusretiye Camisi, 4. Tophane Kasrı, 5. Tophane Parkı, 6. Tophane Çeşmesi, 7. Tophane Saat Kulesi

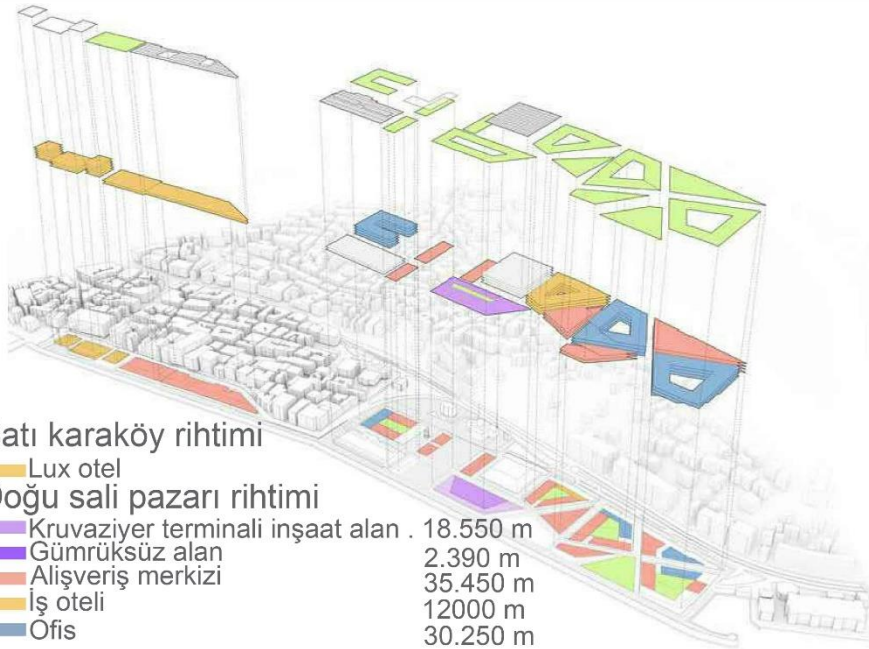
Şekil 73. Çalışma alanında yer alan başlıca kentsel alan ve kentsel elemanları (Galataport İstanbul, 2023)

Çizelge 2. Galataport genel özellikleri (İBB, 2023; Morgan, 2021; Sijakovic, 2010)

GALATAPORT

Koordinatlar: 41°01'29"K 28°58'52"D, Proje Tarihi: 2002-2021 , Proje Türü: Kıyı, ulaşım, turizm, ticaret, Çevre: 1.2 kilometrelik sahil şeridi, Diğer ölçüler: 400.000 metrekare toplam proje alanı, 2.400 araçlık yer altı otoparkı, Toplam inşaat alanı: 151.665m²

B. Alan Çalışmasının Yöntemi

Özdemir (2013) te tezinde belirttiği gibi kentsel ve kamusal iç mekânın başarısı, mekânın kaliteli bir kamusal alan olmasıyla yakından ilişkilidir. Amerika'da kamusal mekânlar için projeler üreten Project for Public Spaces (PPS) PPS, 1975'ten bu yana 26 ülkede, yerel değer yaratan ve toplumsal ihtiyaçlara cevap veren kullanıcı dostu düzenlemeler, kullanımlar ve programlarla, insanların kamusal alanlarını yaşayan mekânlar haline getirmelerine yardımcı olmak için çalışmaktadır. Araştırmaları sonucunda, başarılı kamusal alanların, Sosyalleşebilme imkânı, kullanım ve etkinlikler, erişim ve bağlantılar ile rahatlık ve imaj gibi her biri eşit önemde dört özelliğinin olduğunu belirlemiştir. PPS nin belirlediği bu kriterler Zagora and Šamić (2021), Anuar, et al., (2019), Attiwill (2011), Carmona (2019), Akdemir (2019), Ercan (2007), Gehl, J. (2002), Mace (2014), Marcus and Francis (1998), Mahmoud (2017) ve Sanoff (2000) un kentsel açık mekanların başarıları konu edindikleri çalışmaları gözönünde tutularak geliştirilip, değerlendirme tablolarında kullanılan kriterler son halini almıştır

Çalışmanın analizleri; alana olan tekrarlı ziyaretlerde yerinde tespit, fotoğraflama ve video çekimi, gözlem metodları kullanılmıştır. Mekânın yoğunluğu, mekânda gerçekleşen faaliyetler hakkında güvenilir veriler elde etmek amacı ile araştırmasının birinci aşamasında; proje alanı 7 Mayıs 2023 – 20 Mayıs 2023 tarihleri arasındaki iki haftasonunda toplam 4 günde; 17:00-19:00, 21:00-22:00, 08:00-10:30, 11:00-13:00 ve 16:00-18:00 saatleri arasında toplam 5 kez ziyaret edilmiştir. Faaliyetlerin tespit edilmesinin ardından mekânın genel yoğunluğu iki ana kullanıcı davranışı türü altında kategorize edilmiş: sabit ve mobil. Projedeki en aktif lokasyonlar da belirlenmiştir.

Anket ve derinlemesine görüşme kapsamında 100 kişiyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşme soruları, (1) sosyallik (2) kullanımlar ve aktiviteler (3) erişim (4) konfor ve imaj olmak üzere 4 kategoriden oluşmaktadır. Katılımcılar araştırma ve anketin gizliliği konusunda bilgilendirilmiş; katılımcıların isimleri, dinleri ve siyasi görüşleri sorulmamıştır. Anket sırasında kullanılan sorular sorular ve yanıtlar - evet veya hayır- şeklinde forma kaydedilmiş, ardından her soru için elde edilen yüzdeler hesaplanmış ve yüzde 75'in altında kalan kriterler

eksik ve olumsuz kriterler olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme bölümünde bu kriterler ele alınarak daha olumlu hale getirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

I.AŞAMA				
LİTERATÜR TARAMASI	Kamusal Mekanlar (Özel Mekan, Yarı Özel Mekan, Yarı Kamusal Mekan, Kamusal Mekan)			
	İç Mekan Ontolojisi (Yapısalcılık, Fenomoloji, Nesne yönelimli ontoloji)			
	Kentsel İç Mekan Kuramı			
	Kevin Lynch (Bağlantılar, Toplanma alanları, Sınırlar, Bölgeler, Odaklar)			
	Rob Krier			
	Meydanlar + sokaklar + bina			
	Bill Hillier			
	İnsanlar+mekankar+fiziki sınırlamalar	II.AŞAMA	III.AŞAMA	IV.AŞAMA
	Kentsel İç Mekan Kuramı (Nokta, çizgi, düzlem, hacim, boyutlar, oran ve biçim, renk, yüzey malzemeleri, manzara ve görünüm)	A YÖNTEM *Alan Çalışması nın Yöntemi *Örnekleme Alan Özellikleri	ARAŞTIRMA BULGULARI	DEĞERLENDİRME VE SONUÇ *Sosyallik *Kullanımlar ve etkinlikler *Erişim ve bağlantılar *Konfor ve imaj
	Kentsel İç Mekan Tipleri (Stratejik, Yaratıcı, Taktiksel, Bağlama Özgü, Geçici, Deneyime Dayalı, Ulaşılabilir, Bireysel ve Toplu Kullanım, Kentsel Durum, İç mekan durumu)			
	Kamusal İç Mekân Tipolojileri (Psikolojik iç mekânsallık, Forma dayalı iç mekânsallık, Atmosferik iç			

mekânsallık, Programatik iç mekânsallık)			
Kentsel İç Mekân Özellikleri (Tek düzlem, L-Şekilli, U Şekilli, Köşe, Çıkamaz sokak, C Şekilli, Kapalı, Çoklu Düzlemler, Tüneller)			
Kentsel İç Mekânın Algılanması			
Kentsel Bir Ortamda İç Mekânsallığın Mekânsal Konfigürasyonları			
Başarılı Bir Kamusal İç Mekânın Tasarım Bileşenleri *Sosyallik *Kullanımlar ve etkinlikler *Erişim ve bağlantılar *Konfor ve imaj			

Şekil 74. Tez yöntem akış şeması

IV. ALAN ÇALIŞMASI BULGULARI

A. Sosyo-Demografik Özellikler

Görüşme yapılan kişilerin çoğunluğunun kadın, 18-25 yaş grubu, üniversite mezunu ve yüksek lisans düzeyinde eğitilmiş insanlardan oluştuğu, çalışan kesimin diğer gruplara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Çizelge 3. Ankete katılanların cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek dağılımları

Cinsiyet	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Kadın	65	65 %
Erkek	35	35 %
Yaş dağılımı		
18-25 yaş arası	61	61 %
26-40 yaş arası	27	27 %
41-55 yaş arası	12	12 %
56>+	0	0 %
Eğitim durumu		
İlköğretim mezunu	0	
Lise mezunu	28	28 %
Üniversite mezunu	59	59 %
Lisansüstü	13	13 %
Meslek dağılımı		
Emekli+ İşsiz+ Ev hanımı	10	10 %
Çalışan	60	60 %
Öğrenci	30	30 %

B. Kriterlerin Değerlendirilmesi

Yapılan anket ve derinlemesine görüşme çalışması, (1) Sosyallik, (2) Aktivite Ve Kullanımlar, (3) Erişim ve (4) Konfor ve İmaj olmak üzere dört başlıktan oluşmaktadır.

SOSYALLİK

Galataport alanında sosyallik ile ilgili kriterlerin genel olarak karşılandığı; alandaki kullanıcıların birbirleriyle ve diğer insanlar ile konuşmadıkları, farklı yaş ve etnik grup karışımlarının az olduğu, alanın sık kullanan çok fazla kullanıcı olmadığı belirlenmiştir (Tablo 4).

Çizelge 4. Galataport alanının // sosyallik // kriterlerine göre değerlendirilmesi

Alt Kriterler (15 adet)	N
Tarihsel niteliği/ sembolizmi/ eşsizliği/ manzarası olması	92
İnsanlar mekânı kendi tercihlerine göre kullanıyor mu?	90
Bitişik ortamlarla bağlantının az mı; erişimin ise belirli geçit veya kapılarla sınırlı mı?	88
Başkaları burada arkadaşlarıyla buluşuyor mu?	86
İnsanlar gülümsüyor mu?	85
Kamusal alanların tasarımı, sosyal katılımı teşvik edebilir mi veya caydırabilir mi?	85
İnsanlar çöp gördüklerinde toplama eğiliminde midir?	78
Bütünlük/ sadelik/ ölçülülük/ tarz varlığı	78
Alanı kimlikli mi?	78
Burası arkadaşlarınızla buluşmak için tercih edeceğiniz bir yer mi?	76
Alanı sık kullanan çok kişi var mı?	67
Alanda bir odak görsel odak/ etkinlik toplanma alanları var mı?	60
Toplumsal genelinin yansıtan bir yaş ve etnik grup karışımı var mı?	34
İnsanlar birbirleriyle konuşuyorlar mı?	17
İnsanlar diğer gruplardaki insanlar ile konuşuyorlar mı?	9
Ortalama oranı	%68.2

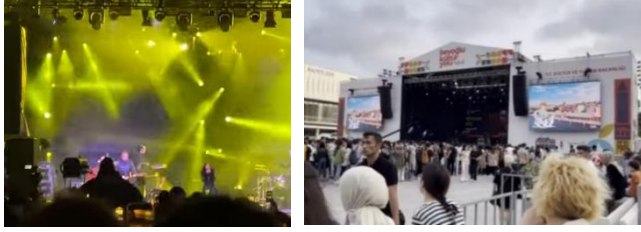
• Kullanımlar Ve Aktiviteler

Galataport alanında kullanımlar ve aktiviteler ile ilgili kriterlerin genel olarak karşılandığı; kullanım ve aktivitelerin farklı mevsimler boyunca yeterli olmadığı, insanların yalnız oldukları, alanın bütün kısımlarının kullanılmadığı, yapılacak etkinlikler için seçenekler olmadığı, farklı yaş gruplarından insanların olmadığı belirlenmiştir (Tablo 5).

Çizelge 5. Galataport alanının // kullanımlar ve aktiviteler // kriterlerine göre değerlendirilmesi

Alt Kriterler (19 adet)	N
Bireyler veya gruplar için sembolik ve kültürel olarak anlamlı etkinlikler var mıdır?	92
Aynı anda farklı aktivite türleri gerçekleşiyor mu? (insanlar yürüyor, yemek yiyor, beyzbol, satranç oynuyor, dinleniyor, kitap okuyor)	99
Yön ve bilgi tabelaları yetelimidir?	97
Tuvaletler ve ilk yardım setleri var mıdır?	97
İnsanları çekmek için satıcıları, kafeleri, restoranları vb. ye almaktamıdır?	95
Farklı etkinliklere (geçit törenleri, konserler, pazarlar vb.) ev sahipliği yapmak için uyarlanabilir midir?	94
Bir yönetimin varlığı hissediliyor mu? Görevli kimseler var mı?	92
İnsanlar gruplar halinde mi?	92
Gece saatleri için yeterli ve uygun aydınlatma var mıdır? (Aşırı doğal ışık maruziyetini önlemek için gölgeleme sağlanmalıdır)	90
Doğal aydınlatma yeterli midir?	85
Alan içerisinde sanat yapıtı var mıdır?	85
Alanın insanlar tarafından kullanılmakta mıdır?	84
Bitişik iç mekânlarla bağlantıya izin verirken, alanın sınırlarını tanımlamak için yeterli ve uygun sınırlama var mıdır?	78
Yapılacak etkinlikler için seçenekler var mı?	59
Alanın bütün kısımları kullanılıyor mu?	30
Farklı yaş gruplarından insanlar var mı?	27
Alan farklı mevsimlere adapte olabilmekte midir?	10
İnsanlar yalnız mıdır?	9
Mekân; gün, hafta ve yıl boyunca farklı kullanımlara ve etkinliklere uyum sağlayabilmekte midir?	6
Ortalama oranı	%69.5

Farklı etkinlikler

Gece aydınlatması

Sanat yapıtı Gölgeleme

Tabelalalar

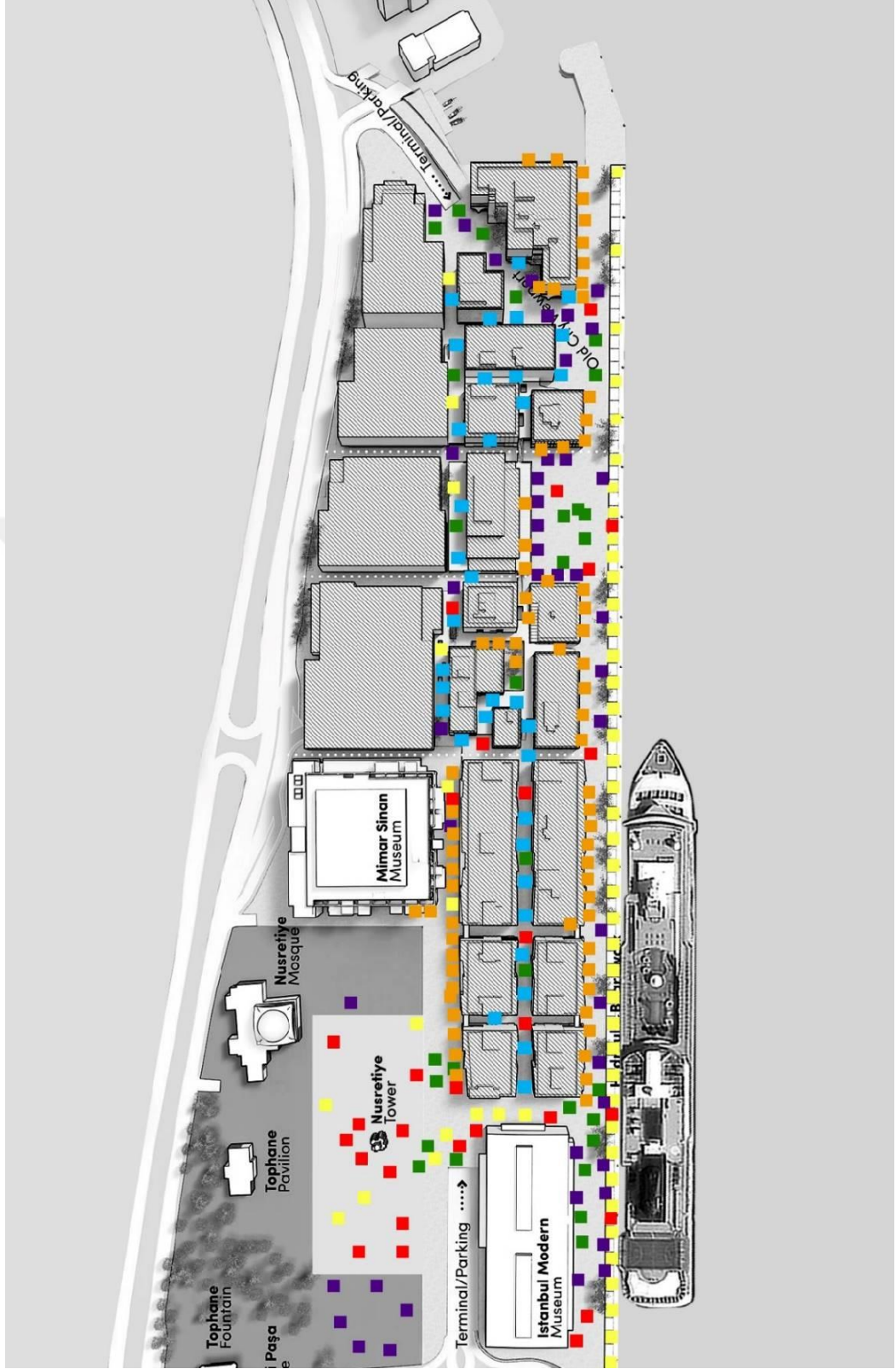

Güvenlik

Doğal aydınlatma

Şekil 75. Galataport alanının aktivite ve kullanımlar (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

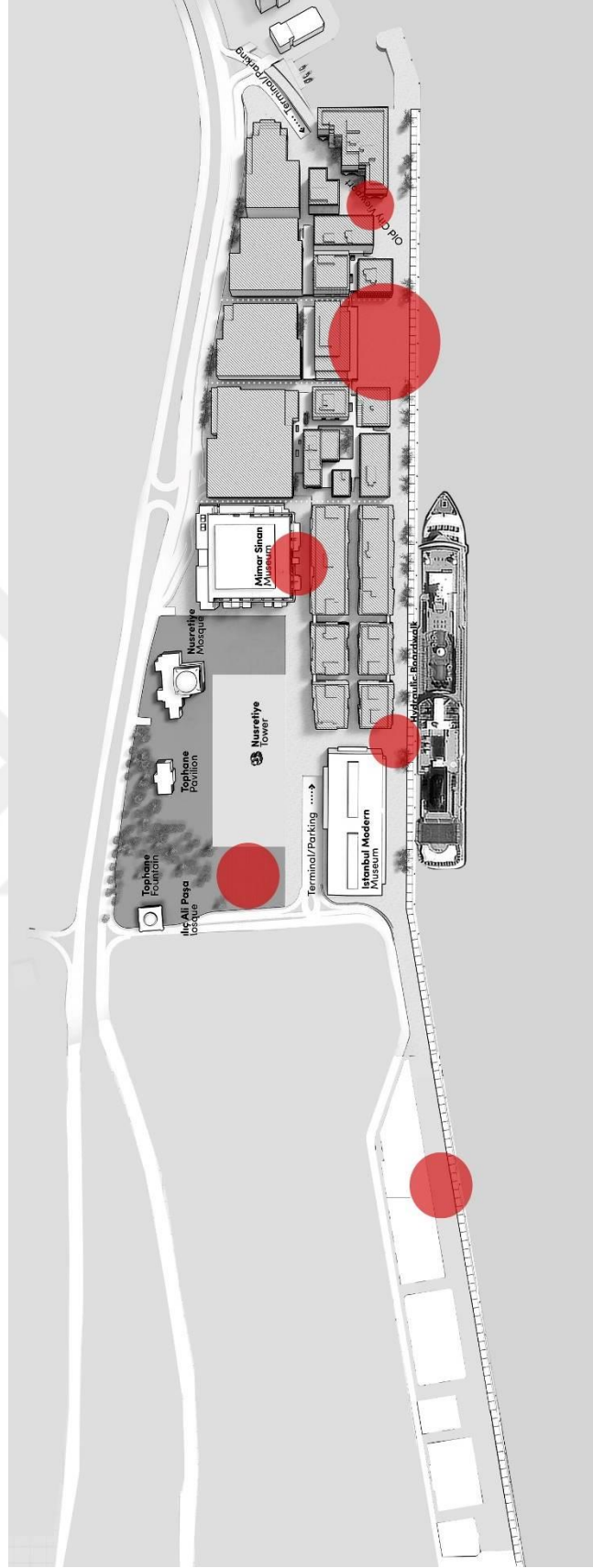

Yürüme Bekleme Bulaşma / sohbet Oturmak Yeme içme Alışveriş

Şekil 76. Galataport'ta kullanımlar ve aktivitelerin gözlemlenmesi- Alan 1 (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır.)

Şekil 77. Galataport'ta kullanımlar ve aktivitelerin gözlemlenmesi- Alan 2
(Çizimler yazar tarafından yapılmıştır)

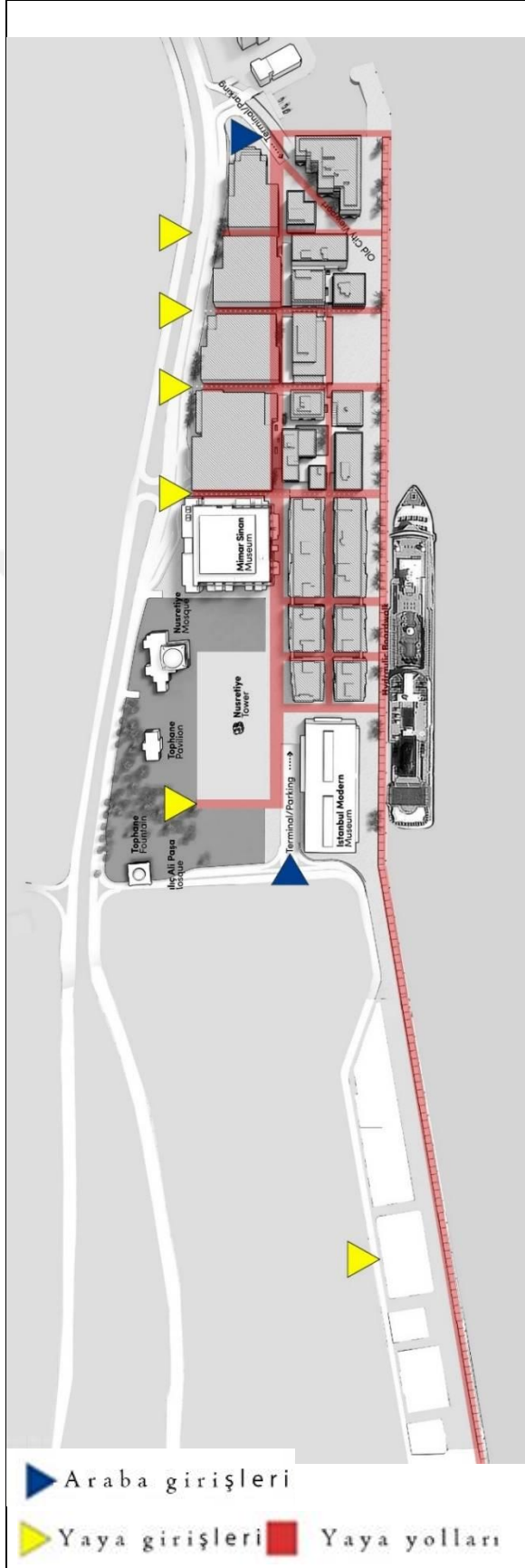
Şekil 78. Galaport yoğun kullanım yerleri (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır)

• ERİŞİM

Galataport alanında erişim ile ilgili kriterlerin genel olarak karşılandığı; mekânın uzaktan ve dışarıdan görülemediği, mekâna girmenin kolay olmadığı, özgür hissettirmediği, engelli kullanımına yönelik ihtiyaçların yeterince düşünülmediği belirlenmiştir (Tablo 6).

Çizelge 6. Galataport alanının // erişim // kriterlerine göre değerlendirilmesi

Alt Kriterler (20 adet)	N
Kaldırımlar bitişik alanlara gidiyor mu ve bu alanlardan geliyor mu?	100
Alan büyüleyici mi?	100
Alan temiz ve çöpten arındırılmış mı?	100
İnsanlar fotoğraf çekiyor mu?	99
İnsanlar mekâna kolayca yürüyebiliyor mu?	100
Açık alanın içindeki ve çevresindeki diğer yapılarla bağlantı kurması için yeterli yolları var mı?	98
Göze hoş gelen bir şeyler var mı?	97
Alana ulaşım için çeşitli ulaşım seçeneklerini (otobüs, tren, bisiklet) kullanabilir mi?	97
Oturacak yeterli yer var mı? İnsanlar güneşte veya gölgede oturmayı seçebilir mi?	92
Motorlu araçların alana hâkim olmaması sağlanmış mı?	92
Kaymaya dirençli malzeme ve yüzeyler kullanılmış mıdır?	92
Alan ile bitişik binalar arasında iyi bir bağlantı var mı?	85
Bitişik binaların sakinleri alanı kullanıyor mu?	78
Mekândaki yollar ve patikalar insanları gerçekten gitmek istedikleri yere götürüyor mu?	78
Bitişik binaların sakinleri alanı kullanıyor mu?	78
Alan engelli insanlar ve diğer özel ihtiyaçları olan insanlar için işlevsel midir?	65
Mekâna girmek kolay mıdır?	60
Alan özgür müdür? (Sınırsız, açık ve ücretsiz)	60
İçerisi dışarıdan görülebiliyor mu?	45
Mekânı uzaktan görebiliyor musunuz?	8
Ortalama oranı	%81.2

Şekil 79. Galataport alanının erişim planı (Çizimler yazar tarafından yapılmıştır)

:

• Konfor Ve İmaj

Galataport alanında konfor ve imaj ile ilgili kriterlerin genel olarak karşılandığı; işitme ve konuşma olanaklarının, soğutma ve ısıtma olanaklarının; spor tesisleri, fışkiyeler, büfeler, WiFi erişim noktaları, oyun ekipmanları gibi farklı olanakların yanı sıra ağaçlar ve tarihi özellikler gibi peyzaj özelliklerinin varlığının yetersiz olduğu; oturma yerlerinin fiziksel ve sosyal olarak orta derecede konforlu olduğu, yine kullanılan yüzeylerde doku çeşitliliğine az rastlandığı; teknoloji kullanımına olanak sağlayacak altyapı ve yardımcı hizmetlerinin ve banklar ve basamakların işlevselliklerinin orta derecede yeterli olduğu belirlenmiştir.

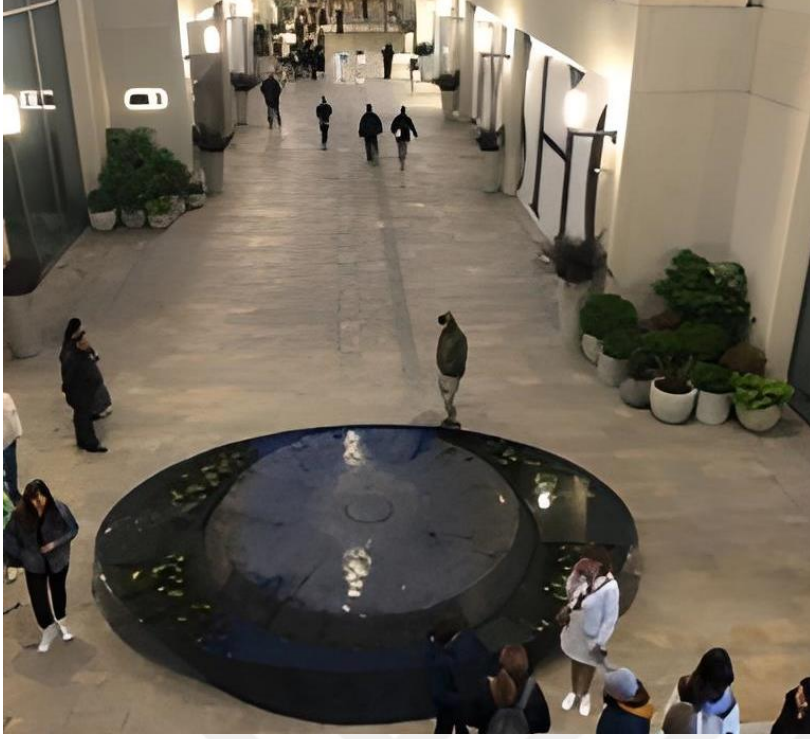
Çizelge 7. Galataport alanının // konfor ve imaj // analizleri

Alt Kriterler (30 adet)	N
Gece boyunca kullanımı ve güvenlik için aydınlatma var mıdır?	100
Su sesi var mıdır?	100
Araçlar yayaların alanı kullanımını baskılıyor mu veya alana kolayca ulaşmalarını engelliyor mu?	100
Alan güvenli hissettirmekte midir?	100
Bakımdan sorumlu kimseler var mıdır?	100
İnsanın gözüne çarpan bir şey var mı? Mekan cezbedici mi?	99
İnsanlar fotoğraf çekiyor mu?	99
Havalandırma yeterli midir?	98
Güvenlik personeli yer almakta mıdır?	94
Kadınlar erkeklerden fazlamıdır?	92
Alan temiz ve çöpten arındırılmış mı?	97
Yürüme olanakları, Ayakta durma/kalma olanakları	89
İnsanların kendilerini güvende, rahat ve dinlenmiş hissetmelerini sağlama	87
Kullanıcıların ihtiyaçlarını ve zamana göre değişikliklerini karşılama da yeterli olma	86
Alan iyi bir ilk izlenim vermekte midir?	85
Oturacak yeterli yer var mı? İnsanlar güneşte veya gölgede oturmayı seçebilir mi?	85
Ağaç gölgeleri yer almakta mıdır?	85
Görülebilir açık sahalar var mıdır?	85
Oturma olanakları (birincil, ikincil oturma olanakları, dinlenme için sıralar) var mıdır?	84
Renk (mekân algısı, sağlanan aydınlatma ile yakın ilişki) kullanımı var mıdır?	84
Barlar, restoranlar, kafeler, marketler gibi aktif mekânlar var mıdır?	83
Yumuşak ve sert yüzeyler arasında denge (Doğa ile uyum) var mıdır?	82
Kenarlar, banklar ve basamakların ergonomik midir?	68
Teknoloji kullanımına olanak sağlayacak altyapı ve yardımcı hizmetleri varmıdır?	60
Kullanılan yüzeylerde doku çeşitliliği var mıdır?	50
Oturma hem fiziksel olarak rahat hem de sosyal olarak konforludur?	47
Spor tesisleri, fışkiyeler, büfeler, ağaçlar gibi peyzaj özelliklerinin varlığı	35
Sıcaklık (soğutma ve ısıtma) yeterliliği	35
Gürültü var mıdır?	35
İşitme/konuşma olanakları (düşük gürültü seviyesi, 'konuşma alanları')	25
Ortalama oranı	%78.9

Şekil 80. Galataport oturma yerleri görünümleri (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

Suyun varlığı

Gölge alanlar

Şekil 81. Galataport alanının konfor ve imajı ile ilgili görünüm (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

Isıtma

Havalandırma

Temizlik

Şekil 82. Galataport alanında konfor ve imaja ait diğer görünüm (Fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

V.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kentsel kamusal alanlar, deneyim zenginliği ve eylem olanakları sunarlar. Kentsel alanlardaki gündelik yaşamın kapsamı hiçbir zaman önceden tanımlanmış, rasyonel hedeflere ulaşılmasına tamamen tabi değildir. Kentsel mekânlar ve bu mekânlarda gerçekleşen faaliyetler sürekli olarak düzensizlik, kendiliğindenlik, risk ve değişim üretir. (Stevens, 2007). Kentsel iç mekân fikri: iç tasarımın mutlaka bir binanın içinde gerçekleşmesi gerektiği varsayımına ilave olarak kentsel ve iç mekân arasındaki ilişkiyi tasarlama ve kurma konusudur. Attiwill, kentsel iç mekânı; kamusal-özel, mekân-insan kavramlarının tümü ile ilişkili, kent mekânı ve iç mekânın kesiştiği alanları kentlinin gereksinimleri ile ele alan bir disiplin olarak tanımlamaktadır (Attiwill, 2011: 11-15). Meydan, sokak, pazar alanı, şenlik alanları, kamu ve özel sektöre ait yapıların ortak alanları gibi toplumsal karşılaşmalara olanak tanıyan kentsel iç mekân tasarımları kamusal ve kolektif alanların yeniden anlamlandırılmasını ve yeniden tahsis edilmesini sağlayabilen alanlardır (Giunta, 2009).

İnsan duyularına aşinalık her türlü dış mekân ve bina düzeninin tasarlanması ve boyutlandırılması için önemli bir ön koşuldur. Görme ve işitme duyuları dış mekân sosyal aktivitelerinde önemli duyular olacaklardır. Duyular hakkında bilgi sahibi olmak, diğer tüm doğrudan iletişim biçimlerini ve insanın mekansal koşulları ve boyutları algılamasını anlamak için de gerekli bir ön koşuldur (Gehl vd., 2013).

Bu çalışmada başarılı bir kentsel iç mekan tasarımı için hangi konuların gözönünde tutulması gerektiği konusu; Kamusal Alanlar Projesi (PPS, 2023)'nin belirlediği kriterler (Sosyallik, Erişim, Konfor ve İmaj, Kullanımlar ve Etkinlikler) Zagora and Šamić (2021), Anuar, et al., (2019), Attiwill (2011), Carmona (2019), Akdemir (2019), Ercan (2007), Gehl, J. (2002), Mace (2014), Marcus and Francis (1998), Mahmoud (2017) ve Sanoff (2000) un çalışma sonuçlarına göre geliştirilmeye çalışılmış; kentsel bir iç mekanın kalitesini ölçmeye yönelik bir kontrol listesi hazırlanmıştır.

Oluşturulan kontrol listesi başarılı bir örnek olduğu düşünülen İstanbul içerisinde önemli ve büyük bir proje olan Galataport alanında değerlendirilmiştir. Projenin merkezi konumda bulunması, boğaza olan yakınlığı ve boğaz manzarasına sahip olması, açık alanda alışveriş yapma ve yeme-içme imkanının bulunması, alanda İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ve İstanbul Modern'in bulunması, ziyaretçilerin burada güvende hissetmesi gibi konular Galataport'un tekrarlı kullanılmasında etkili olmaktadır (Kara, 2022).

- Sosyallik kriterlerinin değerlendirilmesi:

Low (2022) , sosyalliğin bir topluluğun üyeleri arasındaki bağları güçlendirdiğini, etkileşime yönelik psikolojik ihtiyacımızı karşıladığını ve özellikle sıkıntılı zamanlarda kolektif örgütlenme ve işbirliği yapma becerimiz üzerinde çok somut etkileri olduğunu belirtmektedir. Açık alanlarda servis alanının mevcut durumunu ve kullanıcıların rekreasyonel ihtiyaç ve tercihlerini bilmek önemli olacaktır. Tasarımcı bu ihtiyaçlara uygun olanakları sağlamasının yanısıra, topluluk içerisindeki sosyal ilişkileri kuvvetlendirmeye de yardım edebilir Alan içerisinde kullanıcılara *hizmet veren aktivite alanlarının yetersizliği nedeniyle alandaki kullanıcıların birbirleriyle ve diğer insanlar ile çok fazla iletişim kuramamaktadır*. Yine aynı nedenler dolayı alanın sık kullanan çok fazla kullanıcı olmadığı söylenebilir.

Kara (2022) de de belirlediği gibi; çoğu ziyaretçinin alışveriş yapmadan ya da mekanda yapılabilecek diğer aktivitelere katılmadan kıyı manzaralarını izleme etkinliğine katıldığı tespit edilmiştir. .Bu nedenle etkinlik fırsatlarının ve çocuk oyun alanları, açık hava sinemaları gibi çeşitli ilave alanların sunulması farklı yaş grubundaki insanların bu alanları tekrarlı kullanımlarında etkili olacaktır.

Oturma yerlerinin sosyal gruplar oluşturacak şekil de düzenlenmesi gereklidir. Galataport' ta yer alan oturma elemanlarının çoğunun birbirinden uzak mesafede ve dağınık olarak, deniz manzarasına dönük yerleştirilmeleri de kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurmalarını olumsuz etkilemektedir. Birbirine yakın, yüz yüze bakan bankların yerleştirilmesi ile insanların sosyalleşmesi sağlanabilir.

Karlı (2015) te belirttiği gibi liman alanlarının tek bir kullanıma hizmet edecek ya da tek bir kullanıcı tipine hitap edecek şekilde dönüştürülmediğinden

emin olmak önemlidir. Ziyaretçilerin çoğu, alışveriş yapmadan veya mekânda yapılabilecek diğer aktivitelere katılmadan sahil manzara seyir aktivitesine katılmaktadır. Etkinlik fırsatlarının ve çocuk oyun alanları, açık hava sinemaları gibi çeşitli ilave alanların sunulması *farklı yaş grubundaki insanların bu alanları tekrarlı kullanımlarında etkili olacaktır.*

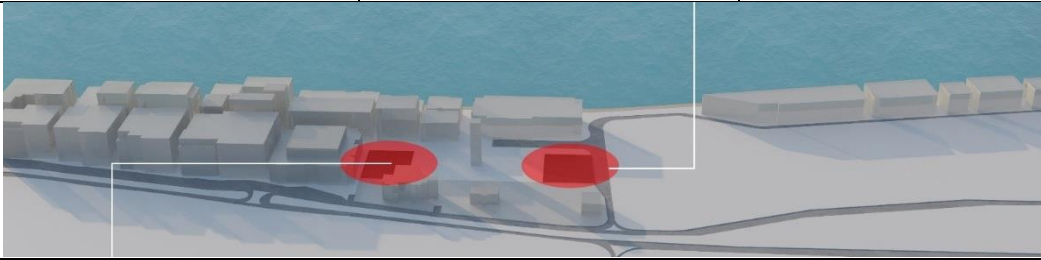
- Kullanımlar ve aktiviteler kriterlerinin değerlendirilmesi:

Kamusal alan, aynı mekan içerisinde farklı aktiviteleri, farklı insanları ve farklı kültürleri aynı anda içermeye özelliği sayesinde etkileşim için ortam yaratmaktadır (Al-Shams vd., 2013; Carr, 1992). Galataport alanında havuz ve yeşil alanlar bulunmakta, deniz kenarında café'lerin oturma alanları, bar, güneşlenme alanları, ahşap platformlar üzerinde yer almaktadır. Deniz kıyısı çevresinde kamusal açık alanlar yetersiz, mevcut alanlar küçük kalmaktadır. Montgomery'e (1997) göre kamusal alanlar, kutsal ya da sembolik buluşma yerleri gibi 'üst düzey değerlere' hitap eden ya da bunları temsil eden elemanları içerebilir. Alanda Tophane Meydanı dışında, bir odak görsel odak/ etkinlik alanı olarak kullanılabilir. Tanımlı bir toplanma alanı bulunmamaktadır.

Ardıçoğlu'nun (2019) çalışmada kullanıcıların yoğunluğu alanın hem fiziksel hem de işlevsel yönlerden yeniden düzenlemesi gereken bir alan olduğunu ifade etmiştir. Aktiviteler veya aktiviteyi oluşturan elemanların varlığı alanlar içerisindeki pozitif kullanımı artırır. Kafe-restoranların, mağazaların açık sokaklara ve kıyıya bakması, insanların kapalı bir alışveriş merkezinde vakit geçirmektense açık bir alanda alışveriş ve yemeiçme ihtiyaçlarını karşılamaları olumlu bir özellik olarak görülmektedir. Yapacak bir şeyin olması insanlara bir yere gelmeleri (ve geri dönmeleri) için bir neden verir. Galataport içerisinde turistik deniz limanı, alışveriş merkezi, restoranlar ve kafeler, oteller, saat meydanı ve İstanbul Modern Müzesi gibi çeşitli aktivite alanlarının olması önemlidir. Galataport alanında; etkinliklerin, sabahın erken saatinden gece geç vakitlere kadar insanların varlığını sağlayabilmesi gerekir. İlavesi düşünülen etkinliklerin alanının kullanıcılar tarafından önemli bulunan tarihi kimliğine (Ardıçoğlu, 2019) saygılı olması gerekmektedir.

Galataport farklı mevsimlerde karakterini değiştirebilen mekânlardan biri değildir, çünkü çevresinde yer alan mekânların çoğu açık havada yer almaktadır.

Alan içerisinde aktivitelere katılım fırsatı sağlayabilecek kapalı veya yarı kapalı mekânlarda gerçekleştirilebilecek aktif ve pasif rekreasyon alanları eklenebilir. Mekânlarda, detaylar, mobilyalar ve tasarım elemanlarında çeşitliliğin sağlanması kişilerin o alanları kullanımlarını pozitif yönde etkileyecektir. Yine ziyaretçilerin çok fazla kullanmadığı alanlarda yüz yüze oturma yerleri yerleştirilebilir (Şekil 82). Rapaport ve Kantor karmaşık çevrelerin daha çeşitli oldukları için, daha basit muhtemelen daha az çeşitli çevrelere göre daha çok tercih edildiklerini söylemektedirler. Erbaşın da (2007) çalışmasında belirlediği gibi alanın tamamının farklı yaş grupları tarafından kullanılması için öncelikle etkinlik seçeneklerinin artırılması gerekmektedir. Alanın belirli kısımlarına kültür sanat etkinlikleri, yoga, açık ve kapalı sinema, satranç, self-servis okuma evi gibi bazı grup aktiviteleri, dezavantajlı çocukları da içeren oyun yerleri eklenebilir (Şekil 83).

Yoga aktivitesi, Honkong	Fiziksel Egzersiz Massachusetts, ABD	Zihinsel spor, Bakü, Azerbaycan
		
		
		
Resim duvarı, Tampa, Florida	San Diego, ABD	

Yüzyüze oturma, Manhattan, ABD.

Şekil 83. Galataport çalışması değerlendirme sonucu önerileri (Fotoğraflar: Flex Studio, 2023; Trottenberg, 2022, [İñiguez](#), 2021; Civitas, 2023; Defore, 2014; Interboro, 2023)

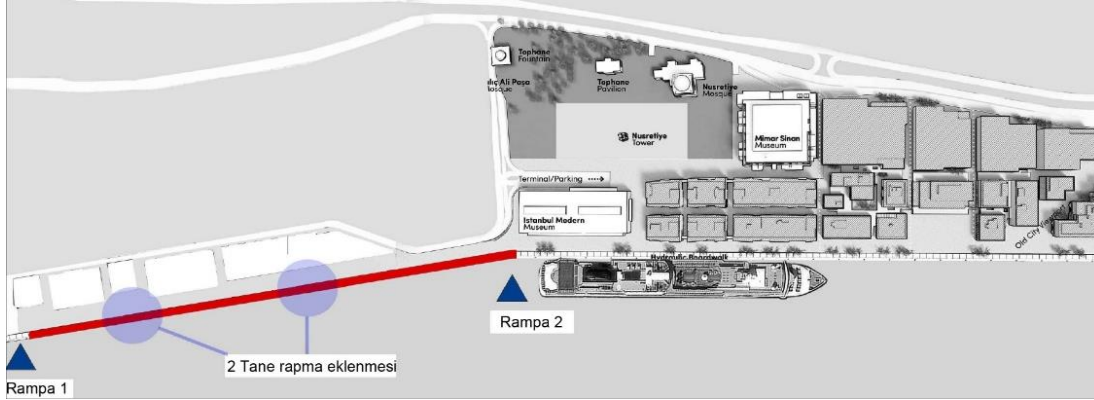
- Erişim kriterlerinin değerlendirilmesi:

Girişler sadece geçit için yerler değil, mekanlar olarak tasarlanmalıdır. Giriş mekanlarında, toplanmak, izlemek, yemek içmek, fotoğraf çekmek, tuvaletleri kullanmak ve bisiklet parketmek gibi aktivitelerin sayısı artırılabilir. Mekânın uzaktan ve dışarıdan görülemediği dikkate alındığında; park girişlerinin açık ve ulaşılabilir olması önemlidir. Tiryaki (2018) Galataport projesi içerisinde var olan yapıların ortak meydan algısını ortadan kaldırdığını, çizgisel koridorlar oluşturduğunu belirtmektedir. Alanın okunabilirliğin zayıflığı; mekânın tamamının algılanabilmesi, açık görüş sahaları konularında yetersizlik sunmaktadır.

Ardıçoğlu (2019) çalışmasında Galataporta gelen kullanıcıların çoğunluğunun alana erişiminin yaya olarak veya toplu taşıma araçların kullanmalarından bahsetmektedir. Özellikle özel arabası olmayan ziyaretçiler için mekâna erişimin kolay olmadığını da belirtmişlerdir.

Galataport'un bütün giriş çıkışlarına güvenlik kontrolleri ve x-ray cihazları yer almaktadır. Kıyıda ve iç koridorlarda gezici kameralar yer almaktadır. Girişlerin bir tür güvenlik sistemiyle kontrol ediliyor olması, kamusal alanların işletme tarafından kontrol edildiği ve erişimin bir şekilde sınırlı olduğu hissettirmektedir. Engellilerin kaldırımında hareketini kolaylaştırmak amacıyla

denize bitişik kaldırımda özel ihtiyaç sahibi kişiler için rampalar eklenmesi önemli olacaktır (Şekil 84).

Şekil 84. Galataport alanı rampa eklemesi önerileri

- Konfor ve imaj kriterlerinin değerlendirilmesi:

Su elemanının varlığı, Galataport çevresi için pasif bir doğal eleman olarak kalmamış; aktif ve doğrudan bir eleman olarak görev almıştır (Karelse, 2015). Kruvaziyer gemilerin kıyı alanında bulundukları dönemlerde görsel konforu olumsuz etkilediği, boğaz manzarasının kapanmasına ve kıyının kamusal alan niteliğinin kaybolması neden olduğu söylenebilir. Ardıçoğlu (2019) un da ifade ettiği gibi yolcu gemileri kıyı silüetinin tek ögesi haline görülmektedirler. Gemilerin yanaşması ile kapak sisteminin kalkması ve boğaz manzarasının kapanması, kıyının anlamının kaybolması; kıyının kamusal niteliğinin bozularak yarı kamusal hale dönüşümüne neden olmaktadır (Kara, 2022).

Dalga sesleri ve zaman zaman saha çevresinde yapılan açık hava aktiviteleri kullacıların iştme ve konuşma konforlarını olumsuz etkilemektedir

Görüş ve manzara sahalarının kapanmaması için iskelenin belirli bir bölümünün gemilere ayrılması önerilebilir. Mekanın büyük bölümünün açık havada olması nedeniyle soğutma ve ısıtma olanaklarının yeterince etkili değildir. Kara (2022) deki çalışmasında vurguladığı gibi Tophane Meydanı'nın çeperlerinde bulunan çim alan dışında aktif olarak kullanılan bir yeşil alan olmaması, bulunan bitkilerin ise kaplar içindeki kullanımlarıyla sınırlı olması bitkisel tasarımın olumsuz yönleri olarak tanımlanabilir.

İnsanların kendi portatif sandalyelerini gezinti yoluna veya kompleksin yeşil alanlarına getirerek kullanımları konforlu oturma yerlerinin gereksiniminin

bir belirtisidir. Çoğunda şemsiye bulunmadığı ve yaya yoğunluğunun fazla olduğu alanlara dağıtıldığı için koltuk ve sandalyeler yeterince rahat olmadığı görülmüştür. İlave oyun yerleri ve dinlenme alanları ile farklı yaş gruplarının kullanım konforları artırılabilir.

Çizelge 8. Galataport alanı genel değerlendirme ve öneriler

Kriterler	Ortalama oranı	Negatif ve pozitif mekan kaliteleri (Ferah, Gemci, Algburi, 2023).	Tasarım Önerileri
Sosyallik	%68.2	(-) Planlama sürecinde halkın katılımının teşvik edilmemesi	- Farklı yaş gruplarının kullarımlarının sağlanması - Grup etkinlik alanlarının tasarlanması (konser alanı, Manzara seyir terasları, vb.) - Oturma gruplarının sosyal gruplar oluşturacak şekilde yerleştirilmesi
Kullanımlar ve Etkinlikler	69.5%	(-) Eşit ve özgür değil (-) Suyla ilişkili aktivitelerin yetersiz vurgulanması	- Çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilebileceği kapalı veya yarı kapalı (anfitiyatro, paten kayma vb.) alanların eklenmesi - Su ile ilişkili aktivitelere yer verilmesi: panoromik manzaralı kafe ve restoranlar, gözlem alanları-kullanıcılar ve balıkçılar için, vb. - Mekân saatin dışında ikincil görsel odak noktaları eklenmesi - Farklı yaş grupları için seçenekler sağlanması (çocuklar, ebebeynlere, yaşlılara yönelik tesislerin eklenmesi) - Mekanlarda detaylar, mobilyalar ve tasarım elemanlarında çeşitliliğin sağlanması - Oturma ve aydınlatma elemanları gibi çeşitli kent mobilyalarının bir arada kullanımı
Erişim ve bağlantılar	81.2 %	(+) Alan içerisinde farklı ulaşım alternatiflerinin bulunması (+) Alan içerisinde alternatif varış noktalarına kolay erişim	- Giriş yerlerinin toplanmak, izlemek, buluşmak vs. için bir mekân olarak tasarlanmaları - Soğuk havalarda ilave ısıtmanın eklenmesi - Özellikle deniz kenarı ile ilişkili aktivitelere erişimde eğimli rampların sağlanması - Yaya erişiminin kolaylaştırılması - Kavşak noktalarında ve onların alan ile bağlantılarında 'yer yapma' hissini güçlendirmek için landmark kullanımı - Mevcut otoparkın düzenlenmesi - Erişimin kolaylaştırılması için deniz kenarı boyunca bisiklet ulaşımı kullanımı
Konfor ve İmaj	78.9%	(-) Tarihi bölgeyle ilgili alternatif işlevsel ve fiziksel imaj eksikliği. (+) Yerel ziyaretçiler, turistler ve gemi yolcuları ile alana yeni imaj eklenmesi (+) Deniz suyuyla çalışan özel bir havalandırma sisteminin kullanılması, kullanıcı konforunun sağlanması	- Deniz manzarasının kapatılmaması (Kruvaziyer gemilerinin görsel konforu bozmasının engellenmesi) - Büfe, Wi-Fi, oyun alanları, çocuklara yönelik olanaklar ve dinlenme tesislerinin eklenmesi - Özellikle deniz kenarı ile ilişkili aktivitelere erişimde eğimli rampların sağlanması - Varış noktaları arasında bağlantı elemanı olarak yeşil mekânların kullanımı - Kapalı ve yarı kapalı mekânların eklenmesi - Kış kullanımı için oturma yerleri çevresinde şemsiyelerin eklenmesi - Yaya yürüyüş yollarına uzak yerlerde de oturma yerlerinin eklenmesi

Kentsel iç mekan bağlamında, iç ve dış, kamusal ve özel arasında sürekli bir etkileşim vardır (Poot, De Vos, Van Acker, 2018). Günümüzde yapıli çevrede, kamusal alanlar kullanıcılar sosyo-kültürel aidiyetleri çerçevesinde iletişim

halindedir, mevcut ihtiyaçlar ve olanaklar nedeniyle yeniden değerlendirilmektedir. İnsan-zaman-mekân arasındaki ilişki düzleminde, hareket ve devinim gibi unsurları da kapsayarak, iç ve dışı tanımlayan sınırlar üzerinde etkileşimli bir bütün yaratacak şekilde yeniden çalışmak, ses, ışık, hava, koku, nem ve sıcaklık gibi ortama ait atmosferik ve algısal durumları göz önünde bulunduran bir bütünselliği gözetmek önemlidir (Cordan, olak, 2015).

“Kentın yüzyılı”olarak yirmi birinci yüzyılda iç mekân tasarımının kentsel bir uygulama haline gelme potansiyeli ve iç mekân tasarlama -iç mekân yapma-pratiği olarak iç mekân tasarımının akritik bir odak noktası haline geldiği, insanlar ve çevre arasındaki ilişkiyi ele alan bir kentsel uygulama potansiyeli söz konusudur (Attiwill, 2011).

Yapılan alışma sonucunda kentsel iç mekânların insanların bina ve kent arakesitinde yer alan, farklı ölçeklerde ve tiplerde kullanıcılarına hizmet veren mekânlar olduğu görölmüştür. Başarılı bir örnek olacağı öngörölerek çalışma alanı olarak seçilen Galaport kentsel iç mekânının erişilebilirlik, konfor ve imaj konularında oldukça başarılı olduğu; sosyallik, kullanım ve etkinlikler konularında bazı eksikliklerin bulunduğu belirlenmiştir. Tespit edilen bu eksikliklerin giderilmesi ile alan kullanıcıların fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerin daha iyi düzeyde karşılanması sağlanacak, alanın kullanım kalitesinin artırılacaktır.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ATTİWİLL, S. (2011). **Urban interior**: Informal explorations, interventions and occupations. Spurbuchverlag.
- ATTİWİLL, S. (2020). **Urban Interiors and Interiorities**. In Cultural, theoretical, and innovative approaches to contemporary interior design (pp. 58-67). IGI Global.
- BERLEANT, A. (2018). **Aesthetics and environment**: Variations on a theme. Routledge.
- BİSHOP, P., & WILLIAMS, L. (2012). **The temporary city**. London: Routledge.
- CAAN, S. (2011). Rethinking design and interiors: Human beings in the built environment. Hachette UK.
- CANTER, D. (1977). **The psychology of place**. Architectural Press.
- CARR, S. (1992). **Public space**. Cambridge University Press.
- CHEMALY, I. S (2018). **Spacing Forth the Architecture Selfscape: A Phenomenological Reading of War Ruins in a Lebanese Urban Context**, Outskirts Pres
- CHİNG, F. D. (2023). **Architecture**: Form, space, and order. John Wiley & Sons.
- DE CERTEAU, M. (1984). **The practice of everyday life**, trans. Steven Rendall (Berkeley: University of California Press, 1984), 117.
- GEHL, J. (2002). **Public Sapce and Public Life: City of Adeleide 2002. Adeleide: Planning SA.**
https://observatorio.dadep.gov.co/sites/default/files/documentos/li02_public-spaces.pdf
- HABERMAS, J. (1991). **The structural transformation of the public sphere**: An inquiry into a category of bourgeois society. MIT press.

- HADJİYANNİ, T. (2018). **Interiors as global constructs**: Framing culture and design discourses in a world of movement. In *The interior architecture theory reader* (pp. 397-406). Routledge.
- HAJER, M. A. (1993). **Rotterdam: re-designing the public domain**, *Cultural Policy and Urban Regeneration: The West European Experience*, eds., F. Bianchini and M. Parkinson.
- HARTEVELD, M. G. A. D. (2014). **Interior Public Space**; on the Mazes in the Network of an Urbanist,
- HEİDEGGER, M. (1927). (1962). **Being and time**. New York: Harper & Row.
- HEİDEGGER, M. (1971). M. Heidegger: **On the Way to Language**, trans. PD Hertz.
- JACOBS, J. (1961). **The uses of sidewalks**: safety. *The city reader*, 114-118.
- JACOBS, A. B. (1993). **Great streets**: Monument avenue, richmond, virginia.
- JOHNSTON, P., & ARCHİTECTURAL ASSOCIATION. (1996). **The function of the oblique**: The architecture of Claude Parent and Paul Virilio 1963-1969. (No Title).
- KOH, J. (2013). **On a landscape approach to design an eco-poetic interpretation of landscape**. Wageningen Universiteit. <https://edepot.wur.nl/258729>
- KRIER, R., & ROWE, C. (1979). **Urban space** (p. 17). London: Academy editions.
- LEFEBVRE, H. (1968). **Le droit à la ville** (Paris: Anthropos). *Economica*.
- LEFEBVRE, H., & NİCHOLSON-SMİTH, D. (1991). **The production of space** (Vol. 142). Blackwell: Oxford.
- LYNCH, K. (1964). **The image of the city**. MIT press.
- LOW, S. (2022). **Why public space matters**.
- MAHMOUD, H. H. (2017). **Interior Architectural Elements that Affect Human Psychology and Behavior**. *ARChive*, 1(1), 1-10

- MARCUS, C. C., & FRANCIS, C. (1998). **People Place**: Design guidelines for urban open space. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- MERLEAU-PONTY, M. (1962). **Phenomenology of perception** (C. Smith, trans.).
- MERWOOD-SALISBURY, J., & COXHEAD, V. (2018). **Exterior interiors**: The urban living room and beyond. In *Interiors beyond architecture* (pp. 139-152). Routledge.
- MOTLOCH, J. L. (2000). **Introduction to landscape design**. John Wiley & Sons.
- NEWMAN, O. (1996). **Creating defensible space**. US department of housing and urban development, office of policy development and research. Institute for Community Design Analysis, Center for Urban Policy Research, Rutgers University., Washington, DC.
- OTTOLINI, G. G. (2013). **Interni urbani**. In *Interni urbani* (pp. 11-19). Maggioli Editore, Politecnica.
- PALLASMAA, J. (2012). **The eyes of the skin**: Architecture and the senses. John Wiley & Sons.
- RICE, C. (2006). **The emergence of the interior**: architecture, modernity, domesticity. Routledge.
- ROWE, C., & KOETTER, F. (1975). **Collage city**.
- SANOFF, H. (2000). **Community Participation Methods in Design and Planning**. Canada: Wiley & Sons.
https://www.researchgate.net/publication/235700897_Community_Participation_Methods_in_Design_and_Planning
- STEVENS, Q. (2007). **The ludic city**: exploring the potential of public spaces. Routledge.
- THOMPSON, I. H. (1998). **Landscape and urban design**, Introducing Urban Design. Eds. C. Greed, M. Roberts.
- WHITE, E. T. (1999). **Path--Portal--Place**: Appreciating Public Space in Urban Environments. Architectural Media.

ZAGORA, N., & ŠAMIĆ, D. (2021). **Urban Rooms of Sarajevo**: Transforming Urban Public Places Using Interior Design Tools. Arhitektonski fakultet= Faculty of Architecture, University of Sarajevo.

ZEVİ, B. (1957). **Arch Tecture**.

DERGİLER

AL-SHAMS, A. R., NGAH, K., ZAKARIA, Z., NOORDİN, N., & SAWAL, M. Z. H. M. (2013). Waterfront development within the urban design and public space framework in Malaysia. **Asian social science**, 9(10), 77.

ANUAR, A., SELAMAT, S., JAİNİ, N. I., & HASHİM, N. (2019). The Evaluation of Interior Design Elements in Nature Interpretation Centre. **Journal of Hotel and Business Management**, 8(1).

ATTİWİLL, S., GIUNTA, E. E., FASSİ, D., CRESPI, L., & HERMİDA, B. (2015). **Urban+ interior. idea journal**, 15(1), 2-11.

ATMODİWİRJO, P., JOHANES, M., & YATMO, Y. A. (2019). Mapping stories: Representing urban everyday narratives and operations. **Urban Design International**, 24, 225-240.

BODNAR, J. (2015). Reclaiming public space. **Urban studies**, 52(12), 2090-2104.

CARMONA, M. (2019). Principles for public space design, planning to do better. **Urban Design International**, 24, pp.47– 59. <https://doi.org/10.1057/s41289-018-0070-3>

CORDAN, Ö., & ÇOLAK, Ş. (2015). İç ve Dış Arasında Mekânsal ve Toplumsal Bir Karşılaşma Durumu Olarak “Kentsel İç Mekân”. **Mimarlık**, (384).

CORBANE, C., MARTİNO, P., PANAGİOTİS, P., ANETA, F. J., MİCHELE, M., SERGİO, F., ... & THOMAS, K. (2020). The grey-green divide: multi-temporal analysis of greenness across 10,000 urban centres derived from the Global Human Settlement Layer (GHSL). **International Journal of Digital Earth**, 13(1), 101-118.

- COŞKUN, E., & KUBAT, A. S. (2022). Study for a morphological assessment: Impact of a new project on urban form of Galata, Istanbul. **Journal of Design for Resilience in Architecture and Planning**, 3(2), 140-161.
- DE LA PRADELLE, M. (2001). Espaces publics, espaces marchands: du marché forain au centre commercial. Réinventer le sens de la ville, sous la dir. de C. Ghorra-Gobbin, Paris, **l'Harmattan**, 181-191.
- DÌ PRETE, B., CRIPPA, D., & LONARDO, E. (2015). 'E-urbanism': Strategies to develop a new urban interior design. *idea journal*, 15(1), 14-27.
- DUFFEY, M. (2019). Space and Society: The role of mobile media in interior spaces. **Unpacking Systems**, 10.
- ERCAN, Z. M. (2007). Public Spaces of post-industrial cities and their changing roles (1). *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 24(1), 115-137.
- FERAH, B., GEMCİ, A. G., & ALGBURİ, O. (2023). An analysis of the spatial qualities of the waterfronts: conceptual proposal projects for Istanbul Sarayburnu. **Open House International**, 48(2), 402-424.
- GEHL, J., SVARRE, B., GEHL, J., & SVARRE, B. (2013). Public space, public life: an interaction. **How to study public life**, 1-8.
- GIUNTA, E. E. (2009). Urban interiors. Artificial territories. designing 'spatial script' for relational field. **idea journal**, 9(1), 52-61.
- GRAFE, C. (2021). A Silent Master: Artistry and Craft in the Work of Peter Celsing. **The Tacit Dimension**, 97.
- GUIXÉ, M., MELASNIEMI, A. (2015). Lapin Kulta Solar Kitchen Restaurant Helsinki 2011, **Urban+Interior**, 15(1):12-13, <https://journal.idea-edu.com/index.php/home/issue/view/2>
- GUYER, P. (2011). Kant and the Philosophy of Architecture. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 69(1), 7-19.
- HARTEVELD, M., & BROWN, D. S. (2007). On public interior space. **AA Files-Architectural Association**, (56), 64.

- HILLIER, B., & HANSON, J. (1984). The social logic of space. Cambridge University Press. Cambridge.
- HILLIER, B. (1989). The architecture of the urban object. **Ekistics**, 5-21.
- HINKEL, R. U. (2011). Urban Interior: Informal Explorations Interventions and Occupations. İçinde RU Hinkel (Editör). Private Encounters and Public Occupations: **A Methodology for the Exploration of Public Space**, 79-96.
- JIM, C. Y. (2004). Green-space preservation and allocation for sustainable greening of compact cities. **Cities**, 21(4), 311-320.
- KAHN, L. I. (1971). The room, the street, and human agreement. **AIA Journal**, 56(3), 33-34.
- KARSLI, U. T. (2015). Socio-Spatial Transformations in Obsolete Port Regions: A Case for Istanbul-Karakoy District. **International Journal of Humanities and Social Sciences**, 9(8), 2901-2906.
- KASSEM, A. (2019). Performative Interiors: Terminological and Theoretical Reflections on the Term'Performative'. **Interiority**, 2(1), 95-106.
- KORKUT, C., & NALBANTOĞLU, O. (2023). Adaptability of everyday planning in urban design practices: self-organization and spontaneous action analysis of Galataport, Istanbul. **Computational Urban Science**, 3(1), 32.
- LANZ, F. (2018). Re-Inhabiting. Thoughts on the Contribution of Interior Architecture to Adaptive Intervention: People, Places, and Identities. **Journal of Interior Design**, 43(2), 3-10.
- LEVERATTO, J. (2019). Urban interiors: a retroactive investigation. **Journal of Interior Design**, 44(3), 161-171.
- MAUNUNAHÖ, K., PUUMALA, E., & LUOMA-HALKOLA, H. (2021). Conviviality in the city: experience-based spatial design against the segregation of places. Journal of Urbanism: **International Research on Placemaking and Urban Sustainability**, 1-23.

- MARTINELLI, P. M. (2022). Inside/outside: the interior façade as the stage of the architectural and urban in-between. **Interiors**, 12(2-3), 330-355.
- MCCARTHY, C. (2005). Toward a definition of interiority. **Space and Culture**, 8(2), 112-125.
- MONTGOMERY, J. (1997). Café culture and the city: The role of pavement cafés in urban public social life. **Journal of urban design**, 2(1), 83-102.
- ÖZKUL, B. N. (2019). Kent ve İç Mimarlık Kesişiminde ‘Kentsel İç Mekân’. **Yakın Doğu Üniversitesi Yakın Mimarlık Dergisi**, 3(1), 1-17.
- PATEL, T. N. (2018). “The Relation Of Interior Spaces With Urban Context” International Journal of Research - **Granthaalayah**, 6(2), 162-165. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1189227>
- POOT, T., DE VOS, E., & VAN ACKER, M. (2018). Thinking beyond dualities in public space: The unfolding of urban interiority as a set of interdisciplinary lenses. **Interiors**, 9(3), 324-345.
- POOT, T., VAN ACKER, M., & DE VOS, E. (2015). The Public Interior:: The meeting place for the urban and the interior. **Idea Journal**, 15(1), 44-55.
- PUNTER, J. V. (1990). The privatisation of the public realm. **Planning Practice and Research**, 5(3), 9-16.
- ROCCA, A. (2022). Design, research, and methods. **Fuoco Amico**, 2(Syllabus 02), 7-11.
- SEAMON, D. (2000). Phenomenology, place, environment, and architecture: A review of the literature. **Phenomenology Online**, 36, 1-29.
- SIMMEL, G. (2007). Kant and Goethe: On the history of the modern weltanschauung. **Theory, Culture & Society**, 24(6), 159-191.
- SITTE, C. (1965). **City planning according to artistic principles**. (No Title).

- AUTOBAN (2023). Galataport Istanbul Underground Cruise Passenger Terminal, <https://autoban.com/en/project/transport/galataport-istanbul-underground-cruise-passenger-terminal>
- BALDWIN, E. (2019). Boston City Hall Celebrates 50th Anniversary, Prepares for Major Renovation, <https://www.archdaily.com/909401/boston-city-hall-celebrates-50th-anniversary-prepares-for-major-renovation>
- BAKER, W. (2023). Galataport Master Plan, <https://www.behance.net/gallery/27522197/Galataport-Masterplan>
- BENEDETTA TAGLIABUE – EMBT (2023). Marco Polo Terrassen – Hafencity Public Spaces, <http://www.mirallesta.gliabue.com/project/marco-polo-terrassen-hafencity-public-spaces/>
- BFB (2019). The Uffizi Gallery Of Florence, <https://www.italianme.it/blog/uffizi-gallery-of-florence/>
- BİLGİÇ, B. (2016). <https://www.arkitera.com/proje/superkilen/>
- CHOU, R. (2002). Space Syntax: Urban Network & Spatial Relations, <https://medium.com/data-mining-the-city-2022/space-syntax-urban-network-spatial-relations-7679de91be>
- CIVITAS_____ (2023)._____ Julian B. Lane Riverfront Park, <https://archello.com/project/julian-b-lane-riverfront-park>
- COLLECTIVEPARANTHESE (2023). PLACE DU GÉANT Biennale Internationale de Design de Saint-Etienne, <https://www.collectifparenthese.com/project/show/7>
- COMUNE DI MİLAN (2023). <https://www.comune.milano.it/aree-tematiche/quartieri/piano-quartieri/piazze-aperte/piazza-dergano>
- DECOSTA-KLİPA, N. (2018). Why is Boston City Hall the way it is?, <https://www.boston.com/news/history/2018/07/25/boston-city-hall-brutalism/>
- DEFORE, T. (2014). County Celebrates Opening of New Waterfront Park, <https://www.countynewscenter.com/county-celebrates-opening-new-waterfront-park/>

- DESIGN FACTOR (2005). Vauxhall Gardens 1661–1859, <http://www.vauxhallgardens.com/index.html>
- DIVISARE (2013). <https://divisare.com/projects/147522-Carlos-Martinez-Pipilotti-Rist-City-lounge-in-St-Gallen>
- FEARSON, A. (2012). Centipede Cinema by Colin Fournier, Marysia Lewandowska and NEON, <https://www.dezeen.com/2012/10/23/centipede-cinema-by-colin-fournier-marysia-lewandowska-and-neon/>
- FENÍAK, H. R. (2023). <https://www.khanacademy.org/humanities/becoming-modern/symbolism-artnouveau/symbolism-art-nouveau-spain/a/gaudi-park-guell>
- FLEX STUDIO (2023). <https://flexhk.com/blog/join-hong-kongs-alfresco-harbour-side-practice-celebrating-international-yoga-day-june-19th/>
- FRAME (2019). A Dutch City Gets A New Public Living Room — And So Much More, <https://www.frameweb.com/article/a-dutch-city-gets-a-new-public-living-room-and-so-much-more>
- FREEMAN, S. (2023). <https://www.pinterest.com/pin/260153315964273939/>
- GALATAPORT ISTANBUL (2023). Cruise Port, <https://www.galataport.com/en/cruise-port/about-the-port>
- GTP EDITING TEAM (2012). Acropolis Museum Winner in 2015 TripAdvisor Traveler's Choice Awards for Museums, https://news.gtp.gr/2015/09/16/acropolis-museum-winner-in-2015-tripadvisor-travelers-choice-awards-for-museums/?utm_source=GTP+headlines+list&utm_campaign=962d5fb788-RSS_EMAIL_CAMPAIGN&utm_medium=email&utm_term=0_742e571d31-962d5fb788-64908109
- HARMAN, G. (2019). Unsublime Ecology, <https://flash---art.com/article/unsublime-ecology/>
- HOWART, D. (2015). Gijs Van Vaerenbergh's steel maze features spherical, cylindrical and cone-shaped voids,

<https://www.dezeen.com/2015/07/24/boolean-voids-shape-labyrinth-steel-maze-gijs-van-vaerenbergh-genk-flanders-belgium-c-mine-arts-centre/>

IMPRESSUM (2023). The Architectural Project: An Homage to Rob Krier by Lucien Steil, https://robkrier.de/the-architectural-project_an-homage-to-rob-krier.php

INTERBORO (2023). Letspace. <https://www.interboropartners.com/projects/lentspace>

IÑIGUEZ, A. (2021). What Role does Chess Play in Public Spaces?, <https://www.archdaily.com/tag/chess>

ITSLIQUID Group (2013). J. MAYER H. ARCHITECTS | METROPOL PARASOL, <https://www.itsliquid.com/j-m-h-metropol-parasol.html>

İBB (2023). <https://sehirplanlama.ibb.istanbul/galataport-projesi/>

İSTANBUL PULSE (2023). Galataport'ta Kaybolun: İstanbul'un En Yeni Kültür Merkezini Keşfetmek. <https://istanbul-pulse.com/get-lost-in-galataport-exploring-istanbuls-newest-cultural-hub/>

KAYDEN, J. S. (2000). Privately owned public space: the New York City experience. John Wiley & Sons.

LEWANDOWSKA, M. (2023). <https://marysialewandowska.com/open-cinema/>

LIBRARYBUILDINGS, (2023). <https://librarybuildings.info/belgium/genk-public-library>

LİU, T. (2022). <https://tonkinliu.co.uk/fresh-flower-2>

LOWN, D. (2023). Piazza del Campidoglio, <https://www.walksinrome.com/blog/the-piazza-del-campidoglio-rome>

MAİRS, J. (2015). Atelier Bow-Wow and Dertien 12 create Canal Swimmer's Club on Bruges waterway, <https://www.dezeen.com/2015/10/13/atelier-bow-wow-dertien-12-canal-swimmers-club-belgian-triennial/>

MERS (2023). Galataport Marine Project. <https://merstech.de/galataport-marine-project>

- METROPOLÍ (2023). https://metropoliabierta.lespanol.com/vivir-en-barcelona/truco-entrar-gratis-park-guell-todos-dias-ano_75648_102.html,
- MONTANARÍ, E.(2014). Enhancing the Rooms on the City. Insight from Contemporary Urban Interior Design. Temes De Disseny, 30(1):76-85, <https://raco.cat/index.php/Temes/article/view/286166>.
- MONOVISIONS (2023). Werner Bischof: Point of View, <https://monovisions.com/werner-bischof-point-of-view/>
- MORGON, R. (2021). A New Megaproject in Istanbul Features an Underground Cruise Ship Port, <https://www.architecturaldigest.com/story/galataport-istanbul>
- MUSSIÒ, G. (2023). <https://www.walksofitaly.com/blog/things-to-do/italian-piazzas>
- MVDR (2023). The Stairs to Kriterion. <https://www.mvrdv.com/projects/238/the-stairs-to-kriterion>
- NELSONKON (2023). <https://www.nelsonkon.com.br/teatro-oficina/>
- Northern Architecture (2023). Types Of Urban Space, <https://www.northernarchitecture.us/residential-areas/types-of-urban-space.html>
- ONTARIO PROFESSIONAL PLANNERS INSTITUTE (2016). Healthy Communities and Planning for the Public Realm, <https://ontarioplanners.ca/OPPIAssets/Documents/Calls-to-Action/Healthy-Communities-and-Planning-for-the-Public-Realm.pdf>
- PEINHARDT, K. (2023). Sociability: Public Spaces as an Antidote to Isolation, <https://www.pps.org/article/sociability-public-spaces-as-an-antidote-to-isolation>
- PERSPECTIVE (2023). <https://perspectiveglobal.com/news/pioneering-microparks-are-a-triumph-of-design-and-collaboration/>
- PPS (2023). What Makes a Successful Place? <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

- PPS (2018). PLACEMAKING What if we built our cities around places?
https://uploads-ssl.webflow.com/5810e16fbe876cec6bcbd86e/5b71f88ec6f4726edfe3857d_2018%20placemaking%20booklet.pdf
- SANDOW (2023). <https://interiordesign.net/projects/top-public-space-designs-of-2019/>
- SHENKER, J. (2017). 'It's really shocking': UK cities refusing to reveal extent of pseudo-public space,
<https://www.theguardian.com/cities/2017/sep/26/its-really-shocking-uk-cities-refusing-to-reveal-extent-of-pseudo-public-space>
- SNOHETTA (2023). Oslo Opera House / Snøhetta,
<https://www.archdaily.com/440/oslo-opera-house-snohetta>
- SOUZA, E. (2020). <https://www.archdaily.com/992621/multi-use-public-spaces-and-urban-design-copenhagen-and-social-integration>
- STUDIO ID EDDY (2023). <https://www.ideddy.com/u/>
- STUDIO DROR (2023). <https://www.studiodror.com/for/galataport-full/>
- TAYLOR PROCTOR (2023). School of the Art Institute of Chicago,
<https://sites.saic.edu/gradshow2021/artists/taylor-proctor/>
- TEHVE, K. (2018). An Intersectional Analysis of Urban Public Interiors.
<https://www.acsa-arch.org/proceedings/International%20Proceedings/ACSA.Intl.2018/ACSA.Intl.2018.42.pdf>
- TROTTERBERG, S. (2022). Seaport Sweat returns for its seventh season,
<https://www.bostonglobe.com/2022/05/06/lifestyle/seaport-sweat-returns-its-seventh-season/>
- URBANNEXT (August 28, 2023) Beekman St. Plazas. Retrieved from <https://urbannext.net/beekman-st-plazas/>.
- TOPOS (2023). <https://toposmagazine.com/israels-plads-between-park-and-market/>

WIKIMEDIA.ORG (2023).
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3d/Istiklal_caddesi_tramvay.JPG

WIKIMAPIA (2023). <https://wikimapia.org/10035598/Greenacre-Park>

VISITCOPENHAGEN (2023).
<https://www.visitcopenhagen.com/copenhagen/activities/how-copenhagen-became-architecture-and-design-paragon>

YONEDA, Y. (2013). Library Lawn Brings a Peaceful Outdoor Reading Room to Governors Island (PHOTOS), <https://inhabitat.com/library-lawn-brings-a-peaceful-outdoor-reading-room-to-governors-island-photos/>

TEZLER

AKDEMİR, G. (2019). Public Interiority Through Urban Mobility: Design Approaches For Railway Stations In İstanbul (Master dissertation, Institute of Social Sciences, İstanbul Technical University).

ARDIÇOĞLU, R. (2019). Kıyı dolgusunun kent morfolojisine etkisinin mekân dizimi yöntemiyle incelenmesi: İstanbul Tophane bölgesi.

ATTİWILL, S. (2012). ? interior, practices of interiorization, interior designs (Doctoral dissertation, RMIT University).

BAŞARIR, S. B. (2015). Urban interior: Taksim Square and Cumhuriyet Street underpass (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

CAI, F. (2021). Reconsidering a New Urban Interior: A Dynamic Commercial Streetscape (Doctoral dissertation, Pratt Institute).

FURUSA, K. (2020). Inside Out-The role of Interior Architects in providing opportunities for social and cultural development in the urban interior, Masters thesis, Wellington School of Architecture

GROBLER, A. (2007). The Relation between spatial definition and place-making: architectural and urban interiors (Doctoral dissertation, University of Pretoria).

- KARA, F. E. (2022). *Karaköy ve Salıpazarı Limanı'nın Tüketim Odaklı Mekansal Dönüşümü: Galataport İstanbul* (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey))
- KARELSE, Ö. P. (2015). *Living sites: rethinking the social trajectory of the Tophane area in Istanbul*. The University of Manchester (United Kingdom).
- MACE, V. (2014). Sensing the urban interior.
- SİJAKOVIĆ, M. (2010). Between the city and sea: urban waterfront regeneration (Master's thesis, Universitat Politècnica de Catalunya).
- TİRYAKİ, A. F. (2018). *İstanbul giriş kapısı olarak Galataport tasarım sürecinin incelenmesi* (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).

Diğer Kaynaklar

- ARCHITECT (2014). <https://www.architectmagazine.com/project-gallery/sur-at-moma-ps1-3671>
- CARTER, A., GOMEZ, A. P., HAHS, A., HOLLIS, E., MATHEWS, F., LEE, G., ... & STEELE, W. (2020). The Place And Parametricism Project Symposium, https://acahuch.msd.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0008/3463703/Place-and-Parametricism-Symposium-Brochure-Opti.pdf
- ERBAŞ, A. E. (2007). Port Regeneration and Sustainable Urban Development, The Case of Galata Port and Haydarpasa Port Projects in Istanbul After 2000. In *43rd ISoCaRP Congress* (pp. 1-11).
- JAVED SHAH, S. (2021). The Interpretation of “Interiority” through Research in Design Context of Public Space Exploring the Continuity of Interior into Urban (or Exterior) and Vice Versa. In *Ca²Re/Ca²Re+ Ljubljana: Reformulation*.
- MAES, J., ZULIAN, G., GÜNTHER, S., THIJSSEN, M., & RAYNAL, J. (2019). Enhancing resilience of urban ecosystems through green infrastructure

(EnRoute). Publications Office of the European Union: Luxembourg, 1-115.

UN-HABİTAT. (2018). SDG Indicator 11.1. 1 Training Module: Adequate Housing and Slum Upgrading.

ÖNERİ DİĞER KAYNAKLAR

ASADOLLAHİ ASL ZARKHAH, S., TUNA ULTAV, Z., & BALLİCE, G. (2020). The Evaluation of Interiority in the Identity of Public Spaces. ICONARP International Journal of Architecture and Planning.

BAŞARİR, S. B., & YURT, E. (2018). Kutsal nerede ikamet Eder? İçerisi olarak dışarisi: İçerisini insan deneyimi üzerinden yeniden düşünmeye. Tabula Rasa: Felsefe Ve Teoloji, 28.

COLMAN, M. (2021). Oda Proposes Opening Private Interior Courtyards To Increase Nyc's Public Spaces, <https://nyc.urbanize.city/post/oda-proposes-opening-private-interior-courtyards-increase-nycs-public-spaces>

HİNKEL, R. U. (2020). From Analogue to Virtual: Urban Interiors in the Pandemicene.

MEHTA, V. (2013). The Street: A Quintessential Social Public Space. New York: Routledge

THE MONTGOMERY COUNTY DEPARTMENT OF PARKS, 2018. Designing Public Spaces Energized Public Spaces Design Guidelines. https://montgomeryplanningboard.org/wp-content/uploads/2019/01/Attachment_A_EPS_Design_Guidelines_Working_Draft.pdf

PİMLOTT, M. (2018). Interiority and the Conditions of Interior. Interiority, 1(1), 5-20.

WHYTE, W. H. (1980). The social life of small urban space. Project for Public Spaces. New York

WULANDARI, R., & HANDOYO, A. (2020, October). The Importance of Shade and Shading Provider in the Creation of Urban Interior in the Tropics. In 3rd International Conference on Dwelling Form (IDWELL 2020) (pp. 229-238). Atlantis Press.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad: TARIK NASER

ÖĞRENİM DURUMU: Yüksek Lisans

Lisans: 2014, Halep Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

2014/2015 Stajyer – 4d Design - Halep

2015/2018 Proje Tasarım Ve Uygulama – Oney Mimarlık - İstanbul

2018 /2020 Freelancer Job – Dubai

2020/2023 Head Manager – Voy Luxury Design – İstanbul

